

A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE
XXXII.

02/1

A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE

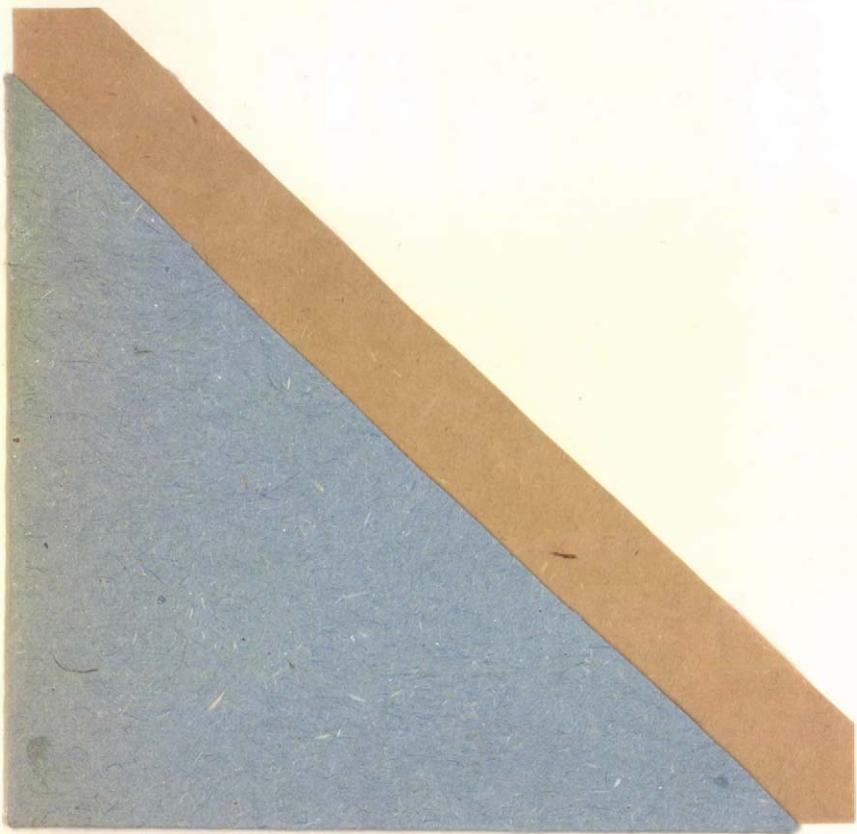
XX.

1981–1982

BUDAPEST, 1985

02/1

A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE • XX.

**A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE
XXXII.**

**A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
ÉVKÖNYVE
XX.**

1981–1982

ЕЖЕГОДНИК
Городской Библиотеки им.
Эрвина Сабо, Будапешт
1981–82

ANNUAIRE
de la Bibliothèque de la Ville
de Budapest, "Ervin Szabó"
1981–82

YEARBOOK
for the years 1981–82 of the
Metropolitan "Ervin Szabó" Library
Budapest

JAHRBUCH
der Stadtbibliothek
"Ervin Szabó", Budapest
1981–82

0
FSZEK Központi Könyvtár

0 010007 197412

BUDAPEST, 1985

02/1

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

**BENJÁMIN JUDIT, DOBOS PIROSKA, DR. ECSEDY ANDORNÉ, GÁL GYÖRGYNÉ,
HARGITAI NÁNDORNÉ, PESTI ERNŐ, DR. REMETE LÁSZLÓ,
SZABÓNÉ RICHLICH ILONA. SZÁSZ ILONA**

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG VEZETŐJE:

MÁTRAI MÁTYÁS

SZERKESZTŐ ÉS A JELENTÉS ANYAGÁNAK ELŐKÉSZÍTŐJE:

GÁL GYÖRGYNÉ

A TÁBLÁZATOKAT

PÁSZTOR ETELKA KÉSZÍTETTE

KÉPSZERKESZTŐ ÉS MŰSZAKI SZERKESZTŐ:

M. KISS JÓZSEF

FOTÓ:

BRAUN TAMÁS

21412

ISSN 0 139-2085

**Kiadja a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató**

Készült a FSZEK sokszorosító üzemében

Felelős vezető: Horváth Ferencné

Táskaszám: 86/7 . Ívterj.: 11,69 A/5-ös ív + 12 t.

Példányszám: 400

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR JELENTÉSE 1981–82

Az évkönyv a VI. ötéves terv első két évének tevékenységét mutatja be, amelyben a könyvtár legfőbb erőfeszítései az alapellátás színvonalának megőrzésére irányultak, de a szolgáltatások fejlesztésével, belépett új egységek (szakrészlegek) tevékenységével sikerült néhány területen a differenciáltabb olvasói igényeknek megfelelően előre is lépni.

A hálózatfejlesztés eredményeként beiratkozott olvasóink száma növekedett, és az igénybe vett dokumentumok mennyiségében is emelkedés mutatkozik. Különösen jelentős ez a tendencia a helyben használatban, a tájékoztatás iránti igények és az AV eszközök igénybevételeiben.

1981 év végére elkészült és életbe lépett a könyvtár új Szerkezeti és Működési Szabályzata, amely a központi könyvtár struktúrájában változásokat hozott, új egységek jöttek létre, az eddigi osztályok egy részének feladatköre módosult, s megváltoztak a szakfelügyelet szervezeti keretei is a szakfelügyeleti csoport megszűnésével.

A hálózatban tovább folytatódott a főkönyvtári rendszer kiépítése.

Az 1981-es év kiemelkedő eseményei közt kell említeni, hogy könyvtárunk volt a házigazdája az INTAMEL (nagyvárosi könyvtárak nemzetközi szövetsége) 14. közgyűlésének, amely első ízben ült össze szocialista országban.

1982-ben belső átrendezés, átszervezés történt a központi olvasószolgálatban, hogy az adott szűkös lehetőségek mellett a megnövekedett olvasói érdeklődésnek jobban meg tudjon felelni. Ugyancsak ez évben kapott a könyvtár egy adatrögzítő gépet, amelynek üzemeltetéséhez és a külföldi szociológiai folyóiratok feltárásán alapuló SDI szolgáltatásban való felhasználásához a szükséges előkészítő munkálatok megkezdődtek.

I. Hálózatfejlesztés

1981-ben az újpesti könyvtár gyermekrészlege új helyiségbe költözött, Csepelen (Királymajorban) egy vegyes szolgáltatású fiókkönyvtár nyílt, és Rákoskeresztúron a főváros első kettős funkciójú gyermekkönyvtára kezdte meg működését. A Kőbánya Újhegyi lakótelepen a X. kerületi főkönyvtár egy felnőtteket ellátó letéti egységgel igyekszik a környék ellátását javítani.

1982 márciusában a központi könyvtár Fehérhajú utcai zenei gyűjteménye renoválás, átalakítás után fonotékával bővítve újra megnyílt. A hálózat első – az egész főváros számára szolgáltatásokat nyújtó – nyelv- és irodalomtudományi szakrészlege, a Kertész utcai könyvtár szakolvasótermeként ugyancsak ebben az időben kezdte meg működését.

Megnyitotta kaput a Dagály utcában az új XIII. kerületi főkönyvtár 1000 m² alapterületen, földrajzi és néprajzi szakrészleggel, fonotékával.

Az év folyamán nyitott további új egységek a XXII. kerületi úttörő- és ifjúsági házban egy gyermek fiókkönyvtár, Csepelen egy kettős funkciójú gyermekkönyvtár és Újpalotán egy felnőtt fiókkönyvtár.

Öt bibliobusz megállóhely 1982. február 1-től megszűnt, a szolgáltatást technikai okok miatt egy busz látta el.

A mozgókönyvtár új telephelyre költözött, Kőbányára. Az intézet kapott két új bibliobuszt, az elrongálódott kocsik pótlására, és ez lehetővé tette ismét több ellátóhely kijelölését.

Felújítás, könyvtárbővítés a következő helyeken történt:

1981-ben a 48-as könyvtár gyermekfiókja olvasóteremmel, a 8-as gyermekkönyvtár olvasóteremmel és zenei részleggel, a 7/1-es és 9-es gyermekkönyvtár is új helyiséggel bővült.

Befejeződött a főlépélynadraktár átköltöztetése a Szárnyas utcába. 1982-ben a 28-as, 1-es, 10-es, 2-es, 39-es és 18-as könyvtárban kezdődött renoválás.

II. A könyvtár állománya

A könyvtár állománya 1981. december 31-én 3 850 502 egység, 1982. december 31-én 4 011 664 egység (a duplum és a létesítendő könyvtárak raktára állományával együtt). 277 332, ill. 278 141 dokumentum a két év gyarapodása. Könyvbeszerzésre 13,5 millió, 1982-ben 10,7 millió Ft-ot fordítottunk.

A központi könyvtár állománya 1981 végén 850 162 db, 1982 végén 863 431 dokumentum. A devizakeret és a külföldről vásárolt állományegységek száma mindkét évben csökkent, az előző évekhez viszonyítva, 1981-ben 12 267, 1982-ben 12 322 dokumentumot vásároltunk (központ + zenei).

A könyvek beszerzési átlagára:

	1981	1982
belföldi könyvek	84	94
szocialista országokból vásárolt könyvek	106	115
tőkés országokból vásárolt könyvek	698	691

A tőkés országokból származó könyvek átlagár csökkenése látszólagos, sokkal kevesebb drága művészeti albumot vettünk, és jobbra a könyvek paperback kiadásait rendeljük, tehát valójában ez az adat is számottevő áremelkedést takar.

A kötelespéldányként kapott dokumentumok a gyarapodás jelentős hányadát képezik, 1981-ben 11 434, 1982-ben 10 183 db került ily módon könyvtárunkba, nagyjából a központ állományába.

Cserkapcsolataink révén 161, ill. 320 művet kaptunk, partner intézmények számára 182, 1982-ben 315 kötetet küldtünk. A növekedést nemzetközi kapcsolataink szélesedése eredményezte. A magánszemélyektől, különféle intézményektől ajándékba kapott könyvek száma 1981-ben 1 553 db, 1982-ben 1 095.

A gyarapodás nyelvek szerinti összetételében eltolódás mutatkozik a magyar nyelvű kiadványok irányába – 1981-ben 63,4%, 1982-ben már 71,5% –, ami összefügg a már említett devizakorlátozással.

1981-ben 1 113, 1982-ben 1 109 folyóirat járt a központi könyvtárba. 1982-ben megkezdtük szociológiai folyóirataink felülvizsgálatát, hogy kiszűrjük az esetleges profilidegen vagy kevésbé jelentős periodikákat és a hiányokat pótolni tudjuk.

A zenei gyűjtemény 1952, ill. 1989 dokumentumot vett állományba a két év folyamán.

A Budapest gyűjtemény 10 907, ill. 13 340 könyvtári egységgel gyarapította állományát. A beszerzési források között egyre nagyobb figyelem jut a külföldön megjelent budapesti vonatkozású művekre. 1982-ben megkezdődött a gyűjtemény desiderata katalógusának építése, melynek alapján már néhány hiányt sikerült pótolni.

A kerületi könyvtárak könyvállománya (bekötött folyóiratokkal együtt) 1981. december 31-én 2 646 334, 1982-ben 2 742 568 kötet. Évi beszerzés 224 783, ill. 180 643 kötet, a törölt dokumentumok száma 78 466, ill. 84 664 db. A csökkenés nagyobb részét a duplumosított állományrészek képezik.

A hálózat állományának gyarapítására 1981-ben 9 853 341 Ft-ot, 1982-ben 8 695 318 Ft-ot fordítottunk.

A beszerzési átlagár alakulása a következő:

1980	1981	1982
37,40	41,60	45,70

Az átlagár növekedése a könyvtárak emelkedése mellett összefügg a növekvő arányban vásárolt nem könyv jellegű dokumentumok magas árával is. Közponzilag 2 598 732 Ft, ill. 2 046 861 Ft értékben fizettünk elő kül- és belföldi folyóiratokat a kerületi könyvtárak számára. Az előző adatok mutatták, hogy lényegesen kevesebb volt a beszerzett könyvek száma 1982-ben, mint az előző évben, s ez a csökkenő keretösszeg és emelkedő ár egyenes következménye.

Könyvellátottság

	Egy olvasóra jutó könyv	
	állományból	új könyvekből
1980	15,0	1,4
1981	16,1	1,4
1982	16,8	1,1

Olvasóink könyvvel való ellátása romlott, miután az újdonságok száma csökkent.

1982-ben a teljes könyvállomány 29,9%-a gyermekkönyv volt, az új beszerzéseknél ez az arány 30,9%. A beiratkozott olvasók 33,8%-a volt 14 éven aluli, tehát könyvellátottságuk elmaradt a felnőttekétől, s ez főként könyvkiadási problémákkal magyarázható.

A bekötött folyóiratok száma 1981-ben 23 188, 1982-ben 24 964, választékuk és példányszámuk emelkedik.

A hangzódokumentumok száma 30 889 db, ill. 37 747 db, a vásárlás 1981-ben 6 665, 1982-ben 6 740 db, mindkét évben a 12-es könyvtár vásárolta a legtöbb hanglemezt. A gyermekkönyvtárak közül a 8. sz. gyermekkönyvtár 265 db lemezt vásárolt újonnan alakult zenei részlege számára.

Az idegen nyelvű könyvek száma a hálózatban 1982-ben 38 000 mű, 3 110, illetve 2 178 kötettel gyarapodott. A lényegesen csökkenő vásárlás oka részben a magas ár (átlagár 134 Ft, ill. 152 Ft), de legalább ilyen mértékben a szegényes választék a hazai üzletekben.

A mikrodokumentumok számának jelentős emelkedéséhez hozzájárult a Művelődési Minisztériumtól 1982-ben kapott egy-ségsomag, mely a vizuális szolgáltatáshoz szükséges alapvető gépeket és 142-féle diafilmet tartalmazott.

Állományvédelem

A központi könyvtárban a raktár túlszűfolttsága, a könyvek rossz elhelyezése, régi értékek veszélyeztetése okozza a legfőbb gondot. 1982-ben külső raktár céljára a könyvtár kapott egy helyiséget, ez rendbehozatal után jelentős mértékben tehermentesíti a raktárat, amelyben lehetőséget kell teremteni a muzeális értékű könyvek elkülönítésére.

A könyvhigiénikus 15 000 kötet könyv ápolását végezte el.

A Budapest gyűjtemény 1981-ben 3 000 plakátot lamináltatott. Ezt a munkát 1982-ben technikai és anyagi okok miatt nem tudtuk folytatni.

A folyóirattári, olvasótermi és kölcsönzési állományból 1981-ben 5 750 egységet köttettünk, 1982-ben 7 267 db-ot, amiből házi kötésű 3 205, ill. 4 600 db.

A kerületi könyvtárak 44 469, ill. 42 291 db könyvet köttettek.

Az új szervezeti rend szerint a raktári osztály feladata mind a központ, mind a hálózat állományellenőrzéseinek szervezése és lebonyolítása, amely ütemterv szerint történt.

III. Feltárás

A szerzeményezési és feldolgozó osztály 1981-ben 18 892, 1982-ben 19 498 könyvtári egységet vett állományba, 5 719, ill. 6 318 mű feltárását végezte el.

1981-ben befejeződött a Szűry gyűjtemény anyagának átdolgozása, feltárása, 4 783 egység, 4 185 mű újraeltározása, katalogizálása, osztályozása, revideálása. A könyvanyagban 260 RMNY található.

1982-ben a könyvtárunkban található 1801 előtti régi magyarországi nyomtatványok és a XVI. századi antikvák katalógusból történő kigyűjtése és nyilvántartásba vétele történt meg. Ezzel a munkával kapcsolódunk a bibliográfiai számbavétel országos programjához.

A zenei gyűjtemény 1981-ben 6 383 művet, ebből 2 659 hanglemelt dolgozott fel, 1982-ben 3 537 műből 936 hanglemelt volt. A két év során kiépült hanglemelt katalógus rendszer a gyakorlatban jól bevált, sokoldalúan tárja fel az anyagot.

A Budapest gyűjtemény 1981-ben 270 periodika és az év folyamán beszerzett könyvek és egyéb dokumentumok feltárása alapján 12 318 bibliográfiai tétellel gyarapította karterekrendszerét. A „Budapest története képekben 1493–1980” című képkatalógus I. kötetét nyomdai kéziratát szerkesztették, s az 1982-ben megjelent. Tovább folytatódott a II., III. kötet kiegészítése, kiadásra előkészítése. 1981-ben 2 500 plakátról készült 5 000 fénykép szakozása és katalógusba sorolása történt meg, 1982-ben 7 000 plakátról készített 14 000 fénykép feldolgozásával bővült ez a feltárás. Az évben már 299-féle folyóirat, napilap cikkanyaga – első ízben a kerületi tanácsok rendszertelen időközökben megjelenő lapjai és néhány fővárosi intézmény szakfolyóirata – képezte a feldolgozás alapját. Megszerkesztették a „Budapest történetének bibliográfiája 1981” c. kiadványt, amely a megszűnt „Kerületi figyelő” c. sorozat helyett a kerületenkénti tájékozódást továbbra is biztosítja.

A szociológiai és dokumentációs osztályon megkezdődött Kőhalmi Béla hagyatékának feldolgozása. A kooperációs megállapodás értelmében a külföldi szociológiai szerzemények központi katalógusát tovább gyarapították 2–2 000 címmel. „A magyar szociológiai irodalom bibliográfiája” 4/a kötetének anyaggyűjtése megkezdődött. A két esztendő legjelentősebb munkálatai közé tartozott a gépi információszolgáltatás megszervezése, előkészítése.

A bibliográfiai osztályon készülő világirodalmi archívum számára 4 212, ill. 4 274 sajtótermék feldolgozására került sor.

A hálózatban 1981-ben 11 egység kezdte meg a katalógusrevíziót, amely több helyen a következő évre áthúzódott.

Felmérés készült a kerületi könyvtárak katalógusainak helyzetéről, a tájékoztató munkában betöltött szerepéről. A különkatalógusok építésében a főkönyvtári rendszer nagyobb tervszerűséget, összehangoltságot biztosíthat majd, azonban jelenleg is vannak fontos, jól szerkesztett feltárások, mint pl. a 12-es könyvtár gyermekrészlegének tárgyszó-katalógusa, a zenei részlegekben kialakított újabb katalógusok stb.

1982-ben a központi céduellaállításban áttértek az új címleírás szabványok alkalmazására. Miután valamennyi szabvány csak 1983-ban áll rendelkezésre, a katalógusok teljes átszerkesztése csak akkor lehetséges, így a betűrendes katalógusok ez évben nem lehettek naprakészek.

IV. Olvasószolgálat

A beiratkozott olvasók száma 1981-ben 177 780, 1982-ben 183 248 fő. Az előző évekhez viszonyított átmeneti csökkenés elsősorban néhány nagy könyvtár hosszantartó tatarozás miatti zárvatartásával függ össze. Az újpesti 28-as könyvtár, a csillaghegyi 21-es könyvtár, az előző év nyarán szanált 27-es könyvtár hiányzó olvasóit a belépő új egységek beiratkozási még nem tudták ellensúlyozni.

A központi könyvtár igénybevétele a két év folyamán fokozatosan növekedett. 13 971, ill. 18 845 fő iratkozott be (utóbbiban szerepelnek a megnyílt zenei gyűjtemény használói is). Jelentősen nőtt a kölcsönző és az olvasótermek napi átlagforgalma. A helyben használt dokumentumok száma 1981-ben 190 494 db, 1982-ben 203 730 db, ezen belül a Budapest gyűjteményben 16 %-kal emelkedett.

A szám adatok jelzik, hogy a központi könyvtár átrendezésével és így férőhelyeinek bővítésével feszítő igénynek tettünk eleget, ha csak részlegesen is. A kölcsönzőben elhelyezett lexikonokat és periodikákat is sok olvasó használja.

A másolatszolgáltatás iránt egyre nagyobb az igény, az 1980-as 9 066 felvétellel szemben 1981-ben 17 331 készült és 1982-ben a nagyon rossz műszaki állapotban lévő géppel is 14 191 másolatot sikerült készíteni az olvasók számára. Könyvtárközi kölcsönzéssel 123, ill. 180 kérésünket teljesítették, könyvtárunk 1 439, ill. 964 dokumentumot bocsátott más könyvtár rendelkezésére.

A kerületi könyvtár beiratkozóiinak száma:

	Összes olvasó	14 éven aluli	14 éven felüli
1981	163 809	54 168	109 641
1982	164 403	55 504	108 899

A már említett ok – néhány felnőtteknek kölcsönző könyvtár hosszú zárvatartása – mellett az olvasói arányok és számok alakulása összefügg az általános iskolás korosztály létszámemelkedésével, amely azonban nem jelent egyszersmind növekvő szervezettségi arányt, ellenkezőleg, az 1981/82-es tanévben csupán a tanulók 25,6 %-a volt tagja valamely gyermekkönyvtárunknak az előző évi 27,1 %-kal szemben. Ez mindenekelőtt a lakótelepek rossz könyvtári ellátásával magyarázható.

A könyvtárhasználati adatok a hálózatban a könyvtárral szembeni elvárások változásait tükrözik. Tovább folytatódik a helybenolvasók és egyéb szolgáltatásokat igénybevevők, pl. zenehallgatók számának növekedése a kölcsönzés rovására.

	Egy olva: Egy olvasóra jutó	
	kölcsönzési eset	kölcsönzött kötet
1981	7,5	25,9
1982	7,3	25,0

Tájékoztató munka

A központi könyvtár olvasószolgálati osztályán a megnövekedett olvasólétszám a tájékoztatást kérők gyakoribb jelentkezésével járt együtt. A középiskolás tanulmányi versenyek anyagából évente külön kiemelést készítenek, hogy a sok érdeklődő könnyebben hozzájusson. Anyagot gyűjtenek kiállítások számára, pl. 1981-ben a Firenzében rendezett Pinocchio centenárium, vagy 1982-ben a Helsinkiben készített Kalevala kiállítás gazdagítására.

A szociológiai dokumentációs osztályon is megszorodtak az információs kérdések. Keresték a nőkérdés, nőmozgalom irodalmát, a lakásszociológia témakörében az utóbbi időben megjelent irodalmat, Szende Pál szociológiai írásait, a magyarországi nemzetiségi értelmiségről megjelent publikációkat stb.

Az irodalomkutatást, másolatszolgáltatást egyre többen veszik igénybe.

A zenei gyűjteményben is intenzívebb lett a referenzs tevékenység. Az új szolgáltatások, a hangzóanyagok jelenléte, a zenehallgatási lehetőség az érdeklődők és a kutatók számára egyaránt több információt biztosít.

A Budapest gyűjtemény anyaga iránt is egyre növekszik az érdeklődés. A városvédő akciók is szerepet játszanak abban, hogy egyre több egyén és csoport keresi fel a gyűjteményt a rendszeres kutatók és közintézményi munkatársak mellett.

A bibliográfiai osztályon lévő világirodalmi dokumentációt 131, ill. 116 kutató vette igénybe. Mindkét évben összeállítottak több kisbibliográfiát, egyéni kéréseknek megfelelően.

A kerületi könyvtárak a referenzs munka fejlesztése érdekében gondosan építették kézikönyvtárukat. A szakrészlegek egyre differenciáltabb igényeknek tudnak megfelelni. A VII. kerületben létesült nyelv- és irodalomtudományi szakolvasóterem a különböző dokumentumtípusok között már a video kazettákat is gyűjti, mert a hálózatban elsőként video készülékkel rendelkezik, amelyet rendhagyó irodalomórakon, előadások illusztrálására jól fel lehet használni.

Propagandamunka

1981-ben a korábbiakhoz viszonyítva a sajtó, a rádió és a tévé többlet foglalkozott könyvtárunkkal. A propagandaosztály által szervezett sajtókampanyokhoz jó alkalmat nyújtott a IV. országos könyvtárügyi konferencia és a könyvtárunkban rendezett INTAMEL közgyűlés, amely iránt nagy érdeklődés nyilvánult meg. A TV két filmben is foglalkozott intézményünkkel, egyik a „Híres magyar könyvtárak” sorozat része.

1982-ben két ízben sajtótájékoztatót rendeztünk, amelyen ismertettük a megnyíló nyelv- és irodalomtudományi szakolvasóterem szolgáltatásait és a Budapest Története képekben I. kötetét.

A politikai, társadalmi, történelmi évfordulókkal kapcsolatos könyvtári megemlékezésekhez az Eseménynaptár bibliográfiai, mellékletei nyújtottak segítséget. Két nagy zeneszerzőnk Bartók és Kodály centenáriuma munkásságukat, életüket bemutató kiállítási anyag készült, amelyet eljuttatunk a budapesti iskoláknak és az ország sok közművelődési könyvtárának, de a Külügyminisztérium, Művelődési Minisztérium, Magyarok Világszövetsége stb. közvetítésével és állandó cserepartnereink révén külföldre is.

A központi könyvtárban is készültek kiállítások ezekből a dokumentumokból, könyvtárunk történetét, tevékenységét az INTAMEL konferencia alkalmából mutattuk be.

1982-ben új kiállítássorozat indult a főváros kerületeinek bemutatására, a Budapest gyűjteményben található eredeti dokumentumok alapján.

A 3-as könyvtárban, a Kisduna Galériában (35-ös könyvtár) és a 12-es Galériában rendezett – festők, grafikusok munkáit bemutató – kiállítások mellett a Dagály utcai könyvtár kiállítótermében és a Kertész utcai olvasóterem tárlóiban a vizuális kultúra fejlesztése terén újabb lehetőséghez jutottunk.

Állományunk jobb bemutatását, az olvasói izlés fejlesztését szolgálták a kerületi könyvtárakban rendezett kisebb kiállítások, összejövetelek. 1981-ben a felnőttek számára 613 rendezvényt és 1 436 kiállítást, 1982-ben 572 rendezvényt és 1 483 kiállítást szerveztünk. A gyermekek számára 1981-ben 4 036, 1982-ben 4 586 csoportos foglalkozás, 81-ben 1 452, 82-ben 1 740 kiállítás megrendezésére került sor.

A 14 éven aluliak számára mindkét évben zajlott a Budapesti Történeti Múzeummal és a Budapesti Uttörő Elnökséggel közösen meghirdetett „Barátunk a könyv és a múzeum” című pályázat.

A könyv hagyományos ünnepeiről méltóképpen megemlékeztek mindkét évben valamennyi kerületben.

Több könyvtárunk benevezett az „Olvasó Ifjúság” pályázatba, amelyet a KISZ KB és a Művelődési Minisztérium hirdetett meg. Néhány egységünk kiemelten foglalkozott speciális olvasórétegekkel: idős, ágyhoz kötött emberekkel, problémás, hátrányos helyzetű gyermekekkel, GYES-en lévőkkel stb.

A zenei gyűjtemény megnyitása után igen aktív propagandamunkával igyekezett új szolgáltatásait bemutatni. Szervezett kapcsolatot épített ki az állami zeneiskolákkal, az Országos Filharmónia „Ifjú Zenebarátok Szervezete” ifjúsági klubjaival, hogy bekapcsolódhasson a fiatalok minél szélesebb körének zenei nevelésébe. Az év folyamán sikeres előadássorozatot, könyvtárismertetőket tartottak.

V. Bibliográfiák és egyéb kiadványok

1981

Igazgatóság

- Könyvtári Híradó. 1981/1–2. (Főszerk. Szőke Tiborné,
felelős szerk. Pataki Ferenc)
1981/3. (Főszerk. Mátrai Mátyás,
felelős szerk. Pataki Ferenc)

Szociológiai osztály

- A magyar szociológiai irodalom bibliográfiája. 3. köt. Önálló kiadványok 1900–1919. Szerk. Remete László, Bóna Márta. 318 p.
- Tájékoztató külföldi szociológiai folyóiratokról. (Szerk. Gál Katalin, Karbach Erika, Remete László) 1980. 1–12. sz. 64 p./szám. összesen 728 p.
- Szociológiai Információ. (Szerk. Vágh Mária, Bóna Márta, Karbach Erika) 1980. 2–3. sz. 188 p., 1980. 4. sz. 232 p.
- Mannheim Károly. 1893–1947. (Szerk. Gábor Éva) 66 p. (Szociológusok. Személyi bibliográfiák. 2.)
- Szociofoto. Szerk. Karbach Erika. 30 p. (Tematikus szociológiai bibliográfiák 19.)
- A cigányság helyzete. Válogatás az újabb magyar irodalomból 1978–1981. június. (Szerk. Vágh Mária) 39 p. (Tematikus szociológiai bibliográfiák. 20.)

Szerzeményezési és feldolgozó osztály

- Újabb külföldi szerzeményeink. (Szerk. Gordon Erzsébet)
1980. 4. sz., 1981. 1–2. 3. sz.

Budapest gyűjtemény

- Kerületi Figyelő. 7. Az 1980. január 1–június 30. között megjelent I–XXII. kerületre vonatkozó cikkek, tanulmányok bibliográfiája. (Összeáll.: Ráczné Nagy Katalin, Sipos György) 125 p.
- New Zeyttung auss Hungeren... 1578” a Tűzeső hasonmás kiadása és a
- „Tabula minutionum...” (Érvágó kalendárium, 1495) hasonmás kiadásának utánnomása. A nyomtatványokhoz 4 nyelvű ismertető készült.

Bibliográfiai osztály

- Havas Judit: „Tillárom haj!”. Válogatás a vidám gyermekirodalomból és zeneművekből. Bibliográfia. 47 p.
- Pálmai Magda: Szocializmus. Szociáldemokrata folyóirat. 1906–1918. Repertórium. 152 p.
- V. Agics Katalin: A Magyar Szocialista Munkáspárt megalakulása és politikája. Dokumentumok és könyvek ajánló-jegyzéke. 4 p.
- Zimáné Lengyel Vera: Berda József. Bibliográfia. 131 p. XII t.

- Nekrológ bibliográfiák:
(Győri Lajosné): Pilinszky János. 1921–1981. 6 p.
(Győri Lajosné): Zelk Zoltán. 1906–1981. 6 p.

Hálózati és Módszertani osztály

- Bartók Béla. 1881–1945. (Könyvtári játék)
Összeáll.: Marcsányiné Szalai Ottilia. 11 p.
Barátunk a könyv és a múzeum. (Kulturális játék)
Összeáll.: Fasang Márta, Szász Ilona. 10 p.
- A kerületi könyvtárak zenemű- és hangtár részlegeinek gyűjtőköri szabályzata. Összeáll.: Benkőné Barta Ilona. 10 p.

Propagandaosztály

- Bartók Béla. 1881–1945. Dokumentumok. Szerk.: Aknay Tibor és Gosztola Gábor. 17 tábla. Angol szövegvaltozattal is.

1982

Igazgatóság

- A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyveinek repertórium 1907–1976. (Feldolg. és szerk. Gál Tamás) 171 l.
Könyvtári Híradó 1981/4. (Főszerk. Mátrai Máttyás, felelős szerk. Pataki Ferenc)
1982/1–12. (Főszerk. Mátrai Máttyás, felelős szerk. Mezey László Miklós)

Szociológiai osztály

- Tájékoztató külföldi szociológiai folyóiratokról. (Szerk. Karbach Erika, Remete László) 1982. 1–12. 64 p./szám
Szociológiai információ (Szerk. Vágh Mária, Bóna Márta, Karbach Erika) 1981. 1. sz. 154 l., 2–3. sz. 180 l., 4. sz. 254 l.
Társadalmi beilleszkedési zavarok. Deviancia. 1. sz. (Szerk. Hegedűs András) 24 l.

Szerzeményezési és feldolgozó osztály

- Újabb külföldi szerzeményeink (Szerk. Gordon Erzsébet) 1981. 4. sz. 235 l., 1982. 1. sz. 150 l., 2. sz. 199 l., 3. sz. 200 l.

Budapest-gyűjtemény

- Budapest története képekben 1493–1980. I. köt. (Főszerk. Dr. Berza László) 912 l.
Kerületi Figyelő 8. Az 1980. július 1–december 31. között megjelent, I–XXII. kerületre vonatkozó cikkek, tanulmányok bibliográfiája. (Összeáll. Sipos György) 300 l.

Bibliográfiai osztály

- Zimáné Lengyel Vera: A magyar zenei szakirodalom bibliográfiája. 1980. Főszerk. Albert Gábor.
Kerek Vera: Társadalomtudományi folyóiratok és tanulmánykötetek analitikus bibliográfiai kartotékjai. 1981. 1–4. sz.
Nekrológ bibliográfiák:
(Győri Lajosné): Dobozy Imre. 1917–1982. Leporelló.
(Győri Lajosné): Jékely Zoltán. 1913–1982. Leporelló.
(Zimáné Lengyel Vera): Gáll István 1913–1982. Leporelló.

Olvasószolgálati osztály

- A Kritika 15 éve. Repertórium. (Szerk. Bornemisza Lászlóné) 291 l.

Hálózati és Felügyeleti osztály

- Ajánlott irodalom az általános iskolai tananyaghoz. 2. osztály. (Szerk. Rieth Józsefné és Szerdahelyi Edit) 21 l.
Ajánlott irodalom az általános iskolai tananyaghoz. 3. osztály. (Szerk. Rieth Józsefné és Szerdahelyi Edit) 33 l.
Szépirodalmi gyűjteményes kötetek elemző katalógusa. 1980. (Szerk. Csoma Mihályné, Bori Erzsébet) 733 l.
Változatlan utánnnyomás.

Kapcsolatszervezési és propagandaosztály

- Kodály Zoltán 1882–1967.
Dokumentumok. (Összeáll. Aknay Tibor, Gosztola Gábor) 15 p. 22 t.

Eseménynaptár. (Főszerk. Mátrai Máttyás, felelős szerk. Mikó Zoltán) Népművelési Propaganda Iroda

1982/2. sz. 52 p. 30 t.

1982/3. sz. 42 p. 26 t.

1982/4. sz. 60 p. 35 t.

VI. Személyzeti, oktatási tevékenység

Könyvtárunk létszám megoszlása:

	Központ				Hálózat				Összesen			
	főfoglalk.		részfoglalk.		főfoglalk.		részfoglalk.		főfoglalk.		részfoglalk.	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Szakalkalm.:	124	127	11	29	409	372	44	50	533	499	55	79
Egyéb:	96	96	44	31	34	51	116	147	130	147	160	178
Összes:	220	223	55	60	443	423	160	197	663	646	215	257

1981-ben a központ főfoglalkozású dolgozóinak létszámcsökkenése betöltetlen álláshelyeket jelez, a hálózat növekedésében a 7. és 22. sz. könyvtár létszámának részleges betöltése mutatkozik. A vezetők számának emelkedését a központban a raktári és a pénzügyi osztály megalakulása, a hálózatban a főkönyvtárvezető helyettesek kinevezése magyarázza.

Mindkét évben legfőbb gond a szakképzett munkaerők utánpótlása, s ez a probléma csak fokozódott 1982-ben az ötnapos munkahétre való áttérés után, amely a munkaidőbeosztást még kedvezőtlenebbé alakította. Nem csekély gondot jelentenek a nagyon alacsony fizetések, amelyek más munkahelyekhez képest rontják a felvételi esélyeket. E feszítő ellentmondások feloldására 1982. második felében 10 % saját hatáskörű bérkitermelést kiváltó létszámleépítést kezdtünk. A leépítéseket nagyrészt a fluktuáció lehetőségeit felhasználva 1 évre terveztük.

Kidolgoztuk a főkönyvtárak létszámmodelljét, az országos normatívák figyelembevételével. Bár nagy eltérések mutatkoztak a különböző egységeknél mind létszámában, mind végzettség szerint, a helyes arányok kialakítása bizonyos időt vesz igénybe – elsősorban az emberi tényezők figyelembevétele miatt.

Kilépett dolgozók:

	szakalkalm.		egyéb		összesen	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982
főfoglalkozású	68	122	35	37	103	159
részfoglalkozású	21	38	45	78	61	116
összes	89	160	80	115	164	275

1982-ben megnőtt a kilépők száma. Ez az előbbieknél vázolt hátrányokon túl az átszervezés miatti változásokkal függ össze (korábban önálló vezetők fiókvezetői átsorolása stb.).

Belépett dolgozók:

	szakalkalm.		egyéb		összesen	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982
főfoglalkozású	104	103	34	35	138	138
részfoglalkozású	28	48	54	75	82	123
összes	132	151	88	110	220	261

A két táblázat összehasonlításából már az 1982-es felvételi adatok az új létszámmodell és a 10 %-os csökkentés szem előtt tartását tükrözik. E törekvések helyes megvalósítására a könyvtárvezetők tervet dolgoztak ki, nehogy a változtatás hátrányosan érintse a szolgáltatások színvonalát. A kilépők helyét nem töltöttük be, néhány esetben áthelyezés történt, akadtak azonban olyan személyi problémák, amelyeket nem sikerült megoldani. Nyugdíjazás, átszervezés stb. miatt a káderfejlesztési terv alapján 1981-ben 1 főosztályvezetői kinevezésre, 1 főosztályvezetői megbízásra, 1 főosztályvezető helyettesi kinevezésre, 3 osztályvezetői kinevezésre, 1 osztályvezetői, 1 osztályvezető helyettesi megbízásra, 1 főkönyvtárvezetői, 2 főkönyvtárvezető helyettesi kinevezésre, 1 főkönyvtárvezető helyettesi megbízásra, 2 csoportvezetői kinevezésre, s a ritkaságok és kéziratok

gyűjteménye vezetőjének kinevezésére került sor. Ugyanakkor a főkönyvtári rendszer kiépítése következtében megszűnt néhány vezetői munkakör, 33 szerződéses dolgozót véglegesítettünk.

A szakszervezeti bizalmi testület javaslata alapján a raktári dolgozók szakalkalmazotti besorolásba kerültek.

23 munkatárs vonult nyugdíjba.

1982-ben kinevezést kapott 1 főigazgatóhelyettes, 1 főosztályvezető, 1 osztályvezető, 6 főkönyvtárvezető, 9 főkönyvtárvezető helyettes és 1 könyvtárvezető helyettes. 5 könyvtárvezető kapott megbízást. 34 szerződéses dolgozót véglegesítettünk. 12 munkatárs ment nyugdíjba.

A FSZEK VEZETŐ BEOSZTÁSÚ DOLGOZÓI

	1981	1982
Főigazgató	Kiss Jenő	=
Főigazgató helyettes	Mátrai Mátyás Szőke Tiborné	= Sz. Kiss Csaba
Gazdasági igazgató	Deák Sándor	=
Főosztályvezetők:		
Bibliográfiai osztály	Pataki Ferenc	=
Budapest gyűjtemény	Berza László	=
Szerzeményezési és feldolgozó osztály	Szederkényi Olga	=
Hálózati és módszertani osztály	Szabó Jánosné mb.	(Hálózati és felügyeleti osztály 1981. december 1-től)
Olvasószolgálati osztály	Márffy István Pesti Ernő	
Propagandaosztály	Mikó Zoltán	= (Kapcsolatszervezési és propaganda osztály 1981-től)
Szociológiai dokumentációs osztály	Remete László	=
Személyzeti és oktatási osztály	Gujgiczter Imréné	=
Zenei gyűjtemény	Szalay Ágnes	=
Osztályvezetők:		
Szakfelügyeleti önálló csoport	Gál Györgyné (A csoport 1981. december 1-én megszűnt.)	
Igazgatási csoport	Gál Györgyné	=
Raktári osztály	Sáfár Katalin	=
Főosztályvezető helyettesek:		
Bibliográfiai osztály	Ecsedy Andorné	=
Budapest gyűjtemény	Csomor Tibor	=
Szerzeményezési és feldolgozó osztály	Vígh Lajosné	=
Hálózati és módszertani osztály	Hargitai Nándorné	=
Olvasószolgálati osztály	Bornemissza Lászlóné	=
Propagandaosztály	Kovács Jánosné	=
Zenei gyűjtemény	Sándor Ottóné Pintér Ferencné	= =

Főkönyvtárak és kerületi könyvtárak vezetői

1981	1982
1. Meiszner Tamásné	= Főkönyvtár 1982-től
2. Lukács Jánosné	=
3. Horváth Györgyné	= Főkönyvtár 1980-tól

1981

4. Hevesi Andrásné
 5. Répási Jánosné
 6. Simon Lászlóné
 7. Csépi Attiláné
 8. Bakó Jánosné
 9. Tongori Imréné
 10. Sugár Jenőné
 11. Ecse di Klára
 12. Tverdot a Miklósné dr.
 13. Szakmári Istvánné
 14. Benczur Ágnes
 18. Radvány Tiborné
 19. Szecsődi Jánosné
 20. Dr. Kiss Béláné
 21. Csernák Béláné
 22. Nitsch Lászlóné
 24. Véghelyi Gusztávné
 25. Vukán Viktória
 27. Erdődy Ferencné
 28. Tóth Dezsőné
 Dr. Kiss Béláné
 30. Szemkeő Gáborné
 32. Lovas Zoltánné
 34. Csoma Mihályné
 35. Bárány Lajos
 36. Szekeres Lászlóné
 37. Weisz Sándorné
 38. Samu Gizella
 39. Pobori Ágnes
 43. Talpasné Vincze Gabriella
 44. Forgács Tiborné
 46. Bálinth Lehelné
 48. Maruszi József

Központi Könyvraktár
 Tóth Kálmánné

Mozgókönyvtár
 Cziboly Józsefné

Gyermekkönyvtárak

1. sz. gyermekkönyvtár
 2. sz. ”
 5. sz. ”
 8. sz. ”
 9. sz. ”
 10. sz. ”

1981

- Kepes Ágnes
 Dr. Barta Andrásné
 Pataki Ferencné
 Varró Istvánné
 Szatmáry Imréné
 Dr. Szűcs Ferencné

1982

- Kakas Istvánné mb. vez.
 =
 =
 = Főkönyvtár 1982-től
 Bakó Jánosné,
 Forgács Tiborné
 =
 =
 = Főkönyvtár 1982-től
 = Főkönyvtár 1980-tól
 = Főkönyvtár 1980-tól
 = Fiókkönyvtár
 =
 Ötvös Ágnes
 = Fiókkönyvtár
 =
 = Főkönyvtár 1982-től
 = Főkönyvtár 1980-tól
 = Főkönyvtár 1980-tól
 =
 = Főkönyvtár 1980-tól
 = Főkönyvtár 1980-tól
 = Főkönyvtár 1980-tól
 = Főkönyvtár 1981-től
 =
 Szekeres Lászlóné
 Toldy Csaba; főkv.
 = Főkönyvtár 1981-től
 = Főkönyvtár 1980-tól
 Pobori Ágnes
 Enese Laura
 =
 =
 Móricz Katalin mb. vez.
 =
 = Főkönyvtár 1982-től

(A raktári osztályhoz tartozik
 = 1981. dec. 1-től.)

=

1982

- =
 Bóta Gyuláné mb. vez.
 =
 Bankós Gyuláné
 gy. részleg lett
 =
 =
 =

	1981	1982
20. sz. gyermekkönyvtár	Tompek Lászlóné	gy. fiók lett
43. sz. ”	Rátky Györgyné	=
44. sz. ”	Óhegyi Pálné	=

Főkönyvtárvezető- és könyvtárvezető helyettesek

	1981	1982
1. Benjámín Judit		=
3. Kuli Ágota		Szecsődi Jánosné mb.
		=
7. Dr. Bardócz Antalné		=
		Szabó Józsefné
		=
10. Oroszki Györgyné		Pobori Ágnes
		Regőcziné Lendvai Klára
		=
11. —		Tóth Sándorné
12. Jakubecz Ilona		Gulyásné Póka Mária mb.
22. —		=
25. —		Horváth Istvánné
30. Varga Zsuzsanna		Szokola Lászlóné
34. Horváth Istvánné mb.		Lakatos Józsefné mb.
37. —		=
38. —		
48. Vida Emília		

	1981	1982
Belső ellenőr		
Pataki Zoltánné		=
<i>Gazdasági főosztály</i>		
Igazgató helyettes	Kulányi Ferencné	=
<i>Osztályvezetők</i>		
Kötészet	Horváth Ferencné	=
Műszaki osztály	Rajnoha Béla	=
Pénzügyi osztály	Szalai Imréné	Szalai Imréné, Stemlerné Szupinger Gizella
Számviteli osztály	Zubonyai Istvánné	=
Üzemfenntartási osztály	Szaniszló Mihályné Varga József mb.	=
<i>Csoportvezető</i>		
Munkaügyi csoport	Szekér Márta	=
<i>Az intézmény párt- és társadalmi szerveinek vezetői</i>		
Az MSZMP alapszervezet titkára	Hargitai Nándorné	=
A szakszervezeti bizottság titkára	Pesti Ernő	=
KISZ titkár	Kováts Beatrix	Pénzes Gyula

KITÜNTETÉSEK

1981-ben

Munka Érdemrend Ezüst fokozat

Szőke Tiborné	Titkárság
Tóth Dezsőné	28. kvt.

Szabó Ervin Emlékérem

Szalai Ágnes	Zenei gyűjtemény
--------------	------------------

Szocialista Kultúráért

Benjámín Judit	1. kvt.
Kerekes Pálné	HMO (MKE.-től)
Kertész Pál	Műszaki osztály
Dr. Kiss Béláné	20. kvt.
Lakatos Józsefné	38. kvt.
Szabó Józsefné	Feldolg. osztály
Szekeres Lászlóné	36. kvt. (Ny.)

Kiváló Munkáért

Bácskai Gyuláné	Számviteli osztály
Bertalan Béla	48. kvt. (III. 21.)
Imre Júlia	22. kvt.
Máthé Imréné	Titkárság
Dr. Novák Tamásné	Zenei gyűjtemény (Ny.)
Rieth Józsefné	37. kvt.
Sánta Tiborné	Bp.-gy.
Süth Jánosné	Kötészet (Ny.)
Varga Zsuzsanna	30. kvt.
Zubonyai Istvánné	Pénzügy (Ny.)

FSZEK Kiváló Dolgozó

Atkány Győzőné	35. kvt.
Dr. Böhönyi Jánosné	12. kvt.
Dr. Friedrich Lajosné	3. kvt.
Gehér Józsefné	6. kvt.
Gulyás Andrásné	11. kvt. (Ny.)
Halenár Ferencné	Gondnokság
Dr. Horváth Istvánné	18. kvt. (Ny.)
Halász Istvánné	Pénzügy
Kakas Istvánné	4. kvt.
Kerek Veronika	Szakf.
Kosza Tiborné	Munkaügy (Ny.)
Lukács Vendelné	Kötészet
Németh Lajosné	38. kvt. (Ny.)
Papp Lászlóné	28. kvt.
Pintér Ferencné	Zenei gyűjtemény
Radnai Mártonné	13. kvt.
Szusster Ilona	Olvasószolg.

FSZEK Ifjú Kiváló Dolgozó

Szemmelweis Ilona	34. kvt.
Vidák Jenő	Műhely

Kiváló Katona

Bíró István	Budapest gyűjtemény
Maris Zsolt	39. kvt.
Romsics Gábor	Olvasószolg.
Szalaváry Miklós	Kötészet

KITÜNTETÉSEK

1982-ben

Munka Érdemrend Ezüst fokozata

Kepes Ágnes	1. gy. kvt.
-------------	-------------

Kiváló Népművelő

Szabó Jánosné	HFO
---------------	-----

Szocialista Kultúráért

Bornemisza Lászlóné	Olvasószolg.
Drégely Istvánné	44. kvt.
Forgács Zsuzsa	Olvasószolg.
Dr. Kiss Jánosné	HFO
Nitsch Lászlóné	22. kvt.
Weisz Sándorné	37. kvt.

Kiváló Munkáért

Ferenczi Józsefné	Propaganda osztály
Müller Gézánné	Gondnokság
Pataki Ferencné	1. kvt.
Szalai Imréné	Pénzügyi osztály
Szecsődi Jánosné	3. kvt.

Miniszteri Dicséret

Liszka Zsuzsanna	Zenei gyűjtemény
Székely Ervinné	HFO
Tátrai Lajosné	12. kvt.
Varró Istvánné	8. gy. kvt.
Vörösmarti Ágnes	3. kvt.

FSZEK Kiváló Dolgozó

Grillmayer Anna	Munkaügy
Kárbach Erika	Szociológiai osztály
Pataki Ferenc	Bibliográfiai osztály
Sankó Istvánné	Számviteli osztály
Szabó Károlyné	Gondnokság
Dr. Szalai Richárdné	37. kvt.
Szanati Józsefné	18. kvt.
Szőke Angéla	Feld. osztály
Tamási Júlia	1. kvt.
Téri Tiborné	11. kvt.

FSZEK Kiváló Dolgozó

Lánczi Ágnes	Olvasószolgálat
Téchy Tünde	22. kvt.

KISZ Emlékplakett

Maruszkai József	48. kvt.
------------------	----------

Oktatás – továbbképzés

I. Intézetén kívüli képzés és továbbképzés

Oktatási forma	Munkatárs	
	1981/82	1982/83
Tanárképző Főiskola (Tárogató út) 4 éves könyvtár-pedagógiai szakát elvégezte	9	5
A Tanárképző Főiskolán államvizsgával főiskolai végzettséget szerzett	5	–
ELTE Informatika kiegészítő szakon végzett	–	1
ELTE Könyvtárkiegészítő szakon végzett	–	3
ELTE magyar kiegészítő szakon végzett	1	1
ELTE magyar–könyvtár szakon végzett	3	–
Az Állami Kijevi Sevcsenko Egyetem aspirantúráját elvégezte	–	1
Az MSZMP Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetem esztétika szakosítóját elvégezte	2	–
Az MSZMP Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetem szociológia szakosítóját elvégezte	1	–
Az MSZMP Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetem speciális kollégiumára járt	6	13
Az MSZMP Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetem általános tagozatát elvégezte	–	1
A Művelődési Minisztérium Vezetőképző és Továbbképző Intézetének 1 éves tanfolyamát elvégezte	–	1
A Művelődési Minisztérium Vezetőképző és Továbbképző Intézetének 2 éves tanfolyamát elvégezte	2	–
A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Közgazdasági Továbbképző Intézetének szakközgazdász-képző tanfolyamát elvégezte	–	1
A Dolgozók Gimnáziumát elvégezte	–	1
Közgazdasági szakközépiskolát végzett	–	1
Képző és Iparművészeti Főiskola papír- és könyvrestauratori tanfolyamát elvégezte	–	2
Intenzív angol nyelvtanfolyamra jár	1	–
Intenzív orosz nyelvtanfolyamot végzett	–	1
KMK időszaki kiadványok bibliográfiai leírása c. tanfolyamot elvégezte	–	1
KMK állományalakítási továbbképző tanfolyamát elvégezte	–	6
KMK gyermekkönyvtárosi tanfolyamát elvégezte	–	5
KMK vezetőutánpótlás-képző tanfolyamát elvégezte	2	–
KMK Hátrányos helyzetű olvasókkal való foglalkozás c. tanfolyamát elvégezte	7	–
KMK Hangfelvételek bibliográfiai leírása c. továbbképző tanfolyamán részt vett	4	–
KMK Helyismereti munka kérdései c. tanfolyamán részt vett	2	–
KMK Információs rendszerek és szolgáltatások a társadalom- tudományokban c. továbbképző tanfolyamán részt vett	2	–

Oktatási forma	Munkatárs	
	1981/82	1982/83
KMK A dokumentumleírás oktatása c. tanfolyamát elvégezte	3	—
KMK olvasáspedagógiai tanfolyamán részt vett	5	—
SZÁMOK (jelenleg SZÁMALK) „On line bibliográfiai információk rendszerek” c. tanfolyamára járt	1	—
OOK „Médiatári ismeretek” c. tanfolyamát elvégezte	—	1
Egészségügyi Minisztérium közép fokú tűzvédelmi tanfolyamát elvégezte	—	1
KIOSZ szakmafejlesztési csoportjának villamos fogyasztói berendezések felülvizsgálata c. tanfolyamát elvégezte	—	1
Fővárosi Tanács Közművelődési Osztálya által — a főhivatású népművelők számára — szervezett továbbképző táboraiban részt vett	15	16
A Hazafias Népfront által szervezett ásoththalmi olvasótáborban részt vett	4	—

II. Intézetben belüli képzés

Az intézmény oktatási tevékenysége tanévhez kötődik.

Könyvtárkezelők számára mindkét évben alapfokú és középfokú képesítést nyújtó tanfolyamokat szerveztünk. Előbbin 22, ill. 13 fő végzett. A 200 órás középfokú tanfolyamon 1981-ben 30, 1982-ben 17 dolgozónk tett sikeres vizsgát.

1981-ben 31 fő, 1982-ben 30 fő vett részt különböző szakmai továbbképző tanfolyamokon, nyelvtanfolyamokon (melyek egy részét a KMK és a minisztérium szervezte).

„Új bibliográfiai leírás” címmel két alkalommal szerveztünk tanfolyamot az intézet munkatársai számára. Az oktatók — Karakó Józsefné és Reguli Ernő — segítségével kb. ötvenen sajátították el a legfontosabb címleírási ismereteket.

Speciális képzési formák, tapasztalatcserék

1981

- Január 21-én P. J. Th. Schoots, az INTAMEL főtitkára, rotterdami könyvtárigazgató előadást tartott Könyvtárépítés és automatizálás címmel.
- Március 4-én a szerzeményezési és feldolgozó osztály az olvasószolgálati és a szociológiai dokumentációs osztállyal közös szervezésben Vitányi Iván, a Művelődéskutató Intézet igazgatója tartott előadást „A szocialista társadalom kívánatos művelődési modellje” címmel.
- Május 13-án Andorka Rudolf szociológus „A mai magyar társadalom osztály- és rétegszerkezete és az értelmiség politikai feladatai” címmel két felmérés eredményeit ismertette. A témát a pártalapszervezet szervezésében konferenciákon vitatták meg az intézet dolgozói. A konferencia vezetői voltak: Gál Györgyné, Gáliczky Éva, Hargitai Nándorné, Horváth Györgyné, Kiss Jenő, Maruszki József, Mátrai Mátyás, Szabó Jánosné, Szőke Tiborné, Tverdota Miklósné dr.
- Május 27-én a hálózati és módszertani osztály szervezésében ünnepi könyvheti rendezvény volt a Pataky István Művelődési Házban, ahol 4 kiadó képviselője ismertette az ünnepi könyvheti kiadványokat.
- A IV. Országos Könyvtárügyi Konferencián (június 2–3.) intézetünket Barta Andrásné, Berza László, Kiss Jenő, Karbach Erika, Pataki Ferenc, Remete László, Szabó Jánosné, Szemkeő Gáborné, Szőke Tiborné képviselte. Téma: Az elmúlt tíz év áttekintése, a könyvtárügy fejlesztése.
Az MKE képviseletében a gyermekszekció elnökeként Kerekes Pálné vett részt, a szervezőbizottság tagja volt Sándor Ottóné.
- A III. Budapesti Helytörténeti Konferencián a könyvtár munkatársait Kiss Jenő, Mátrai Mátyás, dr. Rostás Jenőné, Tverdota Miklósné dr., Weisz Sándorné, Boda Mária, Tongori Imréné, Csépi Attiláné, Lovas Zoltánné, Bárány Lajos, Mayerné Baán Magdolna képviselte. Csomor Tibor korreferátumot tartott.

Vidéki tapasztalatcserék, MKE rendezvények.

- Március 26–27-én Salgótarjánban két munkatársunk részt vett az MKE ifjúsági szekciójának ülésén, ahol a honismereti gyűjteményekről hallgattak előadást és megtekintettek egy iskolai könyvtárat.

- Április 28–29-én Nyíregyházán a megyei könyvtárigazgatók értekezletén Kiss Jenő főigazgató és Szabó Jánosné osztályvezető vett részt.
- Június 8-án a miskolci megyei és városi könyvtárat látogatta meg négy munkatársunk. A megyei könyvtárban a zenei részleget, a városi könyvtárhálózatban a kettős funkciójú könyvtárat tanulmányozták.
- Június 16-án a Veszprémi Megyei Könyvtárban és az Országos Oktatástechnikai Központban járt tapasztalatszeres céljából négy munkatárs.
- Június 23-án a Kecskeméti Megyei Könyvtárat és a keceli községi kettős funkciójú iskolai könyvtárat tanulmányozta négy munkatársunk.
- Június 30-án a jászberényi járási-városi könyvtárba négy munkatárs látogatott el.
- Július 6-án a sarudi és a besenyőtelki községi kettős funkciójú könyvtárakat tanulmányozta négy munkatárs.
- Az 1981. évi MKE vándorgyűlésre augusztus 23–25. között Kaposvárott került sor. Témája a magyar könyvtárügy fejlődési irányai és alapvető feladatai az 1981–1990-ig terjedő évtizedben (a IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia ajánlásainak feldolgozása). Intézetünket Bárány Lajos, Forgács Tiborné, Gujgiczer Imréné, Hargitai Nándorné, Horváth Györgyné, Kerekes Pálné, dr. Kiss Béláné, dr. Kiss Jánosné, Pesti Ernő, Szederkényi Olga és Weisz Sándorné képviselte.

Speciális képzési formák

1982

- A III. Budapesti Kulturális Aktíván (április 28–29.) intézetünket a könyvtár vezető munkatársai képviselték.
- Május 26-án Hajdú István, az MSZMP KB munkatársa előadást tartott a tudománypolitika időszzerű kérdéseiről: A témát a pártalapszervezet szervezésében konferenciákon vitatták meg. Konferenciavezetők: Gáliczky Éva, Kiss Jenő, Maruszki József, Mátrai Mátvás, Sándor Ottóné, Szabó Jánosné, Szecsődi Jánosné, Tverdota Miklósné voltak.

Vidéki tapasztalatszerések, MKE rendezvények

- 1982. március 3-án A fiatal könyvtárosok szakmai beilleszkedése, érvényesülésének perspektívái (a beszélgetést dr. Huszár Ernőné, az MKKE Könyvtárának igazgató-helyettese vezette) témát vitatták meg.
- 1982. április 7–8-án Hódmezővásárhelyen ülést tartottak az egyéni olvasóirányítás kérdéseiről a fakultáció könyvtári következményeiről. Könyvtárunkat Barcsi Ilona, a HFO és Téchy Tünde a 22-es könyvtár munkatársa képviselte.
- Április 14-én: A tanácsi hivatali szakkönyvtárak feladatai, fejlesztésük perspektívái. (Előadók: dr. Balázs Sándorné és Sz. Nagy Lajos.)
- Május 19-én az MSZMP KB Politikai Főiskola Könyvtára mint hálózati központ. Tervek, elképzelések. (Előadó: Vida Sándor.)
- 1982. május 20-án Kecskemétre és Kecelre látogatott a könyvtár negyven munkatársa, tapasztalatszeres céljából.
- Az MKKE XIV. vándorgyűlése 1982. augusztus 27–29. között Miskolcon volt. Témája a szakirodalmi információellátás helyzete és fejlesztésének irányai Magyarországon. Intézetünket Bánhegyi Gyuláné, dr. Bardócz Antalné, Bordács Andrea, Gál Györgyné, Hegedűs András, Karakó Józsefné, Kiss Jenő, Lakatos Péterné, Pataki Ferenc, Téchy Tünde és Vigh Lajosné képviselte. A gyermekszekcióban Bánhegyi Gyuláné tartott korreferátumot a tájékoztató munka feltételeiről és megjavításuk lehetőségeiről; az audiovizuális szekció elnöke Bíró Ferenc volt.
- Az MKE Zenei Szekciója 1982. októberében szakmai tanácskozást tartott a könyvtárak hanglezellátásának tapasztalatairól. Intézetünket a zenei gyűjtemény munkatársai és a hálózat nagyobb részlegeinek könyvtárosai képviselték.
- Az MKE Társadalomtudományi Szekciója több ülését a központi könyvtárban tartotta.

Külföldi tanulmányutak

1981

Anglia Kiss Jenő
 Dánia Kerekes Pálné
 Norvégia Márffy István
 Prága Tverdota Miklósné dr.
 Hernádi Györgyné
 Szovjetunió Szederkényi Olga
 NDK Gehér Józsefné
 dr. Kiss Jánosné
 Tongori Imréné

1982

NDK Hernádi Györgyné
 NSZK Kiss Jenő
 Prága Farkas Lászlóné
 Tóth Sándorné

VII. Igazgatás, kapcsolatok

Könyvtárunk 1981. december 1-től új Szervezeti és Működési Szabályzat szerint dolgozik. Ennek értelmében megváltozott intézményünk szervezeti felépítése; a központi könyvtárban új egységek jöttek létre: igazgatási csoport, ritkaságok és kéziratok gyűjteménye, raktári osztály. Utóbbihoz kapcsolódik a Központi Könyvraktár, amely korábban a HMO-hoz tartozott. Az eddigi osztályok egy részének módosult a feladatköre, pl. a propagandaosztályé, s ezt új neve is jelzi: kapcsolat-szervezési és propagandaosztály. A hálózati és módszertani osztály szakfelügyeleti jogkört kapott; hálózati és felügyeleti osztály lett.

Az év folyamán az I., X., XI. kerületi összegező és a VII., IX., XVI., XVII., XXII. kerületi visszatérő szakfelügyeleti vizsgálatokat még a szakfelügyeleti önálló csoport végezte, amely december 1-én megszűnt.

A HFO új szervezeti felépítésének megfelelően 1982-ben a II., III., VI. és XX. kerületben összegező, a XI., XV., és XXI. kerületben visszatérő szakfelügyeleti vizsgálatot végzett. Az osztály munkatársai részt vettek a XIX. kerület általános felügyeleti vizsgálatában, amely a FSZEK könyvtáira terjedt ki, és a szakszervezeti könyvtári hálózati vizsgálatban, amelyet a Művelődési Minisztérium és a SZOT szervezett. A budapesti szakszervezeti könyvtárhálózatok vezetőinek tájékoztatót tartottak az első félév szakfelügyeleti tapasztalatairól, az együttműködés további lehetőségeiről. A hálózati struktúra korszerűsítése a két év folyamán tervszerűen zajlott.

Az ötnapos munkahétre való áttérést összekapcsoltuk a nyitvatartási idő növelésével. Az új munkarendet 1982. január 1-től vezettük be.

Az osztályvezetői testület fontos, az intézet egészét érintő, döntést igénylő szakmai kérdéseket vitatott meg, pl. a központi könyvtár állománygyarapítási problémáit, az olvasószolgálat átalakítását stb.

Az üzemi négyeszőg kéthetente ülésezett és biztosította a kölcsönös információt. Mindkét testület üléséről emlékeztető készült, amelyet az osztályvezetők és főkönyvtárvezetők is megkaptak.

Az információáramlás gyorsítása érdekében az eddigi negyedéves periódus helyett a könyvtár üzemi lapja, a Könyvtári Híradó havonta jelenik meg 1982-től.

A rendszeresen tartott főkönyvtárvezetői értekezletek tájékoztatást adtak aktuális eseményekről, és fontos szakmai kérdések megvitatására teremtettek plénumot. Pl. a hátrányos helyzetű olvasókkal foglalkozó és a vizuális módszertani műhely tevékenységéről volt megbeszélés.

A hálózat több könyvtára végzett vizsgálatokat az olvasók jobb megismerése, a tájékoztatás iránti igények feltérképezése érdekében.

Mindkét évben lebonyolítottuk az Alkotó Ifjúság pályázatot, amelyen 4, ill. 5 pályaművet jutalmaztunk.

1981-ben megtartottuk az ifjúsági parlamentet, amely értékelte az 1978-ban megfogalmazott tennivalók végrehajtását, és intézkedési tervet fogadott el.

1982-ben a Fővárosi Tanács felügyeleti vizsgálatot végzett intézményünkben. Az osztályok az elkészült jelentéseket külön munkaértekezleten beszélték meg. A javaslatok alapján intézkedési tervet készítettünk, amely a könyvtár fejlődési irányait meghatározó feladatokat tartalmazza az elkövetkező néhány évre.

Együttműködés a hazai társintézményekkel, társadalmi szervezetekkel

Intézményünk több munkatársa részt vett az 1981-ben rendezett IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia tartalmi és szervezeti előkészítésében, lebonyolításában. Többen tagjai az MKE elnökségének és szekcióinak, aktívan közreműködnek a vándorgyűléseken.

Munkakapcsolatban állunk a fővárosi nagykönyvtárakkal és számos vidéki szak- és közművelődési könyvtárral.

A TIT budapesti szervezetével megkötött együttműködési szerződés értelmében 1982-ben két kihelyezett szabadegyetemi előadássorozat zajlott a zenei gyűjteményben, ill. a 22-es könyvtár szakolvasótermében.

Folyamatos volt a munkakapcsolatunk a KMK munkatársaival, pl. tanfolyamainkon vizsgáztatások alkalmával stb.

A Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága mellett működő munkabizottságokban több munkatársunk dolgozik, többek között közreműködünk a fővárosi helytörténeti konferencián.

A hálózat könyvtárai közül többen együttműködnek a helyi népfrentbizottságokkal.

A szociológiai gyűjtésben érdekelt könyvtárakkal a szerzeményezés, folyóirat rendelés egyeztetésében dolgoztunk együtt.

Nemzetközi kapcsolataink

Nemzetközi kapcsolatok terén könyvtárunkban az 1981-es év legkiemelkedőbb eseménye az INTAMEL 14. közgyűlésének megrendezése volt. 26 nagyváros 41 küldöttjét láttuk vendégül. E rendezvény elősegítette szakmai kapcsolataink bővülését, a kiadványcserék számának növekedését.

A könyvtár főigazgatója – a Művelődési Minisztérium kiküldetésében – részt vett az Angliában megrendezett angol–magyar könyvtári szemináriumon, és tagja volt a lipcsei IFLA konferencia magyar küldöttségének. Ugyanő tartott korrefe-rátumot a budapesti 5. szovjet–magyar könyvtárügyi szemináriumon, amelyre „Könyvtárügy a Szovjetunióban” címmel kiállítást készítettünk, az OSZK KMK-val és a BMK-val közösen.

Ugyancsak jelentős esemény volt az AIBM-IASA (Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége és Hangarchívumok Nemzetközi Szövetsége) fővárosunkban tartott konferenciája, melyen zenei gyűjteményünk vezetője, aki egyben az AIBM Magyar Nemzeti Bizottságának alelnöke, előadást tartott. A résztvevők egy csoportja ellátogatott a gyűjteménybe.

A Prágai Városi Könyvtárral 1980-ban kötött együttműködési szerződés értelmében mindkét évben 2 munkatársunk 5 napos tanulmányúton vett részt és két prágai kollégát fogadtunk könyvtárunkban.

Az említetteken túl 3 munkatársunk járt 1981-ben az NDK-ban, 1–1 Norvégiában, ill. Dániában. 1 fő részt vett a Moszkvában rendezett könyvvásáron.

1982-ben 1 kolléga töltött 1 hónapot az NDK-ban és a könyvtár főigazgatója a Hamburgi Városi Könyvtár meghívásá-nak eleget téve két hetet az NSZK-ban.

Könyvtárunkat számos országból keresték fel kutatók, könyvtárosok, könyvtárüggyel foglalkozó tisztviselők.

Külföldi kiállításokra több alkalommal küldtünk anyagot, pl. Velencébe és Schallaburgba.

Rendszeres dokumentumcsere kapcsolatunk volt 55 külföldi könyvtárral és szociológiai intézettel.

VIII. Pénzügyi gazdálkodás

Költségvetési kiadás

M e g n e v e z é s	1981		1982	
	Ft	1980 = 100 %	Ft	1981 = 100 %
Eredeti előirányzat	75,906.000	121	80,949.000	107
Évközi pótelőirányzat	18,345.314	80	11,041.538	60
Módosított előirányzat	94,251.314	110	91,990.538	98
Kiadás összesen	93,348.560	109	91,034.176	98
Kiadásból:				
béralap	30,976.437	99	32,681.607	106
épület- karbantartás	4,155.300	96	3,905.065	94
felújítás	4,906.400	88	590.435	12
könyvbeszerzés	13,864.375	122	10,693.172	77

Költségvetési bevétel

M e g n e v e z é s	1981		1982	
	Ft	1980 = 100 %	Ft	1981 = 100 %
Működési bevétel	890.837	116	788.484	89
Egyéb bevétel	603.192	35	977.857	162
Ár- és díjbevétel	4,698.804	35	4,187.492	89
Költségvetési támogatás	88,012.589	103	86,925.747	99

Ár- és díjbevételekből szerződéses munkavállalás

Megnevezés	1981 Ft	1980 = 100 %	1982 Ft	1981 = 100 %
Bevétel	1,249.036	101	1,661.361	133
Ráfordítás	479.803	71	658.589	137
Eredmény	769.233	138	1,002.772	130
Eredményből képzett alapok:				
– fejlesztési alap	269.231	–	350.970	–
– kult. szoc. alap	38.462	–	50.139	–
– jutalmazási alap	461.540	–	601.663	–

FŐBB ÁLLÓESZKÖZBESZERZÉSEK

	1981	1982
<i>VII/szakolvasóterem</i>		
képmagnó	130 000	–
színes tv	28 000	–
fonotéka berend.	145 000	–
<i>XI. főkönyvtár</i>		
fonotéka berend.	40 000	
<i>X. főkönyvtár</i>		
filmvetítő	44 000	
<i>Központi könyvtár</i>		
filmleolvasó készülékek	108 000	
Floppymat adatrögzítő	–	460 000
<i>Zenei könyvtár</i>		
fonotéka berend.	175 000	–
<i>Kötészet – sokszorosító</i>		
Romayor nyomdagép	354 000	–
Maxima vágógép	–	104 000
<i>Üzemfenntartási osztály</i>		
tehergépkocsi	82 600	–

FELÚJÍTOTT, TATAROZOTT EGYSÉGEK

Megnevezés	Érték: Ft-ban	
	1981. év	1982. év
I/3. fiókkönyvtár	88 800	—
III/gyermekrészleg	157 000	—
III/2. fiókkönyvtár	532 800	—
IV. főkönyvtár	2,327 900	53 200
IV/1. fiókkönyvtár	39 300	—
VI. főkönyvtár	—	1,278 300
VI/gyermekrészleg	—	197 000
VII/szakolvasóterem	2,482 200	—
VIII/gyermekrészleg	24 400	1,196 000
IX/1. fiókkönyvtár	43 400	—
X. főkönyvtár	—	40 100
XIII/1. fiókkönyvtár	—	328 800
XIV. főkönyvtár	—	300 100
XV/4. fiókkönyvtár	100 800	—
XV/5. fiókkönyvtár	—	41 900
XIX/2. fiókkönyvtár	—	36 100
XIX/3. fiókkönyvtár	—	171 700
XX. főkönyvtár	—	45 300
XX/1. fiókkönyvtár	150 300	—
XX/3. fiókkönyvtár	143 400	—
XXI. főkönyvtár	—	109 200
XXI/1. fiókkönyvtár	24 700	—
Zenei könyvtár	2,162 700	30 600
VIII., Szabó E. tér 1.	724 200	392 200
VIII., Baross u. 18.	59 800	275 000

HÁZI KÖNYVKÜTÉSZET FŐBB MUNKÁI

Megnevezés		1981			1982		
		Központ	Hálózat	Összesen	Központ	Hálózat	Összesen
Könyvek újrakötése	(db)	4 589	42 008	46 597	4 473	40 108	44 581
Új kötés	(db)	447	2 461	2 908	2 229	2 183	4 412
Kartonkötés	(db)	26 079	—	26 079	22 356	—	22 356
Aranyozás	(sor)	29 500	—	29 500	49 813	—	49 813
Táskázás	(db)	5 768	7 825	13 593	8 515	6 082	14 597
Helyszíni könyvjavítás	(db)	—	17 994	17 994	—	9 073	9 073
Védőfólia borítás	(db)	—	20 868	20 868	—	11 214	11 214

PERLÉSI ADATOK

Megnevezés	1981	1982
Perelt olvasók száma	2 446 fő	2 144 fő
Perelt könyvek száma	9 482 db	8 029 db
Perelt könyvek értéke	712 650 Ft	721 264 Ft
Perlés útján befolyt kártérítés	359 177 Ft	320 305 Ft

IX. Táblázatok

ÖSSZEFOGLALÓ SZÁMADATOK

Év	Központ és kerületi könyvtár*	Fiókkönyvtár	Összes könyvtár	Könyvtári állomány	Beiratkozott olvasó**	Kölcsönzött és helyben olvasott kötet
1980	52	48	100	3,661 603	180 814	5,588 675
1981	45	56	101	3,850 502	177 780	5,704 084
1982	42	63	105	4,011 664	183 248	5,208 844

*A központi könyvtár kihelyezett zenei gyűjteményével két egységként szerepel

**A központi olvasótermi beiratkozottakkal együtt

Főfoglalkozású dolgozók	1981.		1982.		Összesen		%		
	Központ	Hálózat	Központ	Hálózat	1981.	1982.	1981.	1982.	
Szakalkalmazott	124	409	127	372	533	499	80,4	77,2	
Egyéb	96	34	96	51	130	147	19,6	22,8	
ÖSSZESEN	220	443	223	423	663	646	100,0	100,0	
Részfoglalkozású dolgozók									
Szakalkalmazott	11	44	29	50	55	79	25,6	30,7	
Egyéb	44	116	31	147	160	178	74,4	69,3	
ÖSSZESEN	55	160	60	197	215	257	100,0	100,0	

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR TEVÉKENYSÉGE

Összefoglaló, főbb adatok:

Központi könyvtár a zenei gyűjteménnyel együtt	1980	1981	1982
Könyvtári állomány db	827 726	850 162	863 431
Beiratkozott olvasó*	13 881	13 971	18 845 **
Kölcsönző és helyben olvasó*	81 665	82 069	97 958
Kölcsönzött és helyben olvasott könyvtári egység*	269 170	270 948	311 044

* A zenei gyűjtemény 1980. márciustól–1982. márciusáig átalakítás miatt zárva volt

** Az új beiratkozási rend bevezetésével ...

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYA GYŰJTEMÉNYENKÉNT

	1981.			1982.		
	gyara- podás	csök- kenés	1981. XII. 31. állomány	gyara- podás	csök- kenés	1982. XII. 31. állomány
Monografikus raktár	8 029	1 844	312 294	6 153	1 007	317 440
Periodika	1 068	223	75 223	938	1 235	74 926
Bp.-gyűjtemény	1 329	210	63 392	1 861	25	65 228
Röpirat	2	35	4 480	1	—	4 481
Szűry-gyűjtemény	—	15	5 721	—	53	5 668
Könyvészeti gyűjtemény	241	103	10 101	244	15	10 330
Könyvtártani gyűjtemény	10	19	5 186	6	18	5 174
Könyvritkaságok gyűjteménye	8	51	9 049	14	2	9 061
Ballagi-gyűjtemény	—	—	4 839	—	—	4 839
Térkép-gyűjtemény	16	21	1 440	74	55	1 459
Zárt gyűjtemény	—	—	690	—	—	690
Bp. kisnyomtatványok	7 983	—	280 542	10 203	—	290 745
Központi duplumraktár	—	—	26 059	—	5 805	20 254
Mikrofilm	206	—	2 458	4	—	2 462
ÖSSZESEN:	18 892	2 521	801 474	19 498	8 215	812 757
Zenei gyűjt., könyv	581	33	11 513	608	3	12 118
Zenei gyűjt., zenemű	939	19	31 867	706	—	32 573
Zenei gyűjt., hanglemez	432	—	5 299	675	—	5 974
Zenei gyűjt., mikrofilm	—	—	9	—	—	9
ÖSSZESEN:	1 952	52	48 688	1 989	3	50 674
MINDÖSSZESEN:	20 844	2 573	850 162	21 487	8 218	863 431

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR RÉSZÉRE BESZERZETT KÖNYVEK ÁTLAGÁRA

Könyvek	1981	1982
KÜLFÖLDI		
Szovjet	56	51
Népi demokratikus	139	136
Tőkés	698	691
BELFÖLDI		
Könyv	84	94
Kisnyomtatvány	26	33

A KÜLFÖLDI VÁSÁRLÁSOK MEGOSZLÁSA
(a zenei nélkül)

	ÖSSZEG, FORINT					
	1981			1982		
	Szocialista országok	Kapitalista országok	Együtt	Szocialista országok	Kapitalista országok	Együtt
Könyv	52 732	1,703 806	1,756 538	59 002	632 094	691 096
Folyóirat	11 190	245 675	256 865	25 200	732 701	757 901
ÖSSZESEN:	63 922	1,949 481	2,013 403	84 202	1,364 795	1,448 997
	darab, illetve évfolyam					
Könyv	492	2 441	2 933	512	971	1 483
Folyóirat	*—	5	5	133	177	310
ÖSSZESEN:	492	2 446	2 938	645	1 148	1 793

* nincs adat

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR SZERZEMÉNYEZÉSÉBŐL

A beszerzés módja	1980.	1981. darab	1982.	1980. százalék	1981.	1982.
Vásárlás	11 648	11 059	10 870	60,2	59,1	56,3
Ajándék, csere	2 463	1 714	1 410	12,7	9,1	7,3
Kötelespéldány	5 233	5 952	7 025	27,1	31,8	36,4
ÖSSZESEN:	19 344	18 725	19 305	100,0	100,0	100,0

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYBAVETT VÁSÁRLÁSA

	ÖSSZEG, FORINT					
	1981.			1982.		
	Belföldi	Külföldi	Együtt	Belföldi	Külföldi	Együtt
Könyv	645 343	1,756 538	2,401 881	728 795	691 096	1,419 891
Folyóirat	108 060	256 865	364 925	126 883	757 901	884 784
ÖSSZESEN:	753 403	2,013 403	2,766 806	855 678	1,448 997	2,304 675
	Darab, ill. évfolyam					
Könyv	7 563	2 933	10 496	10 116	1 483	11 599
Folyóirat	547	5	552	444	310	754
ÖSSZESEN:	8 110	2 938	11 048	10 560	1 793	12 353

A LELTÁRI GYARAPODÁS MEGOSZLÁSA

(csak a Központban, könyv)

Szak	1981.	1982.	1981.	1982.
	darab		százalék	
0 Általános művek	878	899	8,3	9,9
1 Bölcelet	607	408	5,8	4,5
2 Vallás	151	109	1,4	1,2
3 Társadalomtudomány				
Ebből: 3 K Marxizmus— Leninizmus	204	105	1,9	1,2
30 Szociológia	1 618	1 123	15,3	12,3
31 Statisztika	172	120	1,6	1,3
32 Politika	617	349	5,9	3,8
33 Szociálpolitika	218	177	2,1	1,9
34 Jog	184	98	1,7	1,1
35 Közigazgatás	102	89	1,0	1,0
36 Társadalmi tevékenység	49	45	0,5	0,5
37 Nevelés	352	382	3,3	4,2
38 Közgazdaság	388	445	3,7	4,8
39 Néprajz	184	133	1,7	1,5
4 Nyelvtudomány	204	124	1,9	1,4
5 Természettudomány	158	101	1,5	1,1
6 Alkalmazott tudományok	537	720	5,1	7,9
7 Művészet	1 118	1 009	10,6	11,1
8 Irodalom	1 539	1 511	14,6	16,6
(Ebből: szépirodalom	740	843	7,0	9,3)
9 Történelem	715	577	6,8	6,3
91 Földrajz	331	381	3,3	4,2
92 Életrajz	210	197	2,0	2,2
ÖSSZESEN:	10 536	9 102	100,0	100,0

AZ ÁLLOMÁNYGYARAPODÁS MEGOSZLÁSA

Nyelv	1981.	1982.	1981.	1982.
	darab		százalék	
Magyar	6 684	6 507	63,4	71,5
Orosz	409	275	3,9	3,1
Német	1 230	876	11,7	9,6
Angol	1 291	848	12,3	9,3
Francia	710	407	6,7	4,5
Olasz	108	64	1,0	0,7
Lengyel	17	27	0,2	0,3
Cseh	21	25	0,2	0,3
Román	14	6	0,1	—
Egyéb	52	67	0,5	0,7
ÖSSZESEN:	10 536	9 102	100,0	100,0

A BEÉRKEZŐ FOLYÓIRATOK ÉS HIRLAPOK

Megjelenési hely	SZÁM		Ebből hírlap	
	1981.	1982.	1981.	1982.
Magyarország	774	771	9	29
Szovjetunió	54	54	2	2
Német Demokratikus Közt.	42	42	1	1
Románia	18	18	2	2
Csehszlovákia	8	8	1	1
Lengyelország	8	8	—	—
Bulgária	3	3	—	—
Egyéb szocialista ország	18	18	1	1
Szocialista országokból összesen:	925	922	16	36
Franciaország	36	34	2	2
Nagy-Britannia	26	27	2	2
USA	54	56	—	—
Olaszország	10	10	1	1
Német Szövetségi Közt.	24	25	1	1
Ausztria	5	4	1	1
Svájc	11	9	2	2
Hollandia	6	6	—	—
Belgium	1	1	—	—
Ausztrália	1	1	—	—
Kanada	3	3	—	—
Izrael	1	1	—	—
Egyéb	10	10	1	1
Kapitalista országokból összesen:	188	187	10	10
MINDÖSSZESEN:	1 113	1 109	26	46

A KURRENS FOLYÓIRATOK ÉS NAPILAPOK MEGOSZLÁSA

NYELV	Összesen		Ebből hírlap	
	1981.	1982.	1981.	1982.
Magyar	720	738	12	32
Orosz	54	54	2	2
Angol	142	132	4	4
Francia	47	41	2	2
Német	102	97	4	4
Olasz	7	7	1	1
Egyéb	41	40	1	1
ÖSSZESEN:	1 113	1 109	26	46

A KURRENS FOLYÓIRATOK ÉS HIRLAPOK MEGOSZLÁSA

SZAK	Összesen		Ebből hírlap	
	1981.	1982.	1981.	1982.
0	164	184	24	44
1	17	17	—	—
2	15	15	—	—
3	712	702	1	1
4	14	14	—	—
5	17	13	—	—
6	27	31	—	—
7	58	54	1	1
8	65	56	—	—
9	24	23	—	—
ÖSSZESEN:	1 113	1 109	26	46

FELDOLGOZÓ MUNKA

	1981.	1982.
Címfelvétel	5 575	5 750
Osztályozás	5 719	6 318
Sokszorosított katalóguscédula	89 843	171 105
Besorolt katalóguscédula	78 250	98 615

A BEIRATKOZOTT OLVASÓK SZÁMA

	1981.	1982.
A Központban	13 971	15 968
kölcsönzésre	9 285	— *
helyben olvasásra	4 686	— *
A zenei gyűjteményben	— **	2 877
ÖSSZESEN:	13 971	18 845

— * nincs meg bontásban

— ** egész évben zárva volt

A KÖLCSÖNZŐK ÉS HELYBEN OLVASÓK SZÁMA

Gyűjtemények szerint	1981.	1982.
Kölcsönzők száma a Központban	32 317	33 697
Kölcsönzők száma a zenei gyűjt.-ben*	—	9 808
Kölcsönzők összesen:	32 317	43 505
Helyben olvasók száma		
olvasóteremben	23 828	21 720
reference-ben	5 612	4 659
folyóirat-olvasóban	15 369	13 729
Budapest-gyűjteményben	2 996	3 155
szociológiai osztályon	1 947	1 896
zenei gyűjteményben*	—	9 294
Helyben olvasók összesen:	49 752	54 453
Összesen:	82 069	97 958

* 1981-ben zárva volt

A KÖZPONTI KÖNYVTÁRBA BEIRATKOZOTT OLVASÓK SZÁMA

FOGLALKOZÁS	1976.		1978.		1982.	
	szám	%	szám	%	szám	%
Munkás	955	6,7	1 237	8,6	1 495	9,4
Egyéni termelő. önálló kereskedő	10	0,1	125	0,9	445	2,8
Mezőgazdasági foglalk.	20	0,1	—	—	724	4,5
Vezető és szakalkalmazott	4 483	31,7			3 655	22,9
Adm., és irodai dolgozó	1 239	8,8	6 503	45,3	1 888	11,8
Középiskolai tanuló	1 508	10,7	1 297	9,0	1 877	11,8
Felsőokt. int. hallgatója	3 543	25,1	3 674	25,6	3 917	24,6
Szaktanuló	97	0,7	65	0,4	153	0,9
Nyugd. és háztartásbeli	1 158	8,2	1 159	8,1	1 683	10,5
Egyéb foglalkozású	1 119	7,9	300	2,1	131	0,8
ÖSSZESEN:	14 132	100,0	14 360	100,0	15 968	100,0

A KÖZPONTI KÖNYVTÁRBAN KÖLCSÖNZÖTT KÖNYVEK MEGOSZLÁSA SZÁZALÉKBAN

NYELV	1981.	1982.
Magyar	39,5	43,0
Orosz	0,4	0,7
Német	13,5	15,0
Angol	28,0	26,0
Olasz	4,0	4,6
Franzia	12,0	9,0
Egyéb	2,6	1,7
ÖSSZESEN:	100,0	100,0

KÜLFÖLDI CSEREKAPCSOLATOK

ÉV		ÖSSZESEN
1981.	Beérkezett művek	161
	Küldött művek	182
1982.	Beérkezett művek	315
	Küldött művek	320

A KÖLCSÖNZÖTT ÉS HELYBEN OLVASOTT KÖNYVTÁRI EGYSÉGEK

Gyűjtemények szerint	1981.	1982.
A kölcsönzött kötetek száma:		
központban	80 454	87 424
zenei gyűjt.-ben kötetek	– *	4 379
zenei gyűjt.-ben kották	– *	15 511
Összes kölcsönzött könyvtári egység	80 454	107 314
Helyben olvasott könyvtári egységek száma:		
olvasóteremben, könyv	61 494	55 259
referenzsben, könyv	8 929	7 812
folyóirat-olvasóban, hírlap (kurrens)	77 182	78 185
folyóirat-olvasóban, hírlap (kötet)	21 380	19 506
Budapest-gyűjteményben	15 047	17 404
Szociológiai osztályon	6 462	6 079
Zenei gyűjteményben	– *	19 485
Összes helyben olvasott könyvtári egység	190 494	203 730
ÖSSZESEN:	270 948	311 044

– * egész évben zárva volt

A HÁLÓZAT ÖSSZEFOGLALÓ SZÁMADATAI

	1980.	1981.	1982.
Kerületi könyvtár	38	34	33
Kerületi gyermekkönyvtár	12	9	7
Fiókkönyvtár	48	56	63
ÖSSZESEN:	98	99	103
Könyvállomány*	2,497 000	2,623 146	2,717 604
Beiratkozott olvasó	166 933	163 809	164 403
Kölcsönző és helyben olvasó	1,563 778	1,624 991	1,632 600
Kölcsönzött könyvtári egység	4,310 209	4,257 544	4,117 118

* Létesítendő, duplum stb., valamint a bekötött folyóiratok nélkül

A HÁLÓZAT FŐBB KÖNYVTÁRHASZNÁLATI MUTATÓSZÁMAI

	1980.	1981.	1982.
Egy olvasóra jutó kölcsönzési eset	7,4	7,5	7,3
Egy olvasóra jutó kölcsönzött áll. egység	25,8	25,9	25,0
Forgási sebesség	1,7	1,6	1,5
Egy alkalommal kölcsönzött áll. egység	3,5	3,4	3,4

A KÖNYVTÁRI ÁLLOMÁNY ALAKULÁSA

	ÉV/	Állomány december 31-én
A. Kerületi könyvtárak* könyvállománya	1980.	2,497 000
	1981.	2,646 334
	1982.	2,742 568
B. Összes hálózati könyvállomány	1980.	2,771 222
	1981.	2,949 004
	1982.	3,087 664
C. Teljes könyvtári állomány (brosúra, dia, lemez stb.)	1980.	2,833 877
	1981.	3,000 340
	1982.	3,148 233

* A hálózati raktárak állománya nélkül

A LETÁRI ÁLLOMÁNY MEGOSZLÁSA 1982.

	Szakdokumentumok			Szépirodalom	Gyermek- és ifjúsági irod.	Együtt (3+4+5)
	társadalom-tudományi	természet- és alkalm. tud.	együtt			
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Számban	890 335	409 507	1,299 842	1,199 385	649 006	3,148 233
%-ban	28,3	13,0	41,3	38,1	20,6	100,0

AZ ÁLLOMÁNYGYARAPODÁS MEGOSZLÁSA

ÉV	Könyv	Időszaki kiadvány	Együtt (1+2)	Hangzó-	Mikró- d o k u m e n t u m	Egyéb	Összesen (3-6)
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1981.	236 622	3 361	239 983	6 704	3 169	2 467	252 323
1982.	244 573	2 389	246 962	6 740	1 368	1 584	256 654

ÖSSZHÁLÓZATI ÁLLOMÁNY CSÜKKENÉS

1980.	1981.	1982.
d a r a b b a n		
71 826	88 666	94 944

A BEIRATKOZOTT OLVASÓK SZÁMA AZ ÉV VÉGÉN

	1980.		1981.		1982.	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%
Felnőtt	113 666	68,0	109 641	67,0	108 899	66,0
14 éven aluli	53 267	32,0	54 168	33,0	55 504	34,0
ÖSSZES	166 933	100,0	163 809	100,0	164 403	100,0

A BEIRATKOZOTT OLVASÓK MEGOSZLÁSA*

FOGLALKOZÁS	1976.	1978.	1982.	1976.	1978.	1982.
	s z á m b a n			s z á z a l é k b a n		
Fizikai dolgozó	26 798	27 075	24 251	16,8	17,1	14,8
Szellemi dolgozó	26 418	29 672	31 311	16,6	18,7	19,0
Középiskolai tanuló	16 046	15 005	18 094	10,1	9,4	11,0
Főiskolai hallgató	4 728	5 078	5 179	3,0	3,2	3,2
Szaktanácsadó	3 382	2 731	2 451	2,1	1,7	1,5
Általános iskolai tanuló	47 850	49 410	55 504	30,0	31,1	33,7
Egyéb foglalkozású	34 131	29 820	27 613	21,4	18,8	16,8
ÖSSZESEN:	159 353	158 791	164 403	100,0	100,0	100,0

* A bontott statisztika éveiben

A BEIRATKOZOTT OLVASÓK MEGOSZLÁSA*

Kor	1976.	1978.	1982.	1976.	1978.	1982.
	s z á m b a n			s z á z a l é k b a n		
14 évig	47 850	49 410	55 504	30,0	31,1	33,8
15–19 év között	23 290	21 119	23 988	14,6	13,3	14,6
20–24 év között	19 067	17 374	14 004	12,0	11,0	8,5
25 év és idősebb	69 146	70 888	70 907	43,4	44,6	43,1
ÖSSZESEN:	159 353	158 791	164 403	100,0	100,0	100,0

* A bontott statisztika éveiben

EGYES KORCSOPORTOK MEGOSZLÁSA AZ AZONOS KATEGÓRIÁN BELÜL*

	1976.	1978.	1982.
	s z á z a l é k b a n		
Felnőtt korcsoportok:			
15–19 év között	14,6	13,3	14,6
20–24 év között	12,0	11,0	8,5
25 év és idősebb	43,4	44,6	43,1
Együtt	70,0	68,9	66,2
Gyermekek:			
0–14 éves korig	30,0	31,1	33,8
ÖSSZESEN:	100,0	100,0	100,0

* A bontott statisztika éveiben

FELNŐTT BEIRATKOZOTT OLVASÓK*

FOGLALKOZÁS	1976.	1978.	1982.	1976.	1978.	1982.
	s z á m b a n			s z á z a l é k		
Fizikai dolgozó	26 798	27 075	24 251	24,1	24,8	22,3
Szellemi dolgozó	26 418	29 672	31 311	23,7	27,1	28,7
Középiskolai tanuló	16 046	15 005	18 094	14,4	13,7	16,6
Főiskolai hallgató	4 728	5 078	5 179	4,2	4,6	4,8
Szakmunkás tanuló	3 382	2 731	2 451	3,0	2,5	2,3
Egyéb foglalkozású	34 131	29 820	27 613	30,6	27,3	25,3
ÖSSZESEN:	111 503	109 381	108 899	100,0	100,0	100,0

* A bontott statisztika éveiben

A 6-14 OLVASÓK SZERVEZETTSÉGI ARÁNYA

Tanév	Tanulók száma	Év	6-14 éves olvasók száma	szervezettség tanuló/olvasó
1979/80.	172 552	1980.	47 057	27,3 %
1980/81.	180 810	1981.	48 940	27,1 %
1981/82.	192 779	1982.	49 442	25,6 %

KÖLCSÖNZŐK ÉS OLVASÓTERMI LÁTOGATÓK

	1980.		1981.		1982.	
	száma	%	száma	%	száma	%
Kölcsönzők:						
felnőtt	871 261	55,7	857 673	52,7	813 254	49,8
gyermek	356 085	22,8	375 454	23,2	383 512	23,5
ÖSSZESEN:	1,227 346	78,5	1,233 127	75,9	1,196 766	73,3
Olvasótermi látogatók:						
felnőtt	170 362	10,9	206 083	12,7	240 325	14,8
gyermek	166 070	10,6	185 781	11,4	195 509	11,9
ÖSSZESEN:	336 432	21,5	391 864	24,1	435 834	26,7
Teljes olvasóforgalom mindösszesen:	1,563 778	100,0	1,624 991	100,0	1,632 600	100,0

KÖLCSÖNZÖTT ÁLLOMÁNYEGYSÉGEK

	1980.		1981.		1982.	
	száma	%	száma	%	száma	%
Felnőtteknek kölcs. állományegységek	3,219 453	74,7	3,186 996	74,8	3,052 113	74,1
Gyerekeknek kölcs. állományegységek	1,090 756	25,3	1,070 548	25,2	1,065 005	25,9
ÖSSZESEN:	4,310 209	100,0	4,257 544	100,0	4,117 118	100,0

RENDEZVÉNYEK

	1980.	1981.	1982.
Felnőttek számára	598	613	572
Gyermekek számára	3 482	4 036	4 586
ÖSSZESEN:	4 080	4 649	5 158

A KÖLCSÖNZÖTT KÖNYVEK SZAK SZERINTI MEGOSZLÁSA*
(Reprezentatív adatok)

	1976.	1978.	1982.	1976.	1978.	1982.
	s z á m b a n			s z á z a l é k b a n		
Felnőtt irod. összesen:	915 202	817 152	708 069	77,3	77,1	75,5
– Szépirodalom	611 756	567 858	498 914	51,7	53,6	53,2
– Ismeretterjesztő	303 446	249 294	209 155	25,6	23,5	22,3
Ebből						
– társadalomtud.	220 803	179 771	118 456	18,6	17,0	12,6
– természet- és alkalmazott tud.	82 643	69 523	90 699	7,0	6,5	9,7
Gyermek irod. összesen:	268 145	243 123	229 161	22,7	22,9	24,5
Ebből						
– gyermek szépirod.	160 594	148 351	134 484	13,6	14,0	14,3
– szépirodalom	20 366	21 787	19 652	1,7	2,0	2,2
– ismeretterjesztő	87 185	72 985	75 025	7,4	6,9	8,0
MINDÖSSZESEN:	1,183 347	1,060 275	937 230	100,0	100,0	100,0

* A bontott statisztika éveiben

A FELNŐTTEKNEK KÖLCSÖNZÖTT KÖNYVEK %-OS ARÁNYA

	1976.	1978.	1982.
Szépirodalom	66,8	69,5	70,5
Ismeretterjesztő	33,2	30,5	29,5
Ebből			
– társadalomtud.	9,2	9,1	16,7
– természet- és alkalmazott tud.	24,0	21,4	12,8
ÖSSZESEN:	100,0	100,0	100,0

A KERÜLETI KÖNYVTÁRAK FŐBB ADATAI 1981-BEN

Kerület	Könyvtár száma	Fiókok száma	Könyvállomány* száma az év végén	Beiratkozott olvasók száma az év végén	Kölcsönzők száma az évben	Kölcsönzött kötetek száma az évben	Kölcsönzési napok
Hálózati könyvraktár Létesítendő könyvtárak raktára		302670					
I.	11.	2	66 942	4 490	34 032	115 254	255
	20.	—	24 521	1 649	13 244	47 847	253
	20. gy.	—	14 538	361	2 126	7 337	202
		2	106 001	6 500	49 402	170 438	
II.	37.	3	119 089	7 813	54 687	192 051	182
III.	8.	—	47 978	2 280	17 881	69 162	256
	21.	2	44 646	1 603	13 973	42 435	53 □
	8. gy.	1	30 484	1 835	13 002	30 311	114
		3	123 108	5 718	44 856	141 908	
IV.	28.	3	115 820	3 016	23 721	87 564	— □
V.	1.	—	32 319	3 226	26 152	110 007	231
	14.	1	31 344	2 740	27 981	114 708	258
	5. gy.	—	13 613	831	5 331	15 344	255
		1	77 276	6 797	59 464	240 059	
VI.	10.	—	65 533	5 523	41 487	154 248	255
	1. gy.	—	39 315	2 747	14 150	46 778	220
		—	104 848	8 270	55 637	201 026	
VII.	2.	—	71 325	4 961	38 738	141 996	255
	22.	—	65 092	4 000	27 223	109 425	252
		—	136 417	8 961	65 961	251 421	
VIII.	9.	—	63 260	4 239	32 329	137 101	255
	44.	—	47 618	2 531	19 137	72 361	255
	9. gy.	—	18 855	1 085	6 757	15 941	191
	44. gy.	—	12 366	930	6 054	16 571	245
		—	142 099	8 785	64 277	241 974	
IX.	39.	—	48 472	3 274	27 563	104 776	299
	48.	4	115 537	5 775	44 391	185 034	297
		4	164 009	9 049	71 954	289 810	
X.	12.	2	141 414	11 042	80 513	240 845	284
XI.	3.	2	140 746	11 292	79 683	233 770	321
	6.	1	95 641	5 958	52 046	122 232	263
		3	236 387	17 250	131 729	356 002	
XII.	38.	4	79 256	6 999	55 574	202 228	255
XIII.	4.	—	27 135	2 233	18 996	75 218	255
	7.	3	105 891	3 578	26 526	94 667	254
	19.	—	35 800	1 943	13 599	49 664	246
	2. gy.	—	14 844	1 111	9 604	23 147	255
	10. gy.	—	10 909	417	2 456	7 709	170
		3	194 579	9 282	71 181	250 405	
XIV.	5.	—	27 935	1 954	16 163	59 425	235
	18.	1	59 053	3 820	27 241	95 068	236
	43.	—	22 538	1 786	13 694	52 403	235
	43. gy.	—	12 656	902	4 595	15 559	204
		1	122 182	8 462	61 693	222 455	

Kerület	Könyvtár száma	Fiókok száma	Könyvállomány* száma az év végén	Beiratkozott olvasók	Kölcsönzők száma az évben	Kölcsönzött kötetek száma az évben	Kölcsönzési napok
XV.	34.	6	100 871	6 354	43 287	147 422	253
XVI.	32.	1	58 160	5 471	41 047	145 190	231
XVII.	36.	4	87 469	4 091	29 563	101 644	187
XVIII.	24.	1	69 693	4 605	33 879	111 750	255
XIX.	25.	4	122 742	8 254	62 770	216 566	289
XX.	27.	4	91 343	3 183	23 566	80 207	– □□
	35.	–	48 610	2 494	18 251	61 332	299
		4	139 953	5 677	41 817	141 539	
XXI.	30.	3	80 666	4 649	32 808	92 866	236
	46.	–	33 061	1 060	8 590	37 360	249
		3	113 727	5 709	41 398	130 226	
XXII.	13.	3	45 419	3 095	28 352	88 561	255
Bibliobusz:		1	45 815	2 609	20 365	86 460	225
ÖSSZESEN:		56	2,646 334	163 809	1,233 127	4,257 544	–

* bekötött folyóiratokkal együtt

□ tatarozás miatt zárva

□□ szanálás miatt megszűnt

A KERÜLETI KÖNYVTÁRAK FŐBB ADATAI 1982-BEN

Kerület	Könyvtár száma	Fiókok száma	Könyvállomány* száma az év végén	Beiratkozott olvasók	Kölcsönzők száma az évben	Kölcsönzött állományegységek száma az évben	Kölcsönzési napok
Hálózati könyvrtár Létesítendő könyvtárak raktára							
I.	11.	4	110 246	6 450	50 979	188 429	258
II.	37.	3	124 034	8 812	65 577	223 716	256
III.	8.	–	49 675	2 327	17 488	69 076	247
	21.	2	47 474	3 191	22 947	74 298	247
	8. gy.	1	31 482	1 815	10 006	25 566	215
		3	128 631	7 333	50 441	168 940	–
IV.	28.	3	121 335	3 781	31 952	108 024	258
V.	1.	3	79 710	6 978	53 845	202 113	203
VI.	10.	–	60 959	3 800	12 977	47 192	65
	1. gy.	–	36 923	2 741	15 268	51 404	270
		–	97 882	6 541	28 245	98 596	–
VII.	2.	–	69 821	4 250	26 991	100 647	192
	22.	1	66 926	6 617	32 619	130 675	258
		1	136 747	10 867	59 610	231 322	–
VIII.	9.	–	61 819	4 250	34 449	139 676	257
	44.	–	49 765	2 443	18 983	73 872	258
	9. gy.	–	19 470	–	–	–	– **
	44. gy.	–	12 911	951	6 160	16 297	237
		–	143 965	7 644	59 592	229 845	

Kerület	Könyvtár száma	Fiókok száma	Könyvvállomány* száma az év végén	Beiratkozott olvasók	Kölcsönzők száma az évben	Kölcsönzött állományegységek száma az évben	Kölcsönzési napok
IX.	39.	–	49 899	1 115	765	4 629	6
	48.	4	121 312	6 098	42 098	177 738	278
		4	171 211	7 213	42 863	182 367	
X.	12.	2	149 535	10 947	76 852	232 984	244
XI.	3.	2	151 214	11 580	85 658	230 393	277
	6.	1	94 383	6 429	67 888	183 655	315
		3	245 597	18 009	153 546	414 048	
XII.	38.	4	81 400	7 222	57 091	205 458	258
XIII.	4.	–	26 054	1 967	15 803	63 394	238
	7.	3	122 167	6 031	44 154	140 899	129
	19.	–	37 373	–	–	–	– **
	2. gy.	–	15 249	1 135	7 838	22 642	256
	10. gy.	–	10 551	656	4 136	12 138	238
		3	211 394	9 789	71 931	239 073	
XIV.	5.	–	27 337	2 351	19 286	70 375	258
	18.	1	60 921	1 008	8 324	28 118	–
	43.	–	21 220	1 747	15 367	58 281	256
	43. gy.	–	13 166	1 082	6 436	20 587	258
		1	122 644	6 188	49 413	177 361	
XV.	34.	7	105 014	6 759	57 263	193 023	258
XVI.	32.	1	60 658	5 669	44 027	151 860	257
XVII.	36.	4	91 231	4 542	34 123	115 167	180
XVIII.	24.	1	72 054	4 499	30 907	106 496	261
XIX.	25.	4	126 340	8 295	60 385	205 026	291
XX.	27.	4	89 642	3 172	25 414	91 386	242
	35.	–	50 998	2 301	15 709	51 931	266
		4	140 640	5 473	41 123	143 317	
XXI.	30.	4	91 914	5 013	24 860	92 989	233
	46.	–	35 259	1 110	8 588	35 484	253
XXII.	13.	4	48 437	3 241	26 697	93 003	257
Bibliobusz:		–	46 780	2 028	16 856	78 477	273
ÖSSZESEN:		63	2,742 568	164 403	1,196 766	4,117 118	

* bekötött folyóiratokkal együtt

** tatarozás miatt egész évben zárva

AZ INTAMEL ÉS BUDAPESTI KÖZGYŰLÉSE

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár alapítása óta – többé-kevésbé – szoros kapcsolatban volt a nemzetközi könyvtári élettel. Igyekezett tanulni a külföldi könyvtárak nálunk fejlettebb gyakorlatából és igyekezett segíteni a külföldi könyvtárak munkáját, a nemzetközi könyvtári együttműködést. Olyan – nagyjából közismert – tények bizonyítják ezt, mint Szabó Ervin külföldi tanulmányútjai, rendszeres és gyakori hivatkozásai a külföldi könyvtárak példájára. A budapesti nyilvános könyvtár létrehozásáért folytatott harcában, tanulmányaiban, vitairataiban nyomós érvenként szerepeltek a legjobb európai és amerikai városi könyvtárak eredményei, módszerei, tapasztalatai.¹ Nemzetközi cserenyilvántartásunk katonjai, régi állományunk vonatkozó kötetei mutatják és bizonyítják, hogy a budapesti városi könyvtár Szabó Ervin idejében aktív és egyenrangú tagja volt a városi könyvtárak nemzetközi társaságának.

Az I. világháború megszakította ezt a folyamatot, de az azt követő néhány évet leszámítva a könyvtár ismét cselekvően vett részt a nemzetközi könyvtári közéletben (nemzetközi bibliográfiai vállalkozásokban való részvétel, tanulmányutak, konferenciákban való megjelenés stb.).² A második világháború után hosszú éveken keresztül nem a könyvtáron – inkább a „hidegháború” fagyos légkörén – múltott, hogy nemzetközi tevékenységünk leszűkül. A korábban kezdett kapcsolatok (pl. a nemzetközi kiadványcsere) megmaradtak ugyan, rendszeresen látogatták az intézményt az államközi kulturális munkaterv keretében érkező külföldi könyvtárosok, esetenként egy-egy FSZEK dolgozó is részt vett hasonlóan szervezett külföldi tanulmányúton, de a korábbi élénk kapcsolat megszűnt és a nemzetközi helyzet „enyhülési” időszakában megélenkült könyvtári közéletből is hosszú évekre kimaradt a FSZEK. A változást az jelentette, hogy az OSZK-KMK igazgatójának ösztönzésére 1976-ban, a fővárosi tanács ill. a Kulturális Minisztérium előzetes engedélye alapján, a könyvtár belépett a Nagyvárosi Könyvtárak Nemzetközi Szövetségébe (International Association of Metropolitan City Libraries, rövidítve INTAMEL).

Az INTAMEL alapításának gondolata 1966-ban a prágai városi könyvtár 75. éves jubileumi ünnepségén merült fel, a szervezet megalapítására pedig 1968-ban Liverpoolban került sor. Akkor 24 város könyvtárosai hozták létre a szervezetet, melynek ma több mint 100 tagja van. Az INTAMEL a 400 ezernél több lakosú nagyvárosok könyvtárait tömöríti, a közös érdekű kérdések gondozására, a tapasztalatok kicserélésére, az együttműködés segítésére. Mindennek érdekében évente közgyűlést tart, általában időben és térben szorosan kapcsolódva az IFLA közgyűléséhez. Az INTAMEL ugyanis kezdetben albizottságként, ma ún. „keresztalként” kapcsolódik az IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions – Könyvtáros Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége), közművelődési könyvtári szekciójához.³

A szervezet által szolgáltni kívánt célról a leghívebben az ún. „római nyilatkozat” vall, amelyet 1972-ben fogadtak el a résztvevők. Az alábbiak szerint szól:

- „– Az életerős nyilvános könyvtári rendszer elengedhetetlen a nagyvárosok életéhez és fejlődéséhez, a világ minden részében.
- A nagyvárosi nyilvános könyvtári rendszer létrehozása és fenntartása a minden polgár számára nyújtott jóléti és oktatási szolgáltatások részeként, a városi, a területi és az országos hatóságok kötelessége.
- A világ sok nagyvárosa súlyos pénzügyi problémákkal kerül szembe a nyilvános könyvtári szolgálat létrehozása és kiterjesztése során.
- A Nagyvárosi Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége felhívja minden nagyváros kormányzó hatóságát, hogy tegyen meg mindent, ami módjában áll annak érdekében, hogy a nagyvárosi övezet egészét átfogó nyilvános könyvtári szolgálat bővítése és fejlesztése nagyobb lehetőségeket kapjon.
- Ennek során a Szövetség különösen fontosnak tartja, hogy a nagyvárosok könyvvállományát az együttműködő könyvtárak hálózatán keresztül a nagyvárosi övezeten kívül lakók számára is hozzáférhetővé tegyék.
- A Nagyvárosi Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége ezennel kifejezi készségét, hogy bármely módon, ahogyan csak tud, együttműködjék minden ország városi, tartományi és országos hatóságaival a nagyvárosi nyilvános könyvtári rendszer fejlesztése és bővítése érdekében.”⁴

Az elvi deklaráción túlmenően az INTAMEL gyakorlati tevékenységében kettős irány figyelhető meg. Egyrészt – a közgyűlésekhez kapcsolódva – a nagyvárosi könyvtárak számára szükséges témakörök, elvi kérdések, szakmai problémák vizsgálatára vállalkozik, azok megvitatására biztosít fórumot. Másrészt folyamatosan segíti a résztvevő könyvtárak munkáját különféle általa szervezett szolgáltatásokkal. Az előbbire példa az ún. lagosi tervzet, amelynek keretében a könyvtárszociológia módszereivel a fejlődő országok nagyvárosi övezeteinek könyvtári problémáiról készítettek elemzést, Lagos példáján. A vizsgálatot a lagosi nemzeti, ill. városi könyvtár végezte el hazai és külföldi intézmények és alapok, valamint szakemberek bekapcsolásával. A vizsgálat eredményeképpen tekintélyes kötet készült, amelyet megkapott az INTAMEL valamennyi tagja és az érdekelt országok könyvtárai.⁵

A folyamatos tevékenység során a szervezet évente begyűjti a résztvevő könyvtárak statisztikai adatait és mutatószámait, közreadja az összesített táblázatokat, lehetővé téve tagjainak, hogy munkájukat nemzetközi mércén is lemérhessék. Ezt a munkát a kezdetektől a hannoveri városi könyvtár végzi. Az INTAMEL időnként ajánló jegyzéket is készít (legutóbb pl. 1980-ban adta közre 22 könyvtár által az 1971–1978-as évköri irodalmára készített ajánlójegyzékét, amelyhez a FSZEK szolgáltatta a

magyar anyagot), amelyben „könyvtár a könyvtárak” tesz ajánlásokat arra vonatkozóan, hogy mit szerezzenek be az adott ország irodalmából, elsősorban kézikönyveiből. A tagkönyvtárak beszerzési munkáját könnyíti meg ezzel a szolgáltatással.⁶ Szorgalmazza a kiadványcserét is, sőt néhány esetben a sokkal bonyolultabb szervezhető személycseré is sikerrel járt egyes könyvtárak között. Folyamatosnak nevezhető – hiszen az éves közgyűlésekhez kapcsolódik – a személyes tapasztalatsere, amelyre eddig 17 ország 60 könyvtárában nyílt lehetősége azoknak, akik minden közgyűlésen részt tudtak venni. A szervezet dokumentációja (jelenleg a canberrai Nemzeti Könyvtárban) tartalmazza a működés során keletkezett tanulmányokat, ajánlójegyzékeket, jelentéseket és felméréseket, és valamennyi tagnak folyamatosan rendelkezésére áll.

A szervezet középtávú tématerveit az IFLA középtávú (1981–1985) programja tartalmazza. A következő fontosabb témákkal kivált ebben az időben foglalkozni:

- a nagyvárosok könyvtári hálózata,
- könyvtári épületek,
- szakrészlegek a nagyvárosi könyvtárakban,
- katalógusrendszer a nagyvárosi könyvtárakban,
- a feldolgozás és a kölcsönzés gépesítése,
- az etnikai és nyelvi kisebbségek könyvtári ellátása,
- szakkönyvtári feladatok a városi könyvtárakban,
- az on-line információ szolgáltatások használata.⁷

Mint említettem, a FSZEK 1976-ban lépett az INTAMEL tagjai sorába, de csak 1979-től kapcsolódtunk be aktívan a szervezet tevékenységébe. Az 1979. évi bécsi közgyűlésen Szöke Tiborné, a könyvtár főigazgatóhelyettese, az 1980. évi glasgowin pedig e sorok írója vett részt. A bécsi közgyűlésen merült fel a javaslat, hogy valamelyik következő közgyűlésre Budapesten kerüljön sor. Ennek megfelelően – az illetékes magyar szervek előzetes engedélye alapján – a glasgowi közgyűlésen hangzott el a hivatalos meghívás, amelyet az INTAMEL tagjai örömmel fogadtak. Így került sor 1981. augusztus 23–29. között az INTAMEL közgyűlésére – először szocialista országban – Budapesten.

A közgyűlésen 3 kontinens 14 országából, 26 város 30 könyvtárának összesen 41 képviselője vett részt.⁸ Az INTAMEL tagjain kívül elfogadta meghívásunkat néhány olyan nagyvárosi könyvtár képviselője is, amelyek nem tagjai a szervezetnek. Az ünnepélyes megnyitón a főváros nevében Farkasinszky Lajos tanácselnök-helyettes, a Művelődési Minisztérium nevében Sárdy Péter osztályvezető-helyettes, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete nevében Balázs Veredy Katalin titkár üdvözölte a közgyűlést, amelyet Pieter van Swigchem, a hágai városi könyvtár igazgatója, a szervezet elnöke nyitott meg.

Az 1981. évi INTAMEL közgyűlés fő szakmai témája a szakrészlegek szerepe a nagyvárosi könyvtárban volt. A vitaanyagot az OSZK-KMK – személy szerint Mándy Gábor – készítette az INTAMEL segítségével. Ez tulajdonképpen egy nemzetközi felmérés volt, amelynek során összesen 47 könyvtár válaszolt a szakrészlegekkel kapcsolatos kérdésekre. A vizsgálat során felhasználták azt a statisztikai felmérést is, amelyet 1974–75-ben John T. Parkhill vezetésével a torontói városi könyvtár készített ugyancsak az INTAMEL égisze alatt a nagyvárosi könyvtárak szakrészlegeiről és költségvetéseiről.⁹ A közgyűlés résztvevői nemcsak az előzetes tanulmányt, hanem a vitakérdéseket is előre megkapták. A bevezető előadást Papp István, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ igazgatója tartotta. A vita élénk és színvonalas volt. Ennek során William A. G. Alison, Friedrich Andrae, Robert F. Atkins, Brian H. Baumfield, Anna Bimkova, Sten Cedergren, Alan Howe, Piet Schoots, Godfrey Thompson és Helena Zarachowicz fejtették ki véleményüket, elsősorban a szakrészleges megoldásnak az állományépitésre, valamint a személyzet alakítására gyakorolt hatásáról. A tanulmánynak a vita alapján átdolgozott szövegét, valamint a hozzászólásokat – a vitában résztvevők ugyanis vállalták, hogy az itt élőszóban elmondott véleményüket írásban is megküldik – az INTAMEL és a KMK támogatásával 1983-ban közreadtuk.¹⁰

A budapesti közgyűlés második szakmai programjára a nagyvárosi könyvtárak szakkönyvtári feladatainak megvitatására azután került sor, miután a vendégek – az egyes osztályok vezetőinek kalauzolásával – megtekintették központi könyvtárunkat. Ez gyakorlatilag az első vita folytatását és a mi gyakorlatunk ismertetését jelentette.¹¹ Az idő hiánya sem engedett alaposabb vitát kibontakoztatni, de arra is bizonyosságot szolgáltatott ez, hogy egy ilyen közgyűlés napirendjére egy vitakérdésnél többet nem szabad tűzni. Annál is inkább, mert szakmai látogatásokra is elegendő időt kell hagyni. A budapesti közgyűlés résztvevői a FSZEK központi könyvtárán kívül megtekintették a kelenföldi főkönyvtárat (egyébként a közgyűlés tanácskozásai az ezzel egy épületben lévő Budapesti Művelődési Központban zajlottak), az Országgyűlési Könyvtárat, a győri megyei, valamint városi könyvtárat, a Pestmegyei Művelődési Központot és Könyvtárat, a pannonhalmi Főapátsági Könyvtárat, az esztergomi Bibliotékát és az Országos Széchényi Könyvtár városi építkezését.

A szakmai programok mellett vendégeink megtekintették a Nemzeti Galériát, a Budapesti Történeti Múzeumot, a Szépművészeti Múzeumot, a Keresztény Múzeumot Esztergomban, a Kovács Margit múzeumot Szentendrén. A Bartók Emlékházban Lux Erika és a Budapesti Fúvósötös tolmácsolásában magyar szerzők műveiből hallgattak hangversenyt. A fővárosi tanács a Budapesti Történeti Múzeum renaissance termében fogadást adott a résztvevők tiszteletére.

A közgyűlés – könyvtárunk első nagyszabású nemzetközi vállalkozása – jól sikerült. Erről tanúskodnak a nemzetközi sajtóban a konferenciáról megjelent cikkek,¹² de az azóta lezajlott INTAMEL közgyűléseken szerzett személyes tapasztalataink is. A szakmai tanulságok hasznosítására a mindennapi munkában kerül sor.

Jegyzetek

- ¹ Szabó Ervin magyar nyelven megjelent könyvtártudományi, művelődéspolitikai cikkeinek, tanulmányainak és kritikáinak gyűjteménye. 1900–1918. Bp. 1959. FSZEK. Ld. különösen a 427–485. old.
- ² Ld. az éves jelentéseket, különösen a 30-as évektől kezdve, a Fővárosi Könyvtár Évkönyve köteteiben.
- ³ A szervezet történetét részletesen ismerteti Harrison, Kenneth C.: The origins, development and tasks of INTAMEL (In: Metropolitan Libraries on Their Way into the Eighties: Festschrift Jürgen Eyssen zum 60. Geburtstag. hrsg. von Marion Beaujean. – München; New York; Paris. Saur, 1982. 7–17. old.)
- ⁴ Ld. a 3. pontban hivatkozott mű 10. oldalán.
- ⁵ Library services in metropolitan area of Lagos. Background and socialogical framework. Ed. by S. B. Aje. Lagos, National Library of Nigeria. 1980. VII. 360 p. 24 cm. (National Library Publication 45.) Jelzete a FSZEK-ben 8–123305.
- ⁶ Az egyes városok könyvtárosai is adnak esetenként ajánlójegyzéket. Ilyen pl. Baudin, Guy: Liste des ouvrages importants remarquables et representatifs publiés en France de 1973 á 1978. Paris. Bibliothèques de la Ville Paris. 1979. 22. p.
- ⁷ Medium – term programme 1981–85. IFLA, The Hague, 1982. 33–34. old.
- ⁸ A konferencia hivatalos résztvevői az alábbiak voltak (közülük tizen magukkal hozták feleségüket is, akik vendégként vettek részt a konferencián):

Aje, S. B.	National Library of Nigéria Lagos, Nigéria
Alison, William A. G.	The Mitchell Library Glasgow, Skócia
Anderhub, Andreas	Amerika-Gedenkbibliothek Berliner Zentralbibliothek, Nyugat-Berlin
Andrae, Friedrich	Hamburg Öffentliche Bücherhallen, Hamburg – NSZK
Atkins, Robert F.	Scheffield City Libraries Central Library, Sheffield, Anglia
Beumfield, Brian	Birmingham Public Libraries Birmingham, Anglia
Beaujean, Marion	Stadtbüchereien, Hannover, NSZK
Benetinova, Ludmilla	Univerzitná Kniznica Pozsony, Csehszlovákia
Bimkova, Anna	Metská Knihovna v Praze Prága, Csehszlovákia
Buffevent, Mrs.	Bibliothèque Administrative Párizs, Franciaország
Cedergren, Sten	Stadsbiblioteket Göteborg, Svédország
Deckardt, Waltraud	Wiener Stadtische Büchereien Bécs, Ausztria
Duchac, Kenneth	Brooklyn Public Library New York, USA
Ernestus, Horst	Stadtbibliothek Wuppertal, NSZK
Eyssen, Jürgen	Lüerstrasse 1. Hannover, NSZK
Giron, Garcia Alicia	Bibliotecas Populares de Madrid, Madrid, Spanyolország
Guasguen, Jean	Bibliothèque Municipale de Toulouse, Toulouse, Franciaország
Holmgren, Edwin	New York Public Library New York, USA
Howe, Alan	Head of Cultural Service Edinburgh, Skócia
Kiss Jenő	Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest, Magyarország
Monchicourt, Marie-Lance	Bibliothèque Municipale Párizs, Franciaország
Ogunlana, Benedict Babs	Lagos Central Library Lagos, Nigéria
Papp István	OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ Budapest, Magyarország
Rakowski, Franz	Stadtbibliothek Duisburg, Duisburg, NSZK
Rocher, Jean-Louis	Bibliothèque de la Ville de Lyon, Lyon, Franciaország
Schoots, Piet	Gemeentebibliotheek Rotterdam, Hollandia
Thompson, Godfrey	City of London Libraries London, Anglia
Van Swigchem, Pieter	Openbare Bibliotheek Hága, Hollandia
Weimar, Volker	Öffentliche Büchereiwesen in Schleswig-Holstein Flensburg, NSZK
Zarachowicz, Helena	Biblioteka Publiczna Varsó, Lengyelország

- ⁹ A felmérés anyaga az OSZK-KMK szakkönyvtárban található.

- ¹⁰ Subject departments in public libraries. Compiled by Gábor Mándy. Bp. INTAMEL—OSZK-KMK—FSZEK Bp. 1983. 202 old.
- ¹¹ Az előadás átdolgozva „Special-library tasks of metropolitan city libraries” címmel megjelent a 3 sz. alatt hivatkozott kötetben (109–115. old.).
- ¹² Eyssen, Jürgen: Die Grosstadtbibliotheken. Im Aufwind und im Abwind.
= Frankfurter Allgemeine Zeitung, 1981. szept. 14.
Eyssen, Jürgen: Ohne ideologische Schleuklappen. INTAMEL '81 in Budapest.
= Buch und Bibliothek. 33. Jg. 1981. 10. sz. 882–883. p.
Alison, William A. G.: INTAMEL meets in Hungary.
= Library Association Record. 83. Vol. 1981. 12. sz. 575 p.
Swigchem, Pieter van; INTAMEL Farewell to Budapest.
= IFLA Journal. 8. vol. 1982. 1. sz. 74–76. p.

INTAMEL staged its 1981 general meeting in Budapest. The events and professional discussions are reported as well as the brief history and the activities of the Association are described.

Общее собрание ИНТАМЕЛА произошло в 1981-ом году в Будапеште. Статья дает обзор о событиях, о профессиональных спорах общего собрания и осведомляет читателя об истории и деятельности организации.

A konferencia résztvevői

Farkasinszky Lajos, a Fővárosi Tanács elnökhelyettese
üdvözli a vendégeket

dr. P. J. van Swigchem,
az INTAMEL elnöke
megnyitja a konferenciát

Kiss Jenő főigazgató előadást tart

Az előadás hallgatói

Pohárköszöntő

Fogadás a Központi Könyvtár olvasótermében

RÉGI NYOMTATVÁNYOK FELTÁRÁSA A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁRBAN

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár megalakulásától kezdve őriz állományában régi nyomtatványokat, részben hagyatékokból, részben pedig – elsősorban a Budapest gyűjteményben – tudatos gyűjtés eredményeként. Ezek között sokszor valóban nagy értékű ritkaságok, unikumok is akadnak, amelyekre azonban az állományban való szétszórtságuk, illetve a nyilvántartások és a feltáró munka hiányosságai miatt eddig még nem irányult kellő figyelem. Feltáró munkánkban nyomon követhetők ugyan bizonyos törekvések, amelyek igyekeztek a régi nyomtatványok egyes csoportjait, így az ősnymtatványokat és az „1500 után megjelent könyvritkaságokat” szakkatalógusunkban kimutatni, azonban az erre utaló jelzettek alkalmazása nem volt következetes és így számos régi nyomtatványt a szakkatalógus sem regisztrált. Még kevesebb törődés kísérte a könyvtárunkban található régi magyarországi nyomtatványokat, holott ezeket Szabó Károly korszakos jelentőségű munkájának megjelenése óta¹ a hazai könyvtárak többsége nemcsak nyilvántartja, de különgyűjteményekbe is rendezte.

Az alábbiakban azokról a kezdeményezésekről szeretnénk beszámolni, amelyekkel ha megkésve is, de csatlakoztunk a régi nyomtatványok feltárása terén országosan folyó gyűjtő munkához, s amelyek eredményeként ma már bizonyos áttekintéssel rendelkezünk – legalább nyilvántartási szinten – a könyvtárunkban található régi nyomtatványok három nagy csoportja: az ősnymtatványok, a 16. századi nyomtatványok és az 1801 előtt megjelent, elsődlegesen magyar vonatkozású nyomtatványok, a nyelvi és területi hungarikumok felett.

E munkálatokból elsőként a legkisebb csoport, ősnymtatványaink számbavétele történt meg, az 1960-as évek derekán. Az alkalmat a Budapest gyűjtemény rekatalogizálása szolgáltatta, melynek során a gyűjteménybe sorolt 28 inkunábulumot sikerült regisztrálnunk. Másik nagy különgyűjteményünk, az ún. 09-es ritkaságyűjtemény naplójának átnézése, kiegészítve a szakkatalógus vizsgálatával, további 25 ősnymtatvány azonosítását eredményezte. A felkutatott példányokat 1967-ben a régi raktári jelzettek megtartásával raktárilag is elkülönítettük és róluk nyomtatott jegyzéket adtunk ki, összesen 49 mű 53 példányának leírásával². E jegyzék csupán bevezetőjében (p. 124.) tesz említést egy akkor még lappangó, elveszettnek nyilvánított egylevelű ősnymtatványunkról, amelyet azonban az országos ősnymtatványkatalógus³ szerencsére regisztrált, mint egyetlen Magyarországon ismert példányt (CIH 2348). E mű MUNTZ, Johannes: Tabula minutionum super meridiano Budensi anno dni 1495. Viennae, Joannes Winterburg. Hain 11173, jelzete: Bf 0930/14, a FSZEK-jegyzékbe 29/a tételként vezethető be. A becses nyomtatványt előkerülése alkalmából 1976-ban a Budapest gyűjtemény hasonmás kiadásban közreadta és Sipos György tanulmányban ismertette.⁴

Ugyancsak hiányzik a FSZEK-jegyzékből a CIH 2319 alatt leírt, esetleg 1500-ban nyomtatott velencei kiadású Missale Strigoniense, melyet 1502-es impresszum adata miatt ősnymtatványaink sorából kizártunk s az erre utaló B 0930/12 jelzést (melyen a CIH-ben szerepel) B 0941/383-ra változtattuk. Az egykorú bejegyzésekkel ellátott művet, amelynek egyetlen levele, az n₂ = f. 123 hiányzik, részletesen majd 16. századi nyomtatványaink között fogjuk leírni.

Mind saját jegyzékünk, mind a CIH nélküli HIERONYMUS, (S.): De viris illustribus. [Augustae Vindelicorum, Günther Zainer, ante 5. Jun. 1473.] 37 f. 2° Hain^x 8589 (1), Cop. 2957, CIH 1688, q 09/1670 jelzetű ősnymtatványunk regisztrálását, melyet a FSZEK-jegyzékbe 17/a tételként illeszthetünk be. A piros kézfestésű iníciaállal díszített, széles margójú, teljes példányt 1944-ben vásároltuk Faragó József antikváriustól 2000 P-ért. A katalógizálatlanul maradt inkunábulum véletlen raktári kézbevételelnek köszönheti 1974-es felfedezését.⁵ Nem tartozik a ritka ősnymtatványok közé – a CIH 5 hazai könyvtár 6 példányát említi a mi példányunk nélkül is – de könyvtárunk harmadik legrégebb ősnymtatványaként tartjuk nyilván, Galeotto Marzio 14. sz. és Strabo 48. sz. alatt leírt munkája után. Figyelemre méltó, hogy egyik possessor-bejegyzése szerint (Georgius Megyeri) már 1574-ben magyar tulajdonban volt.

A fenti szükséges kiegészítések módosítják 15. századi nyomtatványaink számát: a feltételeken ide sorolható Missale Strigoniensevel együtt ma 52 féle ősnymtatvány 56 példányát őrzi könyvtárunk. Az országos katalógus megjelenése azonban arra is alkalmat ad, hogy korábbi értékelésünket új szemponttal egészítsük ki számszerűleg kicsiny gyűjteményünkről. Az összevetés során megállapíthatunk, hogy nemcsak a CIH 2348 alatt leírt érvágó naptárnak, hanem további hat ősnymtatványnak vagyunk egyetlen magyarországi lelőhelye az 1970-es állapot szerint. (A megjelenés óta esetleg bejelentett változásoknak nem jártunk utána.) E művek – a FSZEK ősnymtatvány-jegyzék 16, 17, 19, 29, 48. és 51. számú tételei – a következők:

Gregorius, IX. papa: Decretales. Venezia, 1492. CIH 1501; Gritsch, J.: Quadragesimale. Lyon, 1489. CIH 1521; Jacobus de Voragine: Legenda aurea. Venezia, 1478. CIH 1831; Mohammed, II.: Epistolae. Leipzig, 1488 után. CIH 2039; Strabo: Geographia. Venezia, 1472. CIH 3147; Tudeschis, N. de: Lectura in Decretales. Venezia, 1496–1497. CIH 3373.

Már ősnymtatványaink számbavételénél felmerült a gondolat, hogy jó lenne a feltárást 16. századi nyomtatványainkra is kiterjeszteni, legalább 1550-ig. A kétes inkunábulumok vizsgálatánál láttuk ugyanis, hogy az 1500-as évek elejéről szép számú nyomtatvánnyal rendelkezünk, köztük olyan példányokkal, amelyek meghatározási kísérleténél kiderült, hogy nagyobb budapesti könyvtárainkból hiányoznak. Ez a körülmény azonban nemcsak inspiráló, hanem ugyanakkor visszafogó hatást

is gyakorolt ránk. Ugyanis nemcsak a példányok felkutatásánál kellett volna a vizsgálódás körét a könyvtári állomány nagyobb egységeire kiterjeszteni, de a hiányos impresszumú 16. századi kiadványok meghatározásánál jóval kevesebb segédlet áll rendelkezésre, mint a 15. századiaknál. Ugyanakkor a könyvtár terveiben távolról sem szerepelt a 09-es gyűjtemény átdolgozása, amelyben pedig a legnagyobb számú előfordulását remélhettük ezeknek a nyomtatványoknak a Budapest gyűjtemény anyaga mellett. Ráadásul e valóban zömében régi könyveket tartalmazó különgyűjtemény önálló katalógusát az ötvenes években helyhiány miatt megszüntették, így az áttekintés lehetősége a szükséges adatokat sokszor hiányosan közlő naplókra szűkült volna. Az ekkor még kilátástalannak ítélt munka elvégzésére csak jóval később, a régi magyarországi nyomtatványok számbavételéhez kapcsolódva nyílt alkalom.

1971-ben megjelent a Régi magyarországi nyomtatványok első, e nyomtatványokat 1600-ig feldolgozó kötete⁶, ez a monumentális vállalkozás, mely Szabó Károly Régi magyar könyvtára első két kötetének, a nyelvi és területi hungarikumoknak összedolgozása egyetlen időrendben, számos kiegészítéssel és valamennyi ismert példány feltüntetésével. A kötet lelőhely-mutatójában könyvtárunk mindössze öt tétellel szerepel. Ez adta az ösztönzést a katalógizáló csoport akkori vezetőjének, Nagy Emilnének, hogy néhány munkatársával katalógusunkban behasonlítsa az RMNy I. valamennyi, 869 tételét. Az eredmény további öt tétel volt (RMNy 42, 360, 444 másodpéldánya, 549 és 638), melyeket példányunkba bejegyeztünk és természetesen a szerkesztőknek is jelentettünk. További inspirációt jelentett munkatársunk számára Borsa Gedeon kitűnő előadása a Magyar Könyvtárosok Egyesületének V., zalaegerszegi vándorgyűlésén, amely előadás nyomtatásban is megjelent⁷. A kikereső munka tovább folytatódott most már az RMK I. kötetének 1601 és 1635 közé eső tételei alapján, mivel ez volt az RMNy tervezett második kötetének időhatára. (Az RMK II. tételeinek végigkeresésére már nem került sor.) Természetesen már ekkor láttuk, hogy a ráfordítás nem áll arányban az eredménnyel, ráadásul ezzel a módszerrel éppen a legfontosabb, bibliográfiailag még leíratlan tételek előkerülésére kevés volt a remény. E munka végzése közben azonban már gyűjtöttük – távolabbi cél nélkül – azokat a tételeket is, amelyek 1635 után, de a régi magyar könyvek korábbi 1711-es időhatárán belül jelentek meg és az éppen keresett szerzőknél, címeknél előkerültek. Ezek az egyéni kezdeményezésemre alapuló adatgyűjtések azonban ekkor még nem illeszkedtek semmiféle tervbe s a befejezés reménye nélküli próbálkozásoknak tűntek.

Belső nyilvántartásaink hiányosságai miatt az 1975-ben nálunk is folytatott központi antikva- és RMNy-gyűjtéshez könyvtárunk nem tudta a kellő segítséget megadni. Így példányainknak csak kis töredékét tudták ekkor nyilvántartásba venni a tervezett további, 17. századi RMNy-kötetek, illetve a 18. századi magyarországi nyomtatványok második pótkötetének, a Petrik-sorozat VII. kötetének anyaggyűjtésénél.⁸

Ilyen előzmények után az OKDT 1976–1980-as kutatási programjának közzététele jelentett előrelépést. Az ebben meghirdetett forrásfeltáró és bibliográfiai munkák közül a 16. századi külföldi nyomtatványok, valamint az 1801 előtti magyarországi nyomtatványok számbavételére 1977-től kutatónapot biztosított részemre az intézetvezetőség. Lényegében ekkortól számíthatjuk e munkálatok nem éppen gyors iramú, de mégiscsak módszeres végzését, míg 1982-ben a Ritkaságok és Kéziratok Gyűjteménye megalakulásával – más feladatokkal kibővítve – már valóban intézményes keretek között, munkatervi feladatként folytathattam e munkát. (Korábbi, a Könyvtári Híradóban 1976-ban vázolt elképzelés szerint a Feldolgozó osztály keretén belül működő kisebb munkacsoport lehetett volna hivatott e feladatok elvégzésére.)

Az anyaggyűjtés megszervezésében már a kezdeteknél Borsa Gedeon értékes tanácsaira támaszkodhattam, akinek a későbbiekben is megnyilvánuló segítőkészségéért őszinte köszönettel tartozom. Javaslatára az egész könyvtári állomány több szempontból történő átfésülését vettem tervbe, célul tűzve ki az esetleg katalógizálás nélkül maradt művek felkutatását is. (Ez utóbbi feladat nagyrészt még megoldatlan.) A gyűjtő munka az alábbiakban részletezendő hat csoportra terjedt ki, mind-egyikben a raktári jelzetek rendjében tárolva a cédulákat. Ez a rendkívül praktikus módszer biztosította a bárholonnan előkerülő újabb adat gyors visszakeresését és kiküszöbölte a párhuzamos felvételt.

A létesített csoportok a következők:

1. *16. századi nyomtatványok*, tekintet nélkül azok nyelvére, nyomdahelyére, szerzőjére vagy tartalmára. A csoport végén állnak a datálatlan, de feltehetően e korszakból származó munkák, későbbi meghatározás céljára.
2. *Régi magyarországi nyomtatványok*: az 1801 előtt egészen vagy részben magyar nyelven, valamint a történelmi Magyarország területén bármilyen nyelven megjelent nyomtatványok. A 16. századi művek közül a nyelvi és területi hungarikumokat természetesen ide is besoroltuk. Azok a hely és év nélküli nyomtatványok, amelyeknél nem kizárt az ide tartozás, itt is a csoport végére kerültek, ugyancsak jelzetük rendjében.
3. *Szerzői hungarika* csoport: az RMK III. anyaga, vagyis magyarországi szerzők külföldön idegen nyelven kiadott munkái, ugyancsak 1800-ig, a régi könyvek immár nemzetközileg elfogadott felső határáig kibővítve.
4. *Tartalmi hungarika* csoport: magyar vonatkozású külföldön megjelent idegen nyelvű művek („RMK IV”) kategóriája, elvben ugyancsak 1800-ig kiterjesztve Apponyi Sándor gyűjtési szempontját⁹, illetve a Petrik-kötetekben is található tárgyi, tartalmi hungarikumok nyilvántartását.¹⁰
5. *Kéziratok*. Könyvtárunkban sem raktári, sem nyilvántartási egységet nem alkotnak. (Csupán a Budapest gyűjtemény kéziratainak egy részét sorolja egymás mellé a szakrendi felállítás a B 0910 jelzeten belül numerus kurrensben.) A könyvtári

állomány szinte valamennyi részében fellelhetők a könyvek közé sorolva mind a hagyományos értelemben vett kéziratok, mind az ugyancsak ide tartozó gépiratok, valamint a könyvművek is, utóbbiak 1950-es felső időhatárral. A kéziratok fellelhetőségét megteremtése szintén sürgető, központi feladat, az eddigi részeredményeinkről való beszámolás azonban nem tartozik e cikk keretébe.

6. *Kötések.* Korábban nem vezettünk külön nyilvántartást azokról a régi kötetekről, amelyekre vonatkozó észrevétel pedig katalóguscéduláink némelyikén megtalálható. Különösen fontos lenne hazai kötetek kimutatása RMNy-köteteinken, de figyelmet érdemelnek kódexlapokba, olykor zenei kézirat-töredékekbe kötött régi nyomtatványaink is. E kötetek meghatározása, feldolgozása szakértőkre vár, a mi feladatunknak csupán a számba jöhető példányok áttekintésének biztosítását tekintjük. Tudomásunk szerint eddig csak Koroknay Éva foglalkozott régi magyarországi kötetekről.¹¹

A kikeresésben eleinte naplóinkra és a szakkatalógus egyes csoportjaira támaszkodtunk, ahol viszonylag nagy számban voltak találhatóak régi nyomtatványok. Így átvizsgáltuk a 094.1 és a 655.1 nyomdatörténeti jelzeteket, valamint a tartalmi vonatkozások szerint is néhány szakcsoportot, így a 2-es szakot, majd a betűrendes katalógusban is néhány rendszőt, elsősorban a 16. és 17. század nagy egyéniségeinek eredeti kiadásai után kutatva. (A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szolgálati katalógusa megjelenés idejétől függetlenül minden nyomtatványt, sőt a kisnyomtatványok kivételével minden dokumentumtípust egyetlen betűrendben egyesít.) Csakhamar azonban be kellett látnunk, hogy a megközelítő teljesség eléréséhez nem kerülhet el a szolgálati katalógus módszeres, A-tól Z-ig történő átnézése. Ehhez 1978 végén fogtunk hozzá. Munkánkat a kéziratok kikeresésének plusz feladata miatt nem rövidíthettük egyes újabbkori szerzők vagy testületek nevének „átugrással”, hiszen kézirat bárhol előfordulhatott. Így a sokféle szempont figyelemmel kísérése lassította munkánkat, de a különböző csoportokon belül pontos helyszámrendben álló cédlapaink a gyűjtéssel párhuzamos ellenőrzése kizárta, hogy feleslegesen írjunk ki korábban már felvett tételt. Rövidített leírásainkban csak az azonosításhoz legszükségesebb adatokat jegeztük fel, ezeket később szükség szerint bővítettük.¹²

Mіндеzen munkálatok végzése közben a régi magyarországi nyomtatványok elsődleges fontosságára való tekintettel gyorsítanunk kellett a kikeresés munkafázisát. Kartoték-nyilvántartásunk ezért a nyomtatványok fent említett csoportjai közül csupán az első kettőt, a 16. századi és régi magyarországi nyomtatványok vonatkozásában törekedett a lehető teljességre. Harmadik és negyedik csoportunk, az RMK III. és IV. könyvtáraink anyagából való kigyűjtése országosan is későbbre tervezett feladat, s tudomásunk szerint a szerzői hungarikumok kikeresését a magyarok tekinthető szerzők jegyzékének közreadása fogja segíteni. A 15. és 16. századi csoportunkból viszonylag könnyen kiszűrhető magyar szerzőket ezért nem soroltuk be párhuzamosan az RMK III. csoportba, de lehetőleg figyelemmel voltunk a 17. századból ide tartozó művekre. A 18. századból azonban a művek nagy száma miatt 1711 után már tudatosan hanyagoltuk – későbbre halasztva – a tartalmi hungarika csoportnál ugyancsak korlátoztuk adatfelvételünket azoknak a legfeljebb 17. századi munkáknak a kigyűjtésére, amelyeknek magyar vonatkozása a címből nem derül ki, csupán a szakjelzet utalt rá.

1982-ben, a Ritkaságok és Kéziratok Gyűjteménye első évében sikerült a katalógusainkban fellelhető 16. századi és régi magyarországi nyomtatványok nyilvántartását elkészíteni, a „nyitott” felvételeket kiegészítve a naptárak és más időszaki kiadványok példányonkénti részletes felvételével. Természetesen időközben gondoskodni kellett róla, hogy a minket érintő új beszerzésekről folyamatosan értesüljünk, ami különösen a katalógusokban egyedi felvételt nem nyelő időszaki kiadványok esetében igényel különös figyelmet. Ekkor még elvégzetlen volt a Budapest gyűjtemény kisnyomtatványainak átnézése RMNy-szempontról¹³, valamint a raktári állományban megbújó esetleg katalógizálatlanul maradt példányok felkutatása, ami későbbi feladat. Terveink közt szerepel új címléírások készítése a hiányos adatokkal felvett művekről, összekapcsolva a példányok egyedi sajátosságainak leírásával a legfontosabb kategóriákban, hogy lehetővé váljék később bizonyos egységek gyűjteményként való közzététele. Ugyancsak fontos a többszempontú keresést lehetővé tevő különkatalógusok létrehozása.

A még elvégzetlen feladatok tudatosítása mellett a már létrehozott egyszerű nyilvántartás is lehetővé teszi, hogy 16. századi és régi magyarországi nyomtatványainkat néhány szempontból áttekintsük.

16. századi nyomtatványaink eddig felderített példányai, szám szerint 930, két nagy különgyűjteményünk között oszlanak meg: a 09-es gyűjteménybe mintegy 500 mű, a Budapest gyűjtemény állományába 430 mű tartozik. (A nagyraktár numerus kurrensbe sorolt állományában talált 12 antikvát a 09-es gyűjteménybe helyeztük át.) Figyelemre méltó a nyomtatványok időbeli megoszlása: közel 50%-uk, 450 mű az 1501–1550-es évek terméke, mégpedig 260 a 09-es, 190 a Budapest gyűjtemény állományába sorolva. (Az esetleg még feltáratlan kolligátumok e számokat a későbbiekben módosíthatják.)

Mint említettük, a korszak szerzői hungarikumairól nem készítettünk külön kimutatást, de említésre méltó pl. Temesvári Pelbárt műveinek száma: 8 mű az őnyomtatványokkal határos korszakból. Magyar vonatkozású külföldi munkák nagy számban fordulnak elő a Budapest gyűjtemény anyagában. (E műveknél az Apponyi-hivatkozás még pótolandó.) Jelentős a reformáció korának irodalma s bizonyára ritkának minősülnek az e korból származó egyleveles, vagy néhány lapos nyomtatványok.

Az Országos Széchényi Könyvtár kéziratban már készen álló antikvakatalógusának közreadása nagy segítséget fog jelenteni ennek a gyűjteménynek a korszerű feldolgozásában, ami azonban nem képzelhető el a példányok részletes leírása, a possessor- és más bejegyzések feldolgozása és kötéisleírás nélkül.¹⁴ Csak ennek elvégzése után gondolhatunk arra, hogy a 16. századi nyomtatványaink katalógusát önálló kötetben is megjelentessük.

Régi magyarországi nyomtatványaink számát 1982-ben mintegy 2700-ra tehetjük, a néhány százra becsülhető ide tartozó kisnyomtatványok számbavétele nélkül. E gyűjtemény példányai a könyvtár legkülönbözőbb raktári egységeiben szétszórtan találhatóak. Nagyobb részük, mintegy 1400 egység a Budapest gyűjteménybe nyert besorolást, tartalmi vagy nyomdatörténeti vonatkozások miatt. Megközelítően ennyit sikerült azonban felderítenünk más állományrészekben, úgy mint a 09-esben 450-et, a Szűry-gyűjteményben 370 egységet a másodpéldányokkal együtt; a Ballagi, P (pamflet) és 01-es (bibliográfiai) különgyűjteményekben összesen 110-et, míg a nagyraktári numerus kurrensben 380 művet találtunk. (Ez utóbbiakat 1982-ben, eredeti jelzetük megtartásával, „R” jellel megkülönböztetve a ritka könyvek raktárában helyeztük el.)

RMNy-vonatkozásban azonban az áttekintettnek vélt katalogizált művek között is rejtve maradhettek olyan nyelvi hungarikumok, amelyekről csak a kézbevétele során derülhet ki, hogy az idegen nyelvű cím egészen vagy részben magyar szöveget takar. (Nyelvi szempontból hungarikának minősülnek 1550-ig a szórványszavakat tartalmazó nyomtatványok (a tulajdonnevek kivételével), a későbbiekben, 1700-ig a teljes magyar mondatokat, 1800-ig pedig a teljes magyar nyelvű bekezdéseket tartalmazó művek.) Ezért tulajdonképpen nem lenne haszontalan minden 1801 előtt megjelent művet nyilvántartani és tartalmilag is megvizsgálni, s ezért nem volt hiábavaló munka a kezdeteknél a bibliográfiákkal való összevetés sem.

Régi magyarországi nyomtatványaink időrendi áttekintését külön katalogusban tervezzük. A 16. és 17. századból csekély számú ilyen nyomtatvánnyal rendelkezünk, amint ez a függelékben közölt összeállításból látható. Ezek között is vannak azonban kis példányszámban fennmaradt művek, mint például Jaklin Balázs halotti beszéde 1692-ből (RMK I. 1418), melyből az OSZK eddig három példányt tartott nyilván, vagy olyan nyomtatványok, illetve változatok, amelyek mindaddig elkerülték a bibliográfiai regisztrálást, mint az alább ismertetésre kerülő két kalendárium. A 18. századi nyomtatványok között már nagyobb számban találtunk eddig leíratlan műveket, melyek olykor az első bejelentett példányok voltak az OSZK-ban. E művek esetében természetesen nem szabad arra gondolnunk, hogy feltétlenül unikumok birtokában vagyunk, hiszen közismert a Petrikben nem szereplő művek nagy száma. Mégis, különös öröm számunkra, ha munkánk bármily szerény adalékkal hozzájárulhat retrospektív nemzeti bibliográfiánk gyarapításához.

Az RMK-korszakba tartozó, 1711-ig megjelent művek bibliográfiai azonosításánál két nagyszombati nyomtatvány az OSZK „betanított” RMK-példányában és példány-nyilvántartásában sem szerepelt, így ezekről joggal feltételezzük, hogy leíratlanok. (E megállapítás alátámasztásáért Heltai Jánosnak tartozom köszönettel.) Az első az RMK I. 995 alatt 1662-es év számmal leírt Lippay-féle Calendarium oeconomicum perpetuum 1663-as címlapváltozata. Az OSZK-ban az 1662-vel jelölt kiadásból két példányt őriznek, ezen kívül azonos szedéssel egy „B” variánsnak nevezett év nélküli példányuk is van. „C” változatnak nevezhető példányunk szedése egyezik az OSZK példányaiéval. Mint megállapítható, mind az 1662, mind az 1663. évet utólag nyomták a korábban kiszedett címlapra.

A mű nagyszombati kiadásaként Bakács István is csak az 1662-eset említi mint az első magyar nyelvű gazdasági munkát¹⁵. A FŐSZEK példánya a B 059/135 jelzetű kolligátum első darabja, egybekötve Lippay Posoni kertjével (RMK I. 1016). A korabeli vaknyomósos bőrkötésű kötet 1952-ben került a könyvtár tulajdonába.

Másik eddig ismeretlen, 1681-re szóló nagyszombati kalendáriumunk (1–2. kép) mint német nyelvű hazai nyomtatvány az RMK II-be tartozik. Szabó Károly azonban csak egy 1676-ra szólót ismer (RMK II. 1380), mely megvan az OSZK tulajdonában. A mi példányunk leírása a következő:

[1] Tymauerischer // *Schreib Calender, *// Auff das Jahr nach der Gnadenreichen Geburth // *JESU CHRISTI, // M. DC. LXXXI. *// Nach dem Schalt-Jahr das Erste. // *// Auff des Tymauerischen Meridiani Poli *// Erhöhung 48. Grad gerichtet, ... *// Durch sonderbahren Fleiss eines in der Hochlöbli- *// chen, und Ertz-Bischöflichen Universitet zu // Tynau, geflissenen Astrophili. [2] (PROGNOSIS // CONJECTURALIS // ASTROLOGICA // Das ist: // Kurtze Astrologische Vermuthung, und Erklärung der Sachen, // so auss dem Gestirn, und Lauff des Himmels, von Veränderung, so wohl in // der Luft, an Witterungen, als anderen natürlichen Zufahlen könen // vorgesagt werden. Auff das Jahr von CHRISTI Gnaden // reicher Geburt. // M. DC. LXXXI. // Nach dem Schalt-Jahr aber das Erste. ...) *Gedruckt zu Tynau in der Academischen Dru- *// ckerey, durch Matthiam Srnensky.

[] A⁴ - C⁴ C) o(² D⁴ - H⁴ = [35] lev. - 4°

A Prognosis a második, jellel megkülönböztetett C ív 2. levelén, a [15.] levélen kezdődik. A kalendárium-rész vörös-fekete nyomású. A címlap *-gal jelölt részei vörösbetűsek. A mű jelzete: B 059/190.

Példányunk szakadt címlapját pontatlanul ragasztották össze a bal alsó részén. A lapok jobb felső sarkát a C₄ levélíg levágták. A kötetet 1935 táján vásároltuk Faragó József antikváriustól.

Bejelentésünk nyomán a művet az OSZK RMK II. 1469/a tételként vette nyilvántartásba.

A nagyszombati német nyelvű kalendárium-sorozat egy 1683-ra szóló „Tymavischer Schreibkalender” című, egyetlen tartott példánya Ráth György tulajdonában volt.¹⁶ Ez évből az OSZK csak egy 11 darabból álló töredéket őriz RMK II. 1530/a jelzettel. Az OSZK katalógusában szerepel még egy 1691-re szóló kötet is (RMK II. 1692/a).

A következőkben rövid áttekintő jegyzéket szeretnénk adni régi magyarországi nyomtatványainknak az RMK-korszakba eső, 1712 előtt megjelent kötetéről, valamennyi ismert példányunk, 97 mű 107 példányának feltüntetésével. Összeállításunk azokat az RMK II-be tartozó nyomtatványokat is tartalmazza a megfelelő hivatkozással, amelyekről Szabó Károly és pótlásai óta az RMNy vagy más tudomásunkra jutott forrás megállapította, hogy nem hazai nyomtatványok.

Felsorolásunk az RMNy rendjét követi, egyetlen időrendbe sorolva az RMNy II.¹⁷ tételei után az RMK I. és II. kötetének anyagát is. 1635-ig csak az RMNy-számokra hivatkozunk (az RMK II-ből kizárt műveknél az RMNy Appendix tételszámaira). Mivel az RMNy első kötete még minden tudomására jutott példányt felsorolt, azoknál a tételeknél, ahol a FSZEK példányai kimaradtak, feltüntetjük a kiegészítést az RMNy jelölésmódján: „Budapest Civ” után körbe írt ① -gyel jelölve a teljes példányt ② -vel a kisméretű csonkaságot.

Az RMNy II. lelőhelymutatójában könyvtárunk egyáltalán nem szerepel, mivel 1601 és 1635 között már csak tíz ismert példány alatt sorolja fel a kötet a legjelentősebb régi gyűjteménnyel rendelkező könyvtárakat. E körülmény is indokolja, hogy itt közreadjuk valamennyi általunk ismert, 1712 előtt megjelent magyarországinak tartott nyomtatványunk rövid jegyzékét.

A FSZEK 1712 előtti régi magyarországi nyomtatványai

1. 1540 Velence	Breuiarium ordinis fratrum eremitarum sancti Pauli...
RMNy 42 Bp. Civ ①	B 0941/151
2. 1559 Krakkó	Székely István: Chronica ez vilagnac yeles dolgairol
RMNy 156	B 0941/243
3. 1565 Kolozsvár	Bonfini, Antonio: Historia... in unum congesta... a Caspare Helto
RMNy 209	Bq 0941/262
4. „1565 Debrecen”
[1568 Gyulafehérvár]	Werböczy István: Magyar decretum...
RMNy 255	q 09/465
5. 1574 Kolozsvár	Cancionale... (Szerk. Heltai Gáspár.) 4. rész. [Göröcsöni Ambrus]: Historias enec
RMNy 351	B 0941/70
6. 1575 Kolozsvár	Heltai Gáspár: Chronica az magyaroknak dolgairol...
RMNy 360 Bp. Civ ②	Bq 943/279
7. 1579 Nagyszombat	Ransanus, Petrus: Epitome rerum Hungaricarum...
RMNy 444 Bp. Civ ①②
(Második, csonka példányunk az RMNy-ben nem szerepel)	B 943/346
8. 1584 Nagyszombat	[Corpus Juris Hungarici.] Decreta, constitutiones et articuli...
RMNy 549 Bp. Civ. ①	q 09/185
9. 1590 Bázeli	Calepinus, Ambrosius: Dictionarium undecim linguarum...
RMNy 638 Bp. Civ ①	Bq 413/1
10. 1611 Pozsony	Decreta et sanctiones synodi provincialis, ab... Francisco Forgacz...
RMNy 1023	B 265/1
11. 1616 Bázeli	Calepinus, Ambrosius: Dictionarium undecim linguarum...
RMNy 1101	Bf 473/4
12. 1619 „Pozsony”	Ordinum regni Hungariae ad propositiones in comitiis Posoniensibus anni 1619.
responsum...
Külföldi nyomtatvány = RMNy App. 108	09/162
13. 1620 „Pozsony”	Articuli dominorum, baronum... statuum et ordinum regni Hungariae in diaeta
eorum Posoniensibus...
Külföldi nyomtatvány = RMNy App. 113	09/744
14. 1620 „Pozsony”	Dess Türckischen Kaysers Hülf dem Fürsten ... Betlehem Gabor...
Prágai nyomtatvány = RMNy App. 116	09/160
15. 1621 „[Kassa]”	Alvinczi Péter: Machiavellizatio... Saragossae, Didacus Ibarra, M. DC. XXI.
– Az RMK II. 399 szerint kassai nyomtatványról az RMNy 1207 megjegyzése
megállapítja, hogy külföldi nyomtatvány.	09/754
16. 1625 Pozsony	Rituale Strigoniense... autoritate Petri Pazmany ...
RMNy 1346	09/7034
17. 1626 Bécsi	Szent Biblia. Ford... Káldi György...
RMNy 1352
2 pld.	q 09/6246

18. 1629 Pozsony Acta et decreta synodi dioecesanii Strigoniensis, autoritate... Petri Pazmany...
RMNy 1448 09/3
19. 1631 [Bécs]–Pozsony Káldi György: Az vasarnapokra-valo predikatzioznak első része...
RMNy 1509 (Nem a nagyszombati címlapváltozat) q 09/1371
Koll. 1.
20. 1631 [Bécs]–Pozsony Káldi György: Az innepekre-valo predikatzioznak első része...
RMNY 1510 q 09/1371
Koll. 2.
21. 1632 Bártfa Werbőczy István: Decretum Latino-Hungaricum...
RMNy 1521 09/913
22. 1637 Pozsony Pázmány Péter: Hodoegus.
RMK I. 673 q 09/3896
23. 1640 Pozsony Veresmarti Mihály: Tanáchkozás...
RMK I. 706 09/4678
24. 1644 Bártfa Frölich David: Hemerologium historicum...
RMK II. 640 09/2145
25. 1646 „Pozsony” [Bécs] Widemann, Elias: Comitium gloriae centum...illustrium heroum iconibus...
RMK II. 669 09/2267
Apponyi 841 szerint a bécsi Cosmerovius nyomda terméke.
Koll. 1.
26. 1649 Trencsén Ens, Caspar: Nucleus historico-politicus...
RMK II. 711 09/1117
27. 1650 Lőcse Kászoni János: Directio methodica...
RMK I. 835 09/6255
28. 1653 Bécs Liszti László: Magyar Márs...
RMK I. 869 Bq 0941/207
29. 1653 Sárospatak Exemplar reconciliationis...
RMK II. 791 q 09/789
2 pld.
30. 1653 Várad Approbatae constitutiones regni Transylvaniae...
RMK I. 878 09/1780
R 7437
31. 1653–55 Utrecht Apáczai Csere János: Magyar encyclopaedia...
RMK I. 876 09/2719
32. 1659 Kassa Czeglédi István: Az országok romlasarul
RMK I. 941 09/6256
33. [1663] Bécs Uj éz O Kalendarium...M. DC. LXIV. esztendőre...
RMK I. 1008 B 059/176
Az egykorú magyar nyelvű bejegyzésekkel ellátott példány a FSZEK hasonmás kiadásában megjelent 1979-ben.
34. 1663 Nagyszombat Lippay János: Calendarium oeconomicum perpetuum...
RMK I. 995 címlapváltozata B 059/135
Koll. 1.
35. 1664 Nagyszombat–Bécs Lippay János: Posoni kert.
RMK I. 1016 B 059/135
Koll. 2.
36. 1667 Nagyszombat Acta et decreta synodi dioecesaniae Strigoniensis. Autoritate... Petri Pazmany...
RMK II. 1109 B 348/4

37. 1669 Kolozsvár	Compilatae constitutiones regni Transylvaniae... RMK I. 1085	09/953
38. 1670 Kassa	Debrődi János: Lapillus Danielis... RMK II. 1231	09/667
39. 1670 Szeben	Miles, Matthias: Siebenbürgischer Würg-Engel... RMK II. 1256	09/7123
40. 1676 Nagyszombat	Sarasa, Alphonsus Antonius: Ars semper gaudiendi... RMK II. 1385	09/806
41. [1679] Lőcse	Uj és O Kalendarium, mellyet... 1680. irt. Neubarth Christoph... RMK I. 1248	B 059/195
42. 1679 Nagyszombat	Regulae Societatis Jesu. RMK II. 1453	09/809
43. [1680] Nagyszombat	Tyrnauerischer Schreib Calender auff das Jahr... M. DC. LXXXI. – (Prognosis...) Tyrnau, Matthias Srnensky. [35] lev. 4 ^o Bibliográfiailag ismeretlen. (Részletesebb leírását ld fentebb.) 1–2. kép.	B 059/190
44. 1681 [Bécs]	Articuli dominorum, praelatorum... regni Hungariae... Szttripszky II. 2634/182 ⁽¹⁸⁾ Fazakas József megállapítása szerint a bécsi Cosmerovius nyomda terméke. Ld OSZK Évkönyve 1965–1966. p. 164.	R 8341
45. 1681 H. n.	Acta comitialia Hungarica Soproniensia. Anni M. DC. LXXXI. RMK II. 1499	09/161 09/391
46. 1681 H. n.	1. pld. koll. 2, 2. pld. koll. 1. Articuli dominorum praelatorum... regni Hungariae... RMK II. 1500	09/161 09/391
47. 1681 H. n.	1. pld. koll. 3, 2. pld. koll. 2. Gravamina evangelicorum anno Domini M. DC. LXXXI. in generali regni diaeta Soproniensis... RMK II. 1501	09/161
48. 1682 Debrecen	Koll. 4. Drégely-Palánki János: Via salutis... RMK I. 1277	09/2071
49. 1683 Debrecen	Felvinczi Sándor: Cum bono Deo. RMK II. 1518	09/1794
50. [1684–90] Keresd	Bethlen Farkas: Historiarum Pannonico-Dacicarum libri X... RMK II. 2036	q 09/790
51. 1685 Lőcse	Comenius, Johannes Amos: Orbis sensualium pictus quadrilinguis. RMK II. 1569	09/880
52. 1687 Lőcse	Cynosura jurisperitorum... RMK II. 1614	09/39
53. 1689 Kolozsvár	Teleki Mihály: Fejedelmi lelek... RMK I. 1373	09/105
54. 1689 Nagyszombat	Landovics István: Novus succursus, az az Uj segítség... Első része. RMK I. 1380	B 252/303
55. 1689 Nagyszombat	Koll. 1. Landovics István: Novus succursus... Masodik része. RMK I. 1381	B 252/303
	Koll. 2.	

56. 1689 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Curiosiora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Decas prima. Pars 1–3. RMK II. 1652	B 309/6 09/4248
57. 1689 „Pozsony”	Schmidt, Philippus: Geistreiche und hochwichtige prophetische Weyssagungen... Pressburg, ny. n. Weller I. 42. ¹⁹ szerint koholt nyomdahely	09/308
58. [1691] Lőcse	Lőcsei Uj és O Kalendarium, kit.... 1692. eszt. irt Neubarth János... RMK I. 1430	B 059/195
59. 1691 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Curiosa et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Decadis secundae pars 1. RMK II. 1700 Koll. 1.	B 309/6
60. 1692 Bécs	Jaklin Balázs: Az örök dücsőségre nyugosztalo álom által tülünk el vált... gróff Szent Mihályi Czobor Ádám... nyugodalma... Bécs, Voigt ny. [] ¹ , A ⁴ –C ⁴ lev. = [2], 24 p. RMK I. 1418	B 252/80
61. 1692 Debrecen	Lisznyai Kovács Pál: Magyarok cronicaja. RMK I. 1421	B 943/194
62. 1692 Nagyszombat	Hevenesi Gábor: Ungaricae sanctitatis indicia. RMK II. 1718	B 922/64
63. 1693 Debrecen	Lisznyai Kovács Pál: Origo gentium et regnorum... RMK II. 1729 Koll. 1.	R 97727
64. 1693 Debrecen	Lisznyai Kovács Pál: Chronologia sacra ... RMK II. 1730 Koll. 2.	R 97727
65. 1694 Lőcse	Ivanich György: Septem allocutiones militares... Per Stephanum Kaszony. RMK II. 1779	B 355/144
66. [1694] Lőcse	Uj és O Kalendarium, kit.... 1695. esztendőre irt Neubarth Janos... RMK I. 1477	B 059/195
67. 1694 Nagyszombat	Articuli iuris thavernicalis... RMK II. 1780 1. pld. koll. 1, 2. pld. koll. 2.	B 0941/54 R 42523
68. 1694 Nagyszombat	Aszalai István: Index seu compendium operis Tripartiti... RMK II. 1781 1. pld. koll. 2, 2. pld. koll. 1.	B 0941/54 R 42523
69. 1695 Kolozsvár	Compilatae constitutiones regni Transilvaniae... RMK I. 1469 Koll. 3.	09/471
70. 1695 Kolozsvár	Pápai Páriz Ferenc: Pax corporis... RMK I. 1474	09/280
71. 1696 Kolozsvár	Approbatae constitutiones regni Transilvaniae... RMK I. 1486 Koll. 2.	09/471
72. 1696 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Curiosiora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Decadis secundae pars 2. RMK II. 1862 Koll. 2.	B 309/6

73. 1696 H. n.	Eszterházy Pál: Mennyei korona... RMK I. 1496	Bq 235/19
74. 1697 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Summarium chronologiae Hungaricae... RMK II. 1906	R 78650
75. 1697 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Curiosiora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Decadis secundae pars 3. RMK II. 1907	B 309/6
76. 1698 Kolozsvár	Verböczi István: Decretum Latinò-Hungaricum. RMK I. 1529 Koll. 1.	09/471
77. 1699 Nagyszombat	Bellusi Ferenc: Gaudium Europae... Per Gotthardum Gelb... RMK II. 1964	09/898
78. [1699] Nagyszombat	Calendarium Tyrnaviense ad annum M. D. C. C. RMK II. 2008	B 059/190
79. 1701 Kolozsvár	Szent-Páli Nagy Ferenc: Verböczi István Törvény könyvének compendiuma... RMK I. 1625	09/382
80. [1701] Nagyszombat	Calendarium Tyrnaviense ad annum M. D. C. C. II. RMK II. 2119	B 059/190
81. 1701 Nagyszombat	Hidi Gergely: Celebriorum Hungariae urbium celebriora. Pars 1. RMK II. 2081	09/454
82. 1701 Nagyszombat	Illyés István: Catecheses doctrinae Christianae... RMK II. 2082	09/7128
83. 1702 Bécs	Pethő Gergely: Az magyar kronikának veleie... RMK I. 1645	B 943/378
84. [1702] Nagyszombat	Calendarium Tyrnaviense, ad annum... M. D. C. C. III. RMK II. 2173 2 pld.	B 059/190
85. 1702 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Curiosiora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Decadis tertiae pars 1. RMK II. 2132	B 309/6
86. 1702 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Curiosiora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Decadis tertiae pars 3. RMK II. 2133	B 309/6
87. 1702 Nagyszombat	Szerdahelyi Gábor: Meteorologia philosophico-politica... RMK II. 2137	q 09/2755
88. 1702 Nagyszombat	Szerdahelyi Gábor: Fax chronologica... RMK II. 2138	09/1975
89. 1703 Lőcse	Skoda György: Duo fulmina belli... RMK II. 2169	B 943/551
90. 1704 Zsolna	Krmann, Daniel: Laetitia, ... RMK II. 2223	Kisny. B 871/2/1704
91. 1707 Nagyszombat	Lyczey János: Iter oeconomicum... RMK II. 2296	B 027/132
92. 1708 Lőcse	Pápai Páriz Ferenc: Dictionarium Latino-Hungaricum... – Dictionarium Hungarico-Latinum... RMK I. 1746	09/6998
93. 1708 Nagyszombat	Illyés István: Sertum sanctorum. RMK I. 1755 Koll. 1.	B 252/224

94. 1708 Nürnberg	Szenci Molnár Albert: Dictionarium quadrilingve... RMK I. 1749	09/6257
95. 1709 Nagyszombat	Szentiványi Márton: Curiosiora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Decadis tertiae pars 2. RMK II. 2384	B 309/6
96. 1710 Nagyszombat	Ilyés István: Fasciculus miscellaneus. RMK I. 1779 Koll. 2.	B 252/224
97. 1711 Nagyszombat	Putanicz János: Vita S. Sigismundi martyris... RMK II. 2426	B 922/42

Klinda Mária

Jegyzetek

- ¹ Szabó Károly: Régi magyar könyvtár. [1. köt.] Az 1531–1711. között megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. 2. köt. Az 1473-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok... kézikönyve. 3. köt. Szabó Károly–Hellebrant Árpád: Magyar szerzőktől külföldön 1480-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű nyomtatványoknak... kézikönyve. Bp. 1879–1898. (A továbbiakban: RMK.)
- ² Klinda Mária: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ősnymtatványai. In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve XIII. köt. 1966–1967. Bp. 1968. p. 121–136.
- ³ Sajó Géza–Soltész Erzsébet: Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur. Vol. 1–2. Bp. 1970. (A továbbiakban: CIH)
- ⁴ Sipos György: Egy 1495-re szóló érvágó kalendárium a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. In: Magyar Könyvszemle. 1977. p. 43–46.
- ⁵ Aknay Tibor: Könyvtárunk ritkaságai. In: Könyvtári Híradó. 1974. júl.–aug. p. 23–25.
- ⁶ Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600. Borsa Gedeon, Hervay Ferenc stb. munkája. Bp. 1971. (A továbbiakban: RMNy.)
- ⁷ Borsa Gedeon: Régi nyomtatványok feltárása Magyarországon. In: A Magyar Könyvtárosok Egyesületének Évkönyve 1973. (1. köt.) Bp. 1975. p. 19–27.
- ⁸ Utóbbiról ld. Vásárhelyi Judit: A XVIII. századi magyarországi nyomtatványok feltárásáról. In: Magyar Könyvszemle. 1977. p. 285–286.
- ⁹ Apponyi Sándor: Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Bd 1–4. München, 1903–1927.
- ¹⁰ Petrik Géza: Magyarország bibliographiája 1712–1860. 1–4. köt. Bp. 1888–1892.
- ¹¹ Sz. Koroknay Éva: Magyar reneszánsz könyvkötések. Kolostori és polgári műhelyek. Bp. 1973. p. 64–65.
- ¹² A kikeresés módszeréről a 16. századi művekkel kapcsolatban szerzett tapasztalatairól beszámol Borsa Gedeon „A 16. századi nyomtatványok átfogó bibliográfiai regisztrálásának lehetősége” c. tanulmányában p. 135–137. In: Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1980. Bp. 1982. p. 131–151.
- ¹³ E sorok megjelenésének idejére megtörtént.
- ¹⁴ Ld. Borsa: 7. sz. jegyz. id. m. p. 21.
- ¹⁵ Bakács István: Mezőgazdaságunk és az agrárszakirodalom a XVIII. században. In: Századok. 1947. p. 142.
- ¹⁶ Ld. Akadémiai Értesítő. 1905. p. 602.
- ¹⁷ 1983-ban jelent meg az RMNy II. 1601–1635, Borsa Gedeon, Hervay Ferenc és Holl Béla munkája.
- ¹⁸ Sztripszky Hiador: Adalékok Szabó Károly Régi magyar könyvtár c. munkájának I–II. kötetéhez. Pótlások és igazítások 1472–1711. Bp. 1912.
- ¹⁹ Weller, Emil: Die falschen und fingierten Druckorte. 1. Bd. enthaltend die deutschen und lateinischen Schriften. 2. Aufl. Leipzig, 1864.

The paper provides additional information about the Library's antiqua left out from the previous listing. The work resulting in a record of the 16th century and pre-1801 printed materials preserved in various collections of the Library is described. The number of the 16th century titles is 930, that of other early Hungarian prints in 2700 – without leaflets and pamphlets, still unregistered. A list of the pre-1712 Hungarian prints is added to the paper.

Сочинение сообщает дополнительные данные к списку инкунабул библиотеки и дает отчет о работе в результате которой изготовился регистр старых изданий, напечатанные в Венгрии в XVI-ом веке, то есть до 1801-ого года. Количество произведений XVI-ого века 930, это же старых венгерских изданий – без необработанных мелких изданий – 2700. Сочинение добавляется списком о старых венгерских изданий до 1712-ого года находящихся в фонде библиотеки.

**PROGNOSIS
CONJECTURALIS
ASTROLOGICA**

Das ist:

Kurze Astrologische Vermuthung / und Erklärung der Sachen /
so auß dem Gestirn / und Lauff des Himmels / von Veränderung / so wohl in
der Luft / an Witterungen / als anderen natürlichen Zufällen könen
vorgesagt werden.

Auff das Jahr von **G H X I S T I** Gnaden-
reicher Geburt.

M. DC. LXXXI.

Nach dem Schalt Jahr aber das Erste.

Durch sonderbahren Fleiß eines in der Hochlöb-
lichen / und Erz-Bischöflichen Universität zu Tyrnau gefliß-
senen Astrophili.

Ad elevationem Poli 48. graduum, & Meridianum
Tyrnaviensem, unnd daher zu Nutzen anderer aller beyli-
genden Orten / unnd Landschaften zusammen
getragen.

Gedruckt zu Tyrnau / in der Academischen Druckerey /
durch Matheßam Grnenßy.

Tyrnauerischer
Schreib Calendar /

Auff das Jahr nach der Gnadenreichen Geburth

JESU CHRISTI /

M. DC. LXXXI.

Nach dem Schalt-Jahr das Erste.

Auff des Tyrnauerischen Meridiani Poli
Erhöhung 48. Grad gerichtet / unnd so wohl den
Hochlöblichen Erb- u. Herzogthumber Oesterreich /
Königreich Hungarn / und Böhmeim / als
anderen Angränzenden Erb-Ländern
zu Nutzen gestellt.

Durch sonderbahren Fleiß eines in der Hochlöbli-
chen / und Kay. Bischöflichen Universitet zu
Tyrnau / geflissenen Astrophili.

Gedruckt zu Tyrnau in der Academischen Druck-
erey / durch Mattheiam Srenensky.

EGY KÖNYVTÁR KIALAKÍTÁSA ÉS MŰKÖDÉSÉNEK NÉHÁNY TAPASZTALATA

A XI. kerület több településcentrumból áll: Lágymányos, Kelenföld, Albertfalva, Őrmező. A 34 km² kiterjedésű területen mintegy 200 ezer lakos él.

Az elmúlt évtizedekben többféle típusú és más-más szervezethez tartozó könyvtár látta el könyvvel a jelentkezőket:

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 6. sz. könyvtára – fiókjaival együtt – 7–8 ezer olvasót fogadott;

A nyolcvan szakszervezeti könyvtár kizárólag a munkahelyek dolgozóinak kölcsönzött, meglehetősen korszerűtlen körülmények között. Az öt nagyüzemén kívül, szinte mindenütt csak letéti könyvtár működik ma is tiszteltedjás könyvtárosokkal.

A Fővárosi Művelődési Ház könyvtára területre is kölcsönzött, mintegy 2 ezer olvasó vette igénybe szolgáltatásait.

A Kaffka Margit Gimnáziumban és a József Attila Gimnáziumban jól felszerelt iskolai könyvtár működött. A Kaffka Margit Gimnázium könyvtára a kerület pedagógusai részére bázist alakított ki.

Az általános iskolák könyvtárai csak saját tanulóiknak biztosítják a szükséges irodalmat. Két iskolában: Őrmezőn és Albertfalván közművelődési gyermek fiókkönyvtár is működik.

Az országos feladatkörű tudományos könyvtárakat – Budapesti Műszaki Egyetem, Kertészeti Egyetem –, és különböző szolgáltatásaikat igénybe vehetik a kerület speciális érdeklődésű olvasói is.

A Villányi úti MSZMP továbbképző központ is rendelkezik könyvtárral, melyet azonban csak az előadók és hallgatók használhatnak.

A fentiekből kitűnik, hogy feltétlenül szükség volt a budapesti közművelődési könyvtárhálózat fejlesztési terve alapján egy olyan új művelődési intézményre, amely a nagylétszámú lakosság kulturális ellátási gondjain enyhít.

A terv 1973-ban elkészült, az építéshez 1975 második felében kezdtek hozzá. A Fővárosi Tanács a befejezés előtt félévvel módosította a koncepciót, s így 1979. július 3-án nyílt meg a Budapesti Művelődési Központ, amelyben helyet kapott:

– a fővárosi művelődési házak módszertana és szakfelügyelete;

– a kerületi művelődési ház;

– a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 3. sz. kerületi könyvtára.

A városközpont kulturális intézményeinek sorát 1980-ban az Olympia Mozi tette teljessé. Ezzel befejeződött az 1970-ben felépített lakótelep kulturális centrumának kialakítása.

Felkészülés és az állomány kialakítása:

A 3. sz. könyvtár részleges felsőfokú gyűjtőkörű vegyes könyvtár, biológiai szakrészleggel és zenei gyűjteménnyel. Két fiókkönyvtára az örmezei iskolában és az Albertfalva úti iskolában működik.

1975-ben kezdtünk hozzá az érvényes gyűjtőköri szabályzat alapján az állomány kialakításához. Megkaptuk a régi 3-as könyvtár (Százados út) anyagát, amelynek sajnos csak a felét tudtuk megmenteni, a többit a penész elpusztította. Szerencsére nagyjából azok a könyvek maradtak meg, melyek a kézikönyvtár alapállományát képezték. A biológiai részleg kialakításához sok segítséget kaptunk a Természettudományi Múzeum könyvtárától.

Az állomány beszerzésének főbb forrásai: a létesítendő könyvtárak anyaga, a duplumraktár, néhány könyvtár duplumanyaga, az antikváriumok, könyvesboltok, az idegen nyelvű könyvek közvetlen megrendelési lehetősége stb.

Miután nem működő könyvtár bővítéséről volt szó, nagyon nagy gondot okozott az állomány kialakítása. Ezért a vásárlással, beszerzéssel egyidőben felállítottuk desideratánkat, melynek alapján folyamatosan kiegészítjük meglévő anyagunkat. Nagy figyelmet fordítottunk az idegen nyelvű szép- és szakirodalom, a nyelvtanuláshoz szükséges könyvek, a lexikonok, kézikönyvek stb. beszerzésére is.

Komoly problémát jelentett számunkra a régebbi kiadású könyvek beszerzése. Jelentős mértékben sikerült változtatni a példányszám és választék tekintetében, azonban még ma is előfordul hiány és egy példányos művek is találhatóak állományunkban.

Handlemez állományunk fejlesztése is terv szerint, a kialakított gyűjtőkör alapján történt. (1979. szeptemberétől új szolgáltatást vezettünk be: a handlemezkölcsönzést. Ehhez a Kulturális Minisztériumtól kapott anyagi támogatás is nagymértékben hozzájárult.)

Az állomány döntő többsége komoly zene, amely kiegészül dzsessz, prózai és meseanyaggal.

Jelentős mértékben sikerült kialakítani a nyelvtanuláshoz szükséges hangzóanyagot is, melyet a könyvtár olvasóinak átmaszolunk.

Az állomány számának és összetételének alakulása:

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Összes állomány	25 148	60 022	88 397	99 315	121 438	135 857	147 564
Ebből:							
társadalomtud.	4 510	6 302	11 591	13 162	14 646	16 185	17 676
természettud.	1 182	2 512	4 055	4 705	6 026	6 671	7 138
műszaki	830	1 598	2 177	2 525	4 524	5 089	5 612
művészetek	1 414	3 034	4 187	5 432	5 973	6 554	7 102
irod. és nyelv	1 176	2 375	4 591	5 025	5 471	5 980	6 422
földrajz	745	1 399	2 177	2 190	2 900	3 400	3 500
ált. művek	398	711	1 036	1 194	1 330	1 435	1 565
szépirodalom	8 067	16 409	26 185	29 019	37 298	39 720	42 479
gyermekirod.	7 881	25 860	33 354	36 931	46 170	55 619	59 570
bk. folyóirat	55	178	720	861	991	1 396	1 531
Handlemezállományunk 1982 végén:			5 530				
Kézírókönyvtári állomány	”		10 521 kötet				
Idegen nyelvű irodalom	”		5 110 ”				
Kotta, dia	”		3 650 egység				

Az állomány feltárása:

Még jóval a nyitás előtt eldöntöttük, hogy milyen módon tárjuk fel állományunkat, milyen katalógusokat alakítunk ki: a betűrendes-, szak- és kézikönyvtári katalógus mellett így megtalálható még: sorozati, címszerű, irodalmi analitikus, természet tudományi analitikus, ciklus, történelmi katalógus.

A gyermekkönyvtárban szokásos katalógusokon kívül történelmi, illusztrátori katalógus is segíti az eligazodást.

A zenei részlegben a betű- és szakkatalóguson kívül sorozati, kotta, kézi és témakatalógus található.

A munkaszervezet kialakítása:

Könyvtárvezető					
gyermek csoport		könyvtárvezető h. felnőtt olvasószolgálat vezetője		zenei csoport feldolgozó csoport raktár	
1. fiók	2. fiók	1. műszak	2. műszak		

A megvalósításhoz szükséges személyi feltételek kialakítása elég nehezen ment. Egészen 1977 őszéig – amikor jelentősebb bővítésre nyílt lehetőség – évenként két fő gyarapodással, nyolcan végeztük a munkát, az 1977-ben megnyílt örmezei fiókkönyvtár két munkatársát is beleszámítva. Ettől az időponttól kezdve felgyorsult az élet. Fontos feladat volt, hogy az egymás számára teljesen idegen kollégák a nehéz körülmények ellenére is szívvel-lélekkel készüljenek a megnyitásra. Komoly problémát jelentett, hogy sok kolléga nem dolgozott addig könyvtárban, vagy másfajta tevékenységhez szokott, nehezen bírta elviselni a felelősséget stb. Jónéhányan az előkészítés időszaka alatt is cserélődtek. Az okok között szerepelt az alkalmatlanság, nem megfelelő mentalitás, jobb munkalehetőség találása stb. Végül is a nyitáskor 31 dolgozónk volt, végzettség szempontjából a következő megoszlásban:

egyetemet, főiskolát végzett 9 fő; középfokú szakképesítés: 7 fő; alacsony végzettség: 8 fő, végzettség nélküli: 7 fő.

A nyitás utáni időszakban az addig meglévő problémákhoz hozzájárult még a nagy kölcsönzőtér, a szellőztelenség, a nyári nagy felmelegedés, a nyitvatartási idő, s így a „kényelmesebb”, jobb időbeosztással dolgozó munkahelyek és ezzel együtt a jobb fizetés javára dönt el néhány kollégánk választása. Kb. egy évre visszamenően mondható el az, hogy a változások talán lassulnak. (A közbejött GYES-en lévő kollégákat már nem is számítva.) Miután dolgozónk többsége nő, kisgyerekes, elég sok problémát jelent számunkra a szolgálat zökkenőmentes ellátása.

Kapcsolataink alakítása:

A kerületi állami, párt- és társadalmi szervezetekkel már a beköltözés előtt jó kapcsolatunk alakult ki. Mind a párt, mind a tanács vezetők részéről hozzáértő, koncepciózus munkára inspiráló tevékenységet tapasztaltunk. A XI. ker. Tanács Művelődési osztályának közművelődési csoportja munkánkat figyelemmel kísérte és ma is kíséri, bevon bennünket a kerületi szintű feladatok megoldásába, segít a felmerülő problémák esetén. A közművelődési csoport koordináló tevékenységének komoly szerepe van abban, hogy fiatal intézmény létünkre elég gyorsan be tudunk illeszkedni a kerület kulturális életébe.

Könyvtári előkészítő munkánk során fontosnak tartottuk, hogy megismerjük más könyvtárak eredményeit, munkamódszereit, problémáit. Ezért tapasztalatszerket szerveztünk. Munkatársaink közül néhányan megtekintették a Prágai Városi Könyvtárat. Ezenkívül jártunk a szombathelyi, a dunaujvárosi, a szentendrei, a soproni könyvtárakban. Saját hálózatunkon belül a nagy és sokféle szolgáltatást nyújtó kőbányai, kistérségi, soroksári, József Attila telepi könyvtár munkáját tanulmányoztuk. Fontos volt számunkra az is, hogy még a beköltözés előtt megismerkedjünk a majdani könyvtár vonzáskörzetében élők igényeivel. A XI. ker. Tanács közművelődési csoportja és a kerületi pártbizottság segítette a feltételek megteremtésében. Kérdőívet szerkesztettünk (külön a felnőttek és külön a gyerekek számára), amelyben rákérdeztünk a várható olvasási igényekre, valamint arra, hogy jövőben olvasóink milyen típusú csoportos foglalkozáson és rendezvényen vennének szívesen részt. A kérdőíveket a könyvtár közelében működő három pártkörzet aktivistái, illetve a pedagógusok osztották szét és gyűjtötték be a környéken lakók, ill. a tanulók között. A válaszok feldolgozása nemcsak számunkra volt hasznos, hanem a BMK kerületi csoportja számára is, mivel az általunk rendelkezésre bocsátott kívánságok figyelembevételével szervezhetjük programjait, rögtön konkrét címre küldhették a meghívókat. Kapcsolatot teremtettünk – még a beköltözés előtt – a kerületben dolgozó kollégákkal is. Nyolc kerületi üzem szakszervezeti könyvtáraival közösen szerveztünk vetélkedőt szocialista brigádok számára a Kerületi Közművelődési Napok keretében, 1979 tavaszán „Meváltó vihar”-ban címmel.

Legszorosabb együttműködő partnerünk a Budapesti Művelődési Központ.

A BMK és a könyvtár működési feltételeit együttműködési szerződésben rögzítettük. (Pl.: közös gondnokság, helyiségek igénybevétele, közös programok stb.)

A könyvtár és a kerületi csoport közösen szervezett programjainak előadói díját a BMK fizeti. Feladatainkról évente közös munkatervet készítünk és év végén közös jelentést adunk ki.

A folyamatos, együttes munkát segíti és koordinálja a rendszeres, kéthetenkénti vezetői értekezlet, amelyen a BMK minden részlegének vezetője és a könyvtárvezető is részt vesz.

A vonzáskörzetünkbe tartozó intézményeket, iskolákat, társadalmi szervezeteket stb. a BMK és a könyvtár munkatársai együttesen keresték fel és azóta is tartják a kapcsolatot. Propagandatevékenységünket is összehangoltuk. Rendszeresen megjelenik közös tájékoztató füzetünk, amely szolgáltatásainkat és rendezvényeinket ismerteti.

Az ünnepélyes átadásra 1979. július 3-án került sor. A könyvtárat megnyitásának első napjaiban valósággal megstromolták a beiratkozni kívánók. A nyitás utáni első hónapokban a BMK-val együtt „Bemutatkozunk” sorozatot indítottunk. Ennek keretében a lakótelep egy-egy háztömbjének lakóit hívtuk meg névszerinti meghívóval, s ilyenkor a kerületi csoport egy tagja, a könyvtárvezető vagy helyettese ismertette a megjelentek előtt a szolgáltatásokat, majd a vendégek megtekintették az épületben működő intézményeket.

Nemcsak a meghívottak és nemcsak a kerületben lakók jöttek el, keresték fel a könyvtárat, a BMK-t. IBUSZ-csoportok, külföldi delegációk, könyvtári és közművelődési szakemberek, pedagógus munkaközösségek és szocialista brigádok; a közelünkben lévő pártalapszervezetek tagjai, iskolai osztályok stb. Elmondhatjuk, hogy Prágától Tokióig, Moszkvától Kairóig, Bukaresttől Oslóig „megismerték” az új intézményt. Bár ez komoly megterhelést jelentett, szívesen mutattuk meg az érdeklődőknek a könyvtárat, az 1 300 m²-en kínált új lehetőségeket.

Az olvasók számának alakulása:

	1980	1981	1982
Felnőtt	6 470	6 469	6 605
Gyerek	2 360	2 260	2 281
3/1. fiók	1 141	1 366	1 491
3/2. fiók	1 123	1 197	1 203
Összesen:	11 094	11 292	11 580

A kölcsönzők számának alakulása:

	1980	1981	1982
Felnőtt	42 902	43 221	42 851
Gyerek	16 186	14 606	14 688
3/1. fiók	11 080	12 234	13 309
3/2. fiók	8 417	9 473	9 425
Összesen:	78 585	79 534	80 272

Az olvasótermi látogatók számának alakulása:

	1980	1981	1982
Felnőtt	9 948	16 410	16 639
Gyerek	9 672	10 087	7 706
3/1. fiók	5 462	6 169	7 045
3/2. fiók	5 976	8 971	7 553
Összesen:	31 058	41 637	38 948

A kölcsönzött kötetek:

	1980	1981	1982
Felnőtt	133 634	140 591	141 109
Gyerek	47 464	44 924	42 901
3/1. fiók	23 585	25 868	26 094
3/2. fiók	18 995	19 638	19 292
Összesen:	223 678	231 021	229 396

A fonotéka forgalmi adatai*:

	1980		1981		1982	
	14 év alatt	feelnőtt	14 év alatt	feelnőtt	14 év alatt	feelnőtt
Látogatók	3 455	3 756	3 297	4 646	3 317	4 068
Kölcsönzők	71	920	65	1 044	139	820
Kölcsönzött hanglemez	97	1 634	84	1 709	186	1 343
Átjátszás (szalag)	1 195		2 314		1 888	

Olvasószolgálati tevékenység:

Olvasószolgálati munkánkban fontos feladatnak tekintettük és tekintjük ma is a különböző korú olvasókkal való differenciált foglalkozást. A gyerekekkel mindhárom helyen az egyéni és csoportos foglalkozások váltakozásával a gyerekek jobb megismerésére törekszünk.

A különféle csoportos foglalkozások az óvodásoknak, alsó- és felső tagozatosoknak egyaránt széles körű választási lehetőséget biztosítanak. A foglalkozások témáinak egy része a tananyaghoz kötődő, más része a tananyagtól eltérő, egyéni érdeklődést is kielégítő, valamint tanulmányi és egyéb versenyekre előkészítő.

A középiskolásokkal, ipari tanulókkal a felnőtt könyvtárosok foglalkoznak. A Kaffka Margit Gimnázium és a József Attila Gimnázium I. osztályosainak könyvtárbemutatót tartunk. Az érettségizők részére minden évben előadássorozatot rendezünk – a pedagógusokkal való előzetes megbeszélés alapján – neves irodalomtörténészek bevonásával. (Pl. Koczkás Sándor, Czine

* A fonotéka adatai nem szerepelnek a könyvtár forgalmi adatában.

Mihály, Szegedy Maszák Mihály, Király Gyula stb.)

Harmadik éve szintén az érettségizőknek, felvételizőknek nyelvészeti, stilisztikai foglalkozásokat is szervezünk. Dr. Horváth Mária, az ELTE docense az előadó.

Az idén pl. „Műzsák testvérisége” címmel hirdettük meg előadásorozatunkat, melyben az irodalom és a művészetek kapcsolatáról, korszakokról lesz szó. A József Attila Gimnázium II. osztályosainak kéthetenként, szombaton délelőtt tartjuk ezeket a foglalkozásokat, melyekre természetesen érdeklődő olvasóink is eljöhettek.

A politikai vitakör havonkénti találkozóin érdeklődő fiatal olvasóink beszélnek meg fontos társadalmi, politikai kérdéseket Kurtán Sándor és Gémes Pál vezetésével.

Az idős, hátrányos helyzetű olvasók közül heten jelentkeztek felhívásunkra, s így 1980, 81-ben rendszeresen házhoz vittük részükre a kért könyveket. 1982 második felétől a módszertani műhelyhez kapcsolódva – az V. kerületi IKV gépkocsivezetőjének társadalmi munkáját igénybe véve – gépkocsival két szociális otthonba is eljuttatjuk a könyveket, így összesen 50 idős embert keresünk fel havonta egy alkalommal.

A GYES-en lévő kismamákkal is külön foglalkozunk. A legutóbbi időben minden hétfőn 10–12 óra között gyermekfelügyeletet biztosítunk. Amíg felkeresik a könyvtárat, gyerekükre óvónő vigyáz a BMK egyik klubhelyiségében.

Jelentősebb előadásorozataink közül néhány: „Baj van a gyerekemmel”, „Párvalasztás, házasság, szerelem”, „A helyes életmód”, „A természettudomány és a művészetek kapcsolata”, „A Biblia helye a kultúra történetében” stb.

A fonotéka változatlanul nagy népszerűségnek örvend. Az ott végzett munka a helyben hallgatók kérésének teljesítésén túl, igen sokrétű. A kerületi Zeneiskolával közösen rendezett hangversenyek, zenetörténeti előadásorozatok szervezése, különböző alkalmakra összeállított zenei anyagok elkészítése, másolás stb.

Jelentősebb sorozat a zenei ismeretterjesztés köréből: „Zenéről mindenkinek”, „Korunk magyar zenéje”, „Ifjú Zenebarátok Köre” stb. A „Svéd Sándor hanglemezklub” havonta egy alkalommal, 1980 óta működik rendszeresen.

Az eddig felsoroltakon kívül természetesen a rendszeresen visszatérő ünnepi alkalmakkor: Költészet Napja, Ünnepi Könyvhét stb. változatos programokat kínálunk, melyet olvasóink, látogatóink szívesen vesznek. Bartók Béla, Kodály Zoltán centenárium előadás, kiállítás, vetélkedő is jelentős esemény volt az adott időszakban.

A lehetőségeket – külső vitrin, belső kiállítási lehetőség – kihasználva, sokféle színes kiállítást rendeztünk; vagy saját erőből, vagy társintézményekkel közösen. Így pl. a Természettudományi Múzeummal, KMK-val stb.

Munkánk minden részletének alapos elemzésére ez a kis „dolgozat” nem vállalkozhatott, de azért remélhetőleg sikerült a lényeg felvillantani.

H. Takács Éva

The preparatory work to open the largest branch library within the metropolitan system as well as the experiences gathered after the opening are described in the article.

The district's social conditions had been surveyed before the opening, so the branch library has become an important component part of the cultural life of the district from the beginning. The library, accommodated in a community centre, offers a variety of services to its clientele, including a biology and a music department.

В статье пишется о создании и о работе после открытия крупнейшей районной библиотеки. Уже во время подготовки сформировались общественные контакты в районе, поэтому библиотека уже с самого начала является важным фактором культурной жизни района.

Библиотека созданная в здании центра народного образования дает услуги широкого круга для своих читателей, работает отделом биологии и фонотек.

Költészet Napja '83

MEGHÍVÓ

**A BUDAPESTI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
és a
FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR
3-as számú kerületi könyvtára**

Bp XI. Szakasits Árpád út 55.

*

TÁJÉKOZTATÓ

Kedves Lakótárs!

Örömmel értesítjük, hogy 1978-ban megnyílik a Kelenföldi Művelődési Központ és a 3. sz. Szabó Ervin Könyvtár, amely 80 000 kötet könyvvel, folyóiratokkal biológiai szakrészleggel és zenei gyűjteménnyel várja felnőtt és gyermek olvasóit.

Szeretnénk munkánkat a lakosság igényei, kívánságai szerint megtervezni, ezért kérjük, hogy válaszoljon kérdéseinkre.

Segítségét előre is köszönjük!
A Kelenföldi Művelődési Központ
és a 3. sz. Szabó Ervin Könyvtár
munkatársai

Igénybe kívánja-e venni a könyvtár szolgáltatásait?

igen nem

Ha igen, milyen jellegű művek érdeklik leginkább?

szépirodalmi, társadalomtudományi, természettudományos, képzőművészeti, műszaki, egyéb és pedig:
.

Idegen nyelvű állományunkból milyen nyelven olvasna szívesen:

angol, francia, német, orosz

Különgyűjteményeink közül melyik érdekli: zenei, biológiai

Aktiv részvételével segítené-e munkánkat: előadás, vitavezetés, szervezés, társadalmi vezetőségben való részvétel, egyéb és pedig:
.

A művelődési ház milyen rendezvényeire, foglalkozásaira jönne el szívesen: versmondó, színjátékos, amatőr képzőművész, bélyeggyűjtő, fotó, barkács, honismeret, néptánc, moderntánc, magnóklub, szabás-varrás, kézimunka-szönyegszövés, kismama klub, hobby klub, nyelvtanfolyamok, egyéb, és pedig:
.

Név:

Születési év:

Cím:

Foglalkozás:

Kérjük aláhúzással, illetőleg kiegészítéssel válaszoljon kérdéseinkre!

FSZEK 78/52.

Kedves Pajtás!

Örömmel értesítünk, hogy 1978-ban megnyílik a Kelenföldi Művelődési Központ és a 3. számú Szabó Ervin Könyvtár, amely 80 000 kötet könyvvel, folyóiratokkal, biológiai szakrészleggel és zenei gyűjteménnyel várja felnőtt és gyermekolvasóit.

Munkánk tervezésekor a te igényeidet és kívánságaidat is figyelembe szeretnénk venni, ezért kérünk, válaszolj kérdéseinkre!

Segítségedet előre is köszönjük!
A Kelenföldi Művelődési Központ
és a 3. sz. Szabó Ervin Könyvtár
munkatársai

1. Szeretnél-e könyvtárunk tagja lenni: igen nem
2. Mi a kedvenc tantárgyad: történelem - irodalom - nyelv - fizika -
kémia - matematika - földrajz, egyéb
3. Jársz-e szakkörre, különórára: igen nem
Ha igen, milyenre?
4. Szabadidődben mivel foglalkozol, mivel foglalkoznál legszívesebben?
.
5. Részt vennél-e a könyvtár csoportos foglalkozásain /mesedélután, író-
olvasó találkozó, vetélkedő stb./: igen nem
6. A Művelődési Ház mely rendezvényeire, szakköri foglalkozásaira jönnél
el szívesen: báb-, színjátszókör, kis képzőművész, honismereti, anya-
nyelvi, néptánc, jelvény vagy bélyeggyűjtő, fotó, barkács, modelle-
ző, hobby kör, egyéb, éspedig:

Neved:

Cimed:

Hány éves vagy?

Melyik iskolába jársz?

Kérjük aláhúzással, illetőleg kiegészítéssel válaszolj kérdéseinkre!

FSZEK 78/51.

RÉTEGMUNKA A KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN A 22-ES KÖNYVTÁRBAN

E tanulmányban csak a középiskolás korosztállyal foglalkozom, ennek több oka is van: könyvtárunk felnőtteket ellátó könyvtár, s így a kistinédzserek, a 10–13 évesek olvasmányait nem minden esetben szerezzük be (csak akkor, ha az idősebbek is haszonnal forgathatják), s a gyerekek 13 éves korig többségben a gyermekkönyvtárakba járnak. A 19. életévet pedig azért tettem másik határnak, mert utána a fiatalok vagy dolgoznak, vagy valamilyen felsőoktatási intézményben tanulnak tovább, de már mindenképpen egyénileg jönnek vagy nem jönnek el a könyvtárba, s a ráhatásoknak sokkal kisebb körét tudjuk alkalmazni. A könyv megszerettetésének, az olvasás életszükségletté válásának, a könyvtárhasználat technikája elsajátításának szinte az utolsó lehetősége a középiskolai tanulmányok ideje alatt van, s ebben együtt kell dolgozni az iskolai könyvtárnak a közművelődési könyvtárral.

A fiatalok száma és az olvasókhöz viszonyított aránya a budapesti kerületi könyvtárakban:

	összes olvasó	ebből fiatal		%
		15–19	20–24	
1978	109 381	15–19	21 119	19,3
		20–24	17 374	15,9
1982	108 899	15–19	23 957	22,0
		20–24	13 948	12,8

A kerületi könyvtárak olvasóinak száma évek óta stagnál, s a 15–24 éves korosztály összességében körülbelül azonos százalékarányban tagja könyvtárainknak.

A 22-es számú könyvtárban ez az arány a következőképpen alakult:

	összes olvasó	ebből fiatal		%
		15–19	20–24	
1978	4 110	15–19		17,2
		20–24		17,7
1982	6 617	15–19		27,6
		20–24		13,2

Az olvasók számának ily nagymértékű növekedését azzal magyarázhatjuk, hogy az elmúlt évben a környezetünkben lévő két könyvtár is rövidebb-hosszabb időre bezárt, s olvasóik egy része a 22-es könyvtárat választotta.

Most lássuk a tanulmányban vizsgált korosztályból a középiskolások arányának alakulását:

	Hálózat		22-es könyvtár	
	összes olvasó	középiskolás	összes olvasó	középiskolás
1978	109 381	13,7 %	4 110	11,3 %
1982	108 899	16,6 %	6 617	21,8 %

Nemcsak a 22-es könyvtárban nőtt a középiskolások aránya (ennek magyarázatát fentebb láttuk), hanem hálózat-szerte 2,9 %-kal, ami örvendetes jelenség. S ezt nemcsak a budapesti középiskolások számának növekedésével támaszthatjuk alá (1978/79. tanévben 48 123, 1981/82. tanévben 51 707), hanem szervezettségük emelkedésével is: 1978/79. tanév – 43,8 %, 1981/82. tanév – 46,3 %.

*

Az elmúlt években jelentősen gyarapodott a könyvtárak helybenhasználóinak tábora is, s ezek nem kis részben a középiskolások köréből kerülnek ki. A nagy olvasóteremmel rendelkező könyvtárak viszont a főváros külső kerületeiben találhatóak (12-es, 3-as). A nagyobb arányú könyvtári kutatómunkát igénylő feladataikkal, kérdéseikkel a tanulók sokszor a nagy tudományos könyvtárakat keresték fel, ezek azonban helyhiánnyal küszködnek, főleg a Széchényi Könyvtár bezárása miatt. Ezért van nagy jelentősége a Kertész utcai olvasóterem megnyitásának (1982 március): „... Hiszen az új olvasóterem feladata elsősor-

ban a középiskolások tanulását segítése lesz" (Hanga Mária: A Kertész utcai új olvasóterem megnyitása. = Könyvtári Híradó 1982. április 1. p.), s könnyen megközelíthető, a főváros „szívében”.

Már állományunk összeállításánál is gondoltunk erre a rétegre: természetesen helyet kaptak a kötelező és ajánlott olvasmányok, s a kibővített kézikönyvtári anyagban szabadon búvárkodhatnak. Az irodalmi–nyelvi szakrészleg elsősorban irodalmi és nyelvi tájékoztatókban segíti őket, melyhez a hangtárban lemezeket, kazettákat, rádiófelvételeket, videoműsorokat találnak.

Bevallott célunk volt a fiatal olvasók, középiskolások, szakmunkástanulók, főiskolások, egyetemisták s mindenféle oktatási formában résztvevők megnyerése olvasótermünknek, természetesen az összes olvasói réteg kiszolgálása mellett. Mennyire vált ez be? A tavalyi töredékév adata: az olvasóterembe beiratkozott olvasók 64 %-a a 15–24 éves korosztályhoz tartozott.

A gyakorlat is bizonyítja, hogy a középiskolásoknak nemcsak a szépirodalom kölcsönzéséhez, a tanulmányi versenyekhez van szükségük könyvtárra, olvasóteremre, hanem a legkülönbözőbb házi feladatok elkészítéséhez, egy-egy téma önálló feldolgozásához, vagy a pályaválasztással összefüggésben a felvételre való alaposabb felkészüléshez is. Ehhez az új tanterv követelményrendszere is hozzájárul. Példaként a Gimnáziumi nevelés és oktatás tervéből egyetlen mondatot idézek – a magyar irodalom oktatásának célja és feladatai közül –, „Sajátíttassa el a tájékoztató adatok megtalálásának és felhasználásának módjait” (64. p.). Ebben, az iskolai könyvtár mellett, a közművelődési könyvtárnak is részt kell vállalnia. A fakultáció pedig még növeli ezt a lehetőséget: a tanulók jobban igyekeznek elmélyülni választott tárgyaikban, a tanárok pedig többet követelnek. Nem elégednek, nem elégedhetnek meg azokkal az ismeretekkel, amelyeket a tankönyvek nyújtanak, s a FAKT-órákon lehetőség is nyílik egy-egy téma alaposabb feldolgozására, s a szakirodalmat csak a könyvtárakban találhatják meg. Megismerkednek a könyvek elhelyezésével a szabadpolcon, keresnek a különböző katalógusokban, forgatják a lexikonokat, szótárakat, tanulmányozzák a monográfiákat, verselemzés-köteteket stb., s közben a tudományos kutatómunka alapelemeivel ismerkednek. Ezt természetesen a könyvtárosoknak tudatosan irányítani kell, és erről később, a csoportos foglalkozásoknál lesz még szó.

Egyéni foglalkozás az ifjú olvasókkal

A kapcsolat kiépítése abban a pillanatban kezdődik, amikor a fiatal először lép be a könyvtárba. Beiratkozáskor az általános tudnivalók mellett megismertetjük őket a könyvtár szolgáltatásaival, a könyvek, folyóiratok, egyéb dokumentumok elhelyezésével, katalógusokkal; s nemcsak szóban, hanem gyakran végigkísérve könyvtárunkon. Minden esetben felhívjuk figyelmüket, hogy ha bármiféle problémájuk akad, nagyon szívesen segítünk. S valóban, a segítséget legtöbbször igénybe is veszik, mondják a témát, a feladatot, amelynek megoldásához könyvtárunkat felkeresték. S a következő alkalomkor is kérdeznek, ha a könyvek keresésében vagy a feldolgozásban megakadtak. A könyvtárosoknak azonban sokszor többet kell tenni, mint könyvajánlás, megbeszéltek már a legkülönbözőbb házi feladatokat vázlatát, írtunk együtt a diákokkal hexametert, nemcsak a különféle bibliográfiákat tettük eléjük, hanem feloldottuk a rejtjeleket (pl. bibliográfiai hivatkozásban az = jel), s együtt dolgoztunk ki egy-egy nehezebb érettségi tételt – például: A hajó motívuma az irodalomban Horatiusztól Adyig. Megfigyelhető, hogy a reference-kérdések elég nagy része a fiatal olvasóktól származik. Főbb típusaik: X. Y. íróról szeretne valamivel többet megtudni; egy-egy író tájleíró, szerelmi, politikai stb. költészetéről vagy egy-egy regényéről, novellájáról kér könyvet, tanulmányt; egy-egy korszakot dolgoz fel (pl. a magyar középkort); konkrét verselemzést kér; egy-egy történelmi korszakhoz kér forrásmunkákat, összefoglaló köteteket stb.

A kölcsönzésben dolgozó kollégáink is kiemelten foglalkoznak e korosztállyal. Beszélgetnek velük, tájékoznak, hogy mi tetszett s mi nem, és ennek megfelelően ajánlják a legkülönbözőbb irodalmi műveket, vagy irányítanak a szakirodalom kiválasztásában, felhasználva a különféle ajánló bibliográfiákat is. Bár meg kell jegyeznem, hogy nem mindegyik fiatal kedveli, ha „beleavatkozunk” választásába, sokszor egyértelműen visszautasítók, s jobban szeretnek maguk böngészni a könyvek között, leemelni s belelapozgatni – ebben az esetben nem szabad erőltetni a segítséget, a beszélgetést, a könyvajánlást.

Itt van jelentősége az alkalmi és állandó kiemeléseknek. Az utóbbira példa a kötelező olvasmányok polca (illetve polcai) kölcsönző részlegünkben, alkalmi kiemeléseket pedig gyakran és a legkülönbözőbb témakörökben csináltunk, pl.: A csillagászat legújabb eredményei; „Kell a jó könyv” olvasómozgalom könyvei stb. Innen mindig eltűntek a könyvek, néha alig győztük a polcokat újjabbakkal feltölteni.

Végül, de nem utolsósorban az ajánló bibliográfiákról beszélnek. Könyvtárunkban mindig is felhasználtuk a Központ által kiadott ajánló bibliográfiákat, de most inkább az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny témáihoz összeállított bibliográfiát és könyvanyagot emelném ki. Felhasználva és kiegészítve a Szombathelyi Megyei Könyvtár által kiadott irodalomjegyzéket, a nálunk hiányzó könyveket, cikkeket eredetiben vagy másolatban beszereztük, s egy példányban a tanulók rendelkezésére áll olvasótermünkben; a Művelődési Közlönyben való megjelenéssel egyidőben! S erről nemcsak a környezetünkben lévő iskolák tanárai, könyvtárosai tudnak, Budapest összes középiskolájának – az igazgatónak – elküldtük az erről szóló tájékoztató levelet. Reméljük, ezzel is könnyebbé tesszük a középiskolások önálló kutatómunkáját.

Csoportos foglalkozás a középiskolásokkal.

A csoportos foglalkozásoknál egyszerre több fiatalra hathatunk, egyszerre többeket megnyerhetünk könyvtárunknak. Mivel a résztvevők többnyire egy-egy iskolai közösség tagjaiból kerülnek ki (osztály, szakkör, KISZ-szervezet stb.), így többször előfordul, hogy a diákok egy része még nem járt könyvtárunkban, sőt más közművelődési könyvtárnak sem tagja. A jól előkészített és lendületesen, érdekesen levezetett foglalkozások vonzóvá tehetik a könyvtárat, s új gyerekek válhatnak könyvtárunk olvasóivá. S még ha nem is iratkoznak be azonnal vagy rövidesen, akkor is biztonságosabban mozognak az új környezetben és könnyebben teszik meg az első lépést később vagy más alkalommal, más könyvtárban.

Könyvtári célunk mindenkor: a könyvtárhasználatra nevelés. Ez időben és fokozatosan a következőképpen épül fel:

- tájékoztatás a könyvtárban, ismerkedés, a könyvek elhelyezése a polcokon, főbb katalógusfajták, könyvtárhasználati tudnivalók,
- a katalógusokban való keresés, könyvek megtalálása, főbb lexikonok,
- lexikonok, szótárak, kézikönyvek, bibliográfiák használata – jártasság és készség szintjén.

E célokat minden foglalkozással igyekszünk elérni, még ha nem is direkt, hanem indirekt formában.

A csoportos foglalkozások *fajtai*:

1. Könyvtárbeutató foglalkozás
2. Könyvtári órák
3. Szakköri foglalkozások

1. A *könyvtárbeutató* foglalkozások esetében csak a könyvtárhasználatra nevelésre kell összpontosítanunk. Megismertetni a fiatalokat könyvtárunkkal, az állomány rendjével, elhelyezésével, a gyűjtőkörrel, a katalógusokkal és ezek használatával, a szolgáltatásokkal és a használat egyéb technikai tudnivalóival stb. Szoktunk egyszerű kis feladatokat összeállítani nekik (katalógusban való keresés vagy könyvek megtalálása a polcon), az új olvasóterem megnyitása óta pedig kis videoműsor-részletekkel, irodalmi vagy zenei lemez hallgatásával színesítjük a bemutatót. (Pl. részlet a Váci-portréfilmből, részlet az Adyról szóló videoműsorból stb.) Mindig hagyunk elegendő időt a körülnézésre, önálló tájékozódásra, a könyvek, folyóiratok közötti bogarászásra. Utána a gyerekek körülnéznek még a kölcsönzőrészben is. Vagy fordítva: előbb a kölcsönzési részleget tekintik meg, kapnak tájékoztatást, s csak a foglalkozás második részében jönnek át olvasótermünkbe.

Legfontosabbnak a középfokú iskolák I. és IV. osztályainak (szakmunkástanulóknál I. és III.) látogatását tartjuk. I. osztályban ismerje meg mindjárt az évkedvetkor az iskolájához – s reméljük lakóhelyéhez – közel eső közművelődési könyvtárat, ahová 4 éven keresztül és tovább, tanulni, művelődni, szórakozni, olvasmányokat kölcsönözni járhat. A IV. osztályosoknak pedig egyre inkább kell az iskolai könyvtár helyett a tanácsi könyvtárakba orientálódnuk, s itt még egyszer felhívhatjuk a diákok figyelmét könyvtárunkra, az érettséghez, felvételihez nyújtott segítségünkre. Természetesen, ha lehetséges, kívánatosnak tartjuk, hogy legalább egyszer minden évben minden osztály meglátogasson bennünket, osztályfőnöki vagy magyaráró keretében, s akkor külön foglalkozást lehet szentelni a lexikon- és kézikönyvhasználatnak, bibliográfiáknak, folyóiratoknak.

Nagy figyelmet fordítunk az általános iskolák 8. osztályaira – főként azért, mert sokan közülük nem tanulnak tovább, ugyanakkor a gyermekkönyvtárból is kinőttek, ezeket a gyerekeket ekkor lehet és kell a felnőtt könyvtárba bevezetni. Évek óta rendszeresen átvezeti a Liszt Ferenc téri gyermekkönyvtár a 8. osztályos tanulóit, mi pedig a bemutatón kívül kis vetélkedőt, vagy a tavalyi évtől kezdődően kis műsrot állítunk össze nekik. Felvettük a kapcsolatot a környező általános iskolákkal is, eddig is eljött néhány 8. osztály május–június körül ismerkedő látogatásra, de úgy tűnik, 1983-tól kezdve rendszeressé válik a 8. osztályosok megjelenése.

2. Könyvtári órák

Nevezhetjük rendhagyó óráknak is, hiszen mindenképpen rendhagyó alkalom, amikor egy-egy iskolai osztály jön a közművelődési könyvtárba tanóra megtartására. Kihangsúlyozom a tanórát, mert a gyerekeknek valamilyen anyagrészt kell elsajátítaniuk vagy gyakorolniuk eme esetekben, de a közművelődési könyvtár nagyobb, gazdagabb könyv-, folyóirat-, hangzóanyag állományára építve. Ballér Endréné is egyetért az iskolai és közművelődési könyvtár ilyenfajta együttműködésével (lásd: Fővárosi iskolai könyvtárak. 1975. 143. p.), amikor a következőket írja e rendezvényekről:

„Témája lehet:

- a könyvtár bemutatása;
- a könyvtár szolgáltatásainak megismertetése;
- könyvtárhasználati foglalkozások;
- tanóra (pl. összefoglaló, bevezetőóra) a könyvtárban a közművelődési könyvtár gazdagabb állományára építve);
- folyóiratok, szakfolyóiratok ismertetése (az általános iskolák folyóiratállománya rendkívül szegényes!)”

Rendhagyó órákat könyvtárunkban irodalomból és történelemből tartottunk. Elsősorban egy-egy korszak vezető vagy összefoglaló óráira (pl. a középkor), vagy a stílusirányzatok bemutatására került sor (pl. impresszionizmus, szimbolizmus), vagy olyan foglalkozásokra, melyek feltétlenül kívánták a könyv- és folyóiratanyagot (pl. A két világháború közti irodalmi fo-

lyóiratok). Már régebben – 1977-től – kialakítottuk ezt a kapcsolatot a környező középiskolák (Madách Gimnázium, II. Rákóczi Ferenc Szakközépiskola) magyartanáraival, de tavalytól, az új olvasóterem megnyitásától, a nyelvi–irodalmi szakrészleg belépésétől rendszeresebbé váltak a könyvtári órák. Mindig törekszünk a komplexitás megvalósítására – bevezető és összefoglaló órák, stílusirányzatok –, felhasználjuk a jelentős művészeti anyagrészt, könyveket, irodalmi lemezeket, kazettákat, rádióműsorokat, művészeti és irodalmi diasorozatokat, videomagnóra felvett tévéműsorokat. A komplexitás fontos követelmény mai nevelésünkben, oktatásunkban, s az irodalomórára vár az a szerep, hogy az egyes művészeti ágakat közelítse, összekapcsolja. „A különböző művészeti ágak állandó koncentrációjával megkönnyítjük az összefüggések, a más-más művészeti ágakhoz tartozó alkotások rokonvonásainak és esztétikai sajátosságuk különbségeinek meglátását is.” (Stenczerné Forgács Anna: Komplex esztétikai nevelés a gimnáziumi irodalomtanításban. 1973. 6. p.) A közművelődési könyvtárakban a jövő a komplex órák audiovizuális „mellékletekkel”, más, FSZEK-hálózatban dolgozó könyvtáros kollégáim szerint is.) Könyvtári Híradó 1977. 1. sz. 2. p.; 2. sz. 27. p.; FSZEK évkönyv 1974–76. 202. p.)

A könyvtári órák módszerei:

- egyéni munka
- frontális
- előadás
- csoportmunka.

Közművelődési könyvtárban viszonylag ritkábban tudjuk megvalósítani a tanulók *egyéni* munkáját a könyvekkel – nehéz egy 30-as létszámú osztályban 30 egyénre szabott feladatot adni egy témakörből, azt pedig, hogy legalább 5–6 gyerek azonos feladattal foglalkozzon, a kézikönyvek korlátozott példányszáma akadályozza. (Más a helyzet az iskolai könyvtárban.) Ennek ellenére elképzelhető kisebb létszámú csoportoknál, vagy bizonyos témaköröknél, például: Avantgarde stílusirányzatok.

Könyvtárban tartott *frontális* osztálymunkánál helyesebbnek tartom, ha a tanár vezeti – a könyvtáros biztosítja, összegyűjti a témába vágó könyveket, folyóiratokat, audiovizuális anyagot, ajánl és illusztrál, ezáltal biztosítva a könyvtári légkört.

Gyakran fordul elő könyvtári óránál, hogy meghívott előadó, tanár vagy könyvtáros *előadást* tart különböző témákról. A könyvtáros munkája ugyanaz, mint fentebb. Ha a könyvtáros vállalja az előadást, akkor legyen a téma „szakértője” (megfelelő végzettség és érdeklődés!). Előadódhat az a helyzet is, hogy ez az egyetlen megvalósítható lehetőség – az osztály rövid időre érkezik (gyakorlatilag 35 percig tartózkodik a könyvtárban), s a téma átfogó. Ezenkívül a kollégák irányultsága, begyakorolt módszerei is meghatározók; sokan nem szívesen végeztenek csoportmunkát, inkább az előadást választják. Kollégám például történelemből tartott előadásokat az elmúlt évben a francia forradalomról, a magyar szabadságharcról szakmunkástanulóknak, a történelmi forrásokról gimnazistáknak.

A csoportmunka lényeges előkészítést követel, de az egyéni munkához hasonlóan a legjobban fejleszti az önművelés igényét, nagyobb szellemi aktivitásra sarkall, kialakítja az önállóságot az adatok megtalálásának és felhasználásának módjaiban. „Az ilyen csoportmunka hatékonyan segíti a nélkülözhetetlen beszédművelést, fejleszti a kifejezőképességet, az olvasási és fogalmazási készséget, kevesebb időráfordítással több és intenzívebb eredményt ér el a tanulók értelmi erőinek, szellemi és érzelmi önállóságának kifejlesztésében...” (Horváth Gedeonné: Csoportmunka az általános iskolai irodalomórán. 1973. 5. p.) Hozzájárul a közösségi neveléshez; a jobb tanulók magukkal húzzák a gyöngébbeket is. S könyvtári szempontból legfontosabb előnye, hogy a tanulóknak forgatniuk kell a könyveket, folyóiratokat, használniuk kell a katalógusokat, s ezzel jártasságot szereznek a lexikon- és kézikönyvhasználatban, katalógusokban, bibliográfiákban való keresésben.

A csoportmunka szervezeti kérdései:

- A mozgatható asztalokkal a csoportok ideális elhelyezkedése legtöbb könyvtárunkban megoldható.
- A csoportok létszámát a szakirodalom 2–6 fő között határozza meg, saját tapasztalataim is a 3–5 fős csoportok kialakítását támasztják alá. 6 főnél nagyobb csoport már nem dolgozik együtt, vannak „lógósok”.
- A csoportvezető „léte” vitatott kérdés. Jó, ha van (összefogja, irányítja a csoport munkáját, ő összegez), de az sem baj, ha többen, egymáshoz kapcsolódva mondják el kutatásaikat, megoldásaikat.
- A csoportok kialakítását általában a tanárra bízom: jobban ismeri tanítványait. Előfordult a szabad választás is – kis tanári módosítással –, de a tanár is kijelölheti az együttdolgozó csoportokat, hogy különböző képességű tanulók egyaránt legyenek a csapatokban.
- Lényeges, hogy sor kerüljön a beszámolóra, ezáltal a többi csoport munkájával is megismerkedjenek a diákok, az anyag összeálljon. Ezért tartom célszerűbbnek, ha két órára jön az osztály könyvtárunkba (nem kell annyira sietni, jobban befeledezhetnek a kutatásba), 45 perces órába ritkán fér bele 5–6 csoport beszámolója.
- A csoportoknak más-más, nem egymást fedő feladatokat adok, írásban, s úgy állítom össze, hogy körülbelül azonos idő alatt végezzenek. Így is előfordul, hogy némelyek lassabban dolgoznak. Ezáltal a különböző kézikönyvek, monográfiák száma is elegendő. Például a romantika összefoglaló óráján a csoportok a következő témákat kapták: 1. A romantika stílusirányzata az irodalomban, összehasonlítás a szentimentalizmussal, a romantika főbb jegyei. 2. Romantika a festészetben. 3. Romantika a szobrászatban. 4. Romantika az építészetben. 5. Romantika a zenében. A feldolgozás módjához a segítséget már szóban adtam, s felhívtam a figyelmet, hogy beszámolójukkor a képeket kivetíthetjük az epiresszel, mi-

lyen zenei illusztrációkat tudunk adni, felhasználhatnak építészettörténeti diasorozatot stb.

A beszámolók során a tanulók gyakorlatot szereznek a lényeg kiemelésében, az idézetek célszerű mennyiségének kiválasztásában, a kiselőadás felépítésében is.

Könyvtárunkban 1977-től alkalmazom a csoportmunkát a könyvtári órák alkalmával, törekedve az audiovizuális lehetőségek kihasználására is. Így dolgoztuk fel a Nyugat c. folyóiratot, az ókori dráma és színjátszás témakörét, a középkort és a reneszánsz művészeteket, a romantikát, a szimbolizmust, az avantgarde irányzatokat, Ady életművét stb.

Könyvtári foglalkozásoknál azonban lehetőség van a különböző módszerek kombinálására is, frontális osztálymunkával kezdeni és csoportmunkával folytatni, vagy a csoportmunka után egy ki nem adott résztémáról kiselőadást tartani – így például a századvegi stílusirányzatok óráján a szecesszióról én tartottam illusztrált előadást (15 percben).

Idáig elsősorban az irodalom- és történelemórák példáit soroltam fel, de könyvtárunkban örömmel fogadjuk a könyvtári fakultáció foglalkozásait is. Egyébként is benne van a tananyagban egy-egy nagyobb közművelődési könyvtár megismerése, de a gazdag kézikönyvtári anyag miatt célszerű némely foglalkozást nálunk tartani. Így pl. a Kölcsey Gimnázium könyvtár-FAKT-ja olvasótermünkben ismerkedett a nemzeti és szakbibliográfiákkal.

Ki vezesse az órát, a különböző foglalkozásokat? A könyvtárbejelentő foglalkozásokat mindig a könyvtárosok, az egyéb órákat pedig vagy a szaktanár vagy a könyvtáros, megbeszélés szerint. A mi könyvtárunk nagyon jó helyzetben van: két magyartanári és egy történelemtanári végzettségű könyvtáros dolgozik nálunk, s szívesen is vállalják a könyvtári órák megtartását. (Persze ezt nem lehet kötelezővé tenni.)

Szakköri foglalkozások a könyvtárban

A szakkörök ideális helye a könyvtár (iskolai és közművelődési egyaránt), a lehetőség adott. A Madách Gimnázium irodalmi szakköre 2–3 alkalommal nálunk tartja foglalkozását – pl. szakköri foglalkozás alkalmából nézték meg Nagy László kiállításunkat, ismerkedtek Nagy László költészetével. Más közeli iskolákban is javasolni fogjuk a szakkörvezetőknek, hogy 1–2 esetben tartsák a foglalkozást olvasótermünkben.

Rendezvények, előadások

Évek óta hagyomány a 22-es könyvtárban az érettségizőknek rendezett előadásorozat a mai magyar irodalomról. (Általában s még mindig erre a témára jut legkevesebb idő az iskolában, ugyanakkor az érettség, felvételin szigorúan számonkérjük.) Az iskolák igényei alapján kértünk fel neves irodalomtörténészeket – Tarján Tamást, Mész Lászlónét, Horgas Bélát és másokat – egy-egy író vagy korszak bemutatására. Ezt a sorozatot 1982/83-ban a TIT Bevezetés az irodalomelméletbe c. sorozata váltotta fel (a József Attila Szabadegyetem kihelyezett előadásorozata keretében), olyan neves előadókkal, mint Szegedy-Maszácz Mihály, Veres András, Horváth Iván. Többen vettek részt a középiskolások közül, sokan pedig egy-egy témára tértek be hozzánk, mivel a helyszínen is lehetett jegyet váltani.

Szintén sorozatjellegű volt az elmúlt évben az „eszperantó nyelvgyakorló kör”, melyet két kollégánk vezetett, s melybe bármikor be lehetett kapcsolódni (minden héten, csütörtökön), és kb. a tagok 30–40%-a a 15–19 éves korosztályhoz tartozott.

Különböző önálló előadásokat is szerveztünk, többek között 1977-ben Elbert János beszélt a mai szovjet irodalomról, prózáról, 1978-ban Koczás Sándort kértük fel a hatvanas–hetvenes évek irodalmának bemutatására, 1982 tavaszán, a Magyar Nyelv Hete alkalmából Bor Ambrus tartott előadást „Eretnek gondolatok a magyar szépprózáról” címmel, vagy Lengyel Dénest hívtuk meg a Kertész utcai Általános Iskola kérésére. Ezekben az előadásokon többnyire fiatalok vettek részt.

Könyvtárunkban évek óta mindig rendezünk a különböző ünnepek alkalmából könyvkiállítást, grafikai kiállítást. Pl. Würtz Ádám könyvillusztrációi 1977-ben, Hajdú Klára íróportréi 1978-ban, Gácsi Mihály grafikai 1980-ban stb.; az elmúlt évben pedig „megnyílt” olvasótermünkben az Erzsébetvárosi Kiszaléria, ahol havonta változó kiállításokat rendezünk az Erzsébetvárosi Művelődési Házsal közösen, kisgrafikákból, fotókból, illusztrációkból. Többek között nagy sikere volt Molnár Edit íróportré fotókiállításának, s a „Váltott lovakkal. Kortárs költők versei Nagy László emlékére” Nagy László fényképeit és hozzá írt verskéziratokat bemutató gyűjteménynek. Nemcsak olvasóink nézték végig, hanem kifejezetten ezért jött át több IV-es osztály a Madách Gimnáziumból. (Nagy László tananyag!)

Propagandamunka a középiskolások megnyerése érdekében

Rendkívül fontosnak tartjuk e tevékenységet hosszú évek óta, plakátokat helyeztünk el az iskolák falújságján, szeptember elején végiglátogattuk az iskolák könyvtársait, magyartanárait, ismertettük szolgáltatásainkat, kérdeztük igényeiket, invitáltuk az osztályokat könyvtárunkba. Az új olvasóterem megnyitásával változott a helyzet: Propagandaosztályunk jóvoltából nyomtatott plakátokat, szórólapokat vihettünk az iskolákba, ezek az osztályokban szinte minden tanulóhoz eljutottak; ugyan-csak a diákok kezébe adhattuk Budapest könyvtári térképét. Munkánkat segítette a könyvtárnyitáskor elhangzott tévéműsor, s azóta is többször szerepeltünk a rádióban (sokan jöttek már úgy olvasótermünkbe, hogy a rádióból hallottak létünkéről). Bu-

dapest középiskoláit – igazgatóit, munkaközösségvezetőket – levélben tájékoztattuk könyvtárunk állományáról, szolgáltatásairól, most 1983. májusában pedig az OKTV bibliográfiáról, összegyűjtött anyagáról.

A sokoldalú propaganda egyik példája a szigetszentmártoni KISZ-vezetőképző tábor, ahova a kerület más kulturális intézményeivel együtt meghívták könyvtárunkat is, s a KISZ-aktivistáknak kis műsorral mutatkoztunk be.

Nem a teljesség igényével soroltam fel a propagandaeszközöket, s most már csak egyet említek: az iskolai munkaközösség-vezetők – kerületi és budapesti szintű – értekezleteit az elmúlt évben rendszeresen olvasótermünkben tartották, a csütörtöki zárvatartó napon. Nekik is mindig bemutattuk a könyvtárat, s reméljük, hogy a VII. ker. főkönyvtár olvasóinak, látogatóinak gyarapításában tevékeny részt vállalnak.

Felhasznált irodalom

- Bábosik István – Nádasi Mária: Közvetett ráhatás a csoportmunkában. Bp. 1975, Tankönyvkiadó. 126 p. (Pedagógiai Közlemények 16.)
- Bacsa Andrásné – Tverdota Miklósné: A kőbányai 12. sz. Szabó Ervin Könyvtár elmúlt esztendei működéséről. = Könyvtári Híradó 1977. 1. sz. 1–3. p.
- Ballér Endréné: Az iskolák és a közművelődési könyvtárak együttműködési lehetőségei. = Fővárosi Iskolai Könyvtárak 1975. 140–145. p.
- Balogh Ferencné: Fiatal olvasók a tanácsi könyvtárakban. Veszprém 1974, Eötvös K. Megyei Könyvtár. 29 p. (Veszprém megyei módszertani füzetek 5.)
- Bicskeiné Orbán Éva: Komplex órák a könyvtárban. = Magyartanítás. 20. évf. 1977. 2. sz. 71–73. p.
- Buzás László: A csoportmunka. 2. átd. kiad. Bp. 1980, Tankönyvkiadó. 325 p.
- Buzás László: A csoportmunka időszzerű kérdései. Bp. 1966, Tankönyvkiadó. 90 p. (Pedagógiai közlemények 1.)
- Csákvári József: Az esztétikai koncentráció lehetőségei a szakközépiskolai magyarórákon. = Magyartanítás. 20. évf. 1977. 1. sz. 6–12. p.
- Fialatok a könyvtárban. Szerk. Katsányi Sándor. Bp. 1973, NPI. 133 p.
- A gimnáziumi nevelés és oktatás terve. Bp. 1978, Tankönyvkiadó. 669 p.
- Gyenes Tibor: Még egyszer a tantárgycsoportos oktatásról. = Könyv és Nevelés. 20. évf. 1978. 6. sz. 267–270. p.
- Horváth Gedeonné: Csoportmunka az általános iskolai irodalomórán. Bp. 1973, Tankönyvkiadó. 157 p.
- Katsányi Sándor – Könyves Tóth Lilla: Fölfedezem a könyvtárat. 2. jav. kiad. Bp. 1978, Tankönyvkiadó. 143 p.
- Katsányi Sándor: Órák a könyvtárban. Bp. 1974, NPI. 150 p.
- Nagy Attila: A több könyvű oktatás hatása. Bp. 1978, Akad. Kiadó. 146 p. (Pszichológia a gyakorlatban 35.)
- Olvasó ifjúságért. 1982–1983. Bp. 1982, KMK. 129 p.
- Sándor Ottóné: Ifjúsági olvasószolgálat. = FSZEK Évkönyv. 1972–73. 207–218. p.
- Stenczerné Forgács Anna: Komplex esztétikai nevelés a gimnáziumi irodalomtanításban. I. Bp. 1973, Tankönyvkiadó. 127 p. (A tanítás problémái.)
- Vitézné, Bárány Éva: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve 1974–1976. = Könyvtári Híradó. 1980. 2. sz. 26–27. p.

Téchy Tünde

The paper describes the work of the literature and language department of a branch library. The primary task of the department is to help secondary pupils in learning.

Records, cassettes and video recordings provide additional information on linguistics and literature.

The individual readers advisory service as well as various types and techniques of group events are presented.

Сочинение дает информации о специальном литературно-языкового отдела одной из районных библиотек. Главной задачей специального отдела является поддержка учебы учеников средней школы.

Грампластинки, кассеты и видеопрограммы фонотеки дают материалы в первую очередь для языково-литературной ориентации.

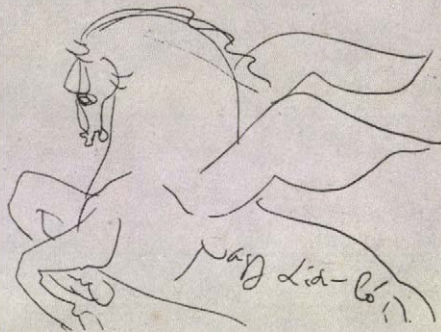
С помощью статьи получается обзор об индивидуальном занятии с читателями и о разнообразных типах и методах групповых занятий.

**ERZSÉBETVÁROSI
KISGALÉRIA**

MOLNÁR EDIT
1983. FEBRUÁR 1-28

**ERZSÉBETVÁROSI
KISGALÉRIA**

VÁLTOTT LOVAKKAL
1983. ÁPRILIS 1-30

22. számú szabó ervin könyvtár

KÖNYVEK,
FOLYÓIRATOK,
KÉPI- ÉS HANGZÓ
DOKUMENTUMOK

*

SZAKTÁJÉKOZTATÁS,
KÉPMAGNÓRÓL
IRODALMI
MŰSOROK

*

226-656

OLVASÓTEREM

budapest . vii., kertész utca 15.

22. számú szabó ervin könyvtár

NYITVATARTÁS
HÉTFŐ 9 - 20
KEDD 9 - 20
SZERDA 9 - 20
CSÜTÖRTÖK zárva
PÉNTEK 9 - 20
SZOMBAT 9 - 13
VASÁRNAP 9 - 13

*

Kölcsonné:
szemben, a Kertész u. 20.
alatti helyiségben

226-656

OLVASÓTEREM

budapest . vii., kertész utca 15.

FSZEK Soksz. 82/161

22. számú szabó ervin könyvtár

226-656

OLVASÓTEREM

budapest . vii., kertész utca 15.

EURÓPAI ROMANTIKA
Rendhagyó irodalomóra

Időpont : 1983 jan. 11 (90 perc)

Résztevők: Madách Gimnázium II. oszt. 30 fő

Téma: Az európai romantika irodalma, művészete, zenéje.

Cél (könyvtári) : A tanulók önálló könyvtárhasználatra nevelése, lexikon- és kézikönyvhasználat, a téma rövid megfogalmazásában jártasság kialakítása

Tartotta: Téchy Tünde

*

Mivel a tanulók korábban már résztvettek könyvtárbevezető foglalkozáson, s többször jártak már könyvtárunkban, nem volt szükség könyvtárunkról részletesen beszélni. Csak a legfontosabb lexikonokra hívtam fel a figyelmet, s az adott témánál segítettem a legmegfelelőbb kézikönyvek kiválasztásában.

	AV-eszközök	Idő
I. Zenehallgatás : Mendelssohn: Capriccio brilliant für Klavier und Orchester	kazetta	4 p.
II. A korban mikor jelentkezett, meddig tartott. Előzményei (racionalizmus, szentimentalizmus). Ismeretek, olvasmányok felidézése - említették Jókai, Hugo, Dumas nevét.		6 p.
III. Coleridge: Kubla Khán c. versének meghallgatása - a Világlira c. lemezről	kazetta	5 p.
IV. Csoportmunka A tanulók csoportmunkában dolgoztak - 5 fős csapatok -, a feladatok a következő témakörökre tagolódtak:		35 p.
1. A romantika előzménye: a szentimentalizmus. Főbb vonásai, képviselői, miben hasonlít és miben különbözik a romantikától.		
2. A romantika mint korstílus. Főbb vonásai. Főbb képviselői (Byron, Shelley, Poe, Puskin stb.)		
3. A romantika a zenében. Jellemzői. Főbb képviselői (Donizetti, Berlioz, Verdi stb.)		
4. A romantika az építészetben.		
5. A romantika a szobrászatban.		
6. A romantika a festészetben. (Delacroix, Gericault stb.)		

A feladatok kiosztása után a csapatokkal egyenként megbeszéltük, hogy milyen részletekre, alko-

tókra kell a legtöbb figyelmet fordítaniuk, milyen kézikönyveket, könyveket használjanak fel elsősorban, milyen illusztrációs lehetőségekkel élhetnek - lemez, dia, epirex.

- V. A feladatok megoldásának meghallgatása, megbeszélése, kiegészítése. Csajkovszkij: 35 p.
B-moll zongoraverseny (kazettán)
- A tanulók maguk keresték ki a könyveket. Építészeti stílusok
c. diasorozatból a romantika
- Rendkívül sok könyvet forgattak, csak jelzőként néhány: a szaklexikonokon kívül az Izmusok sorozat romantika és szentimentalimus kötetei; Kovács-Szerdahelyi: Irodalomelméleti alapfogalmak; Sótér István: Werthertől Szilveszterig; Szerb Antal: A világirodalom története; Zádor Anna: Klasszicizmus és romantika; Zádor Anna: A klasszicizmus és romantika építészete Magyarországon; Artner: Évezredek művészete; Szabolcsi Bence: A zene története; Delacroix album stb. Epirexen képek kivettve a Delacroix albumból, a Louvre és az Ermitázs képtár kötetiből
- VI. Befejezőképpen ismét zene: Csajkovszkij: B-moll zongoraverseny kazetta 5 p.

VIZUÁLIS GYŰJTEMÉNYEK A FSZEK HÁLÓZATÁBAN

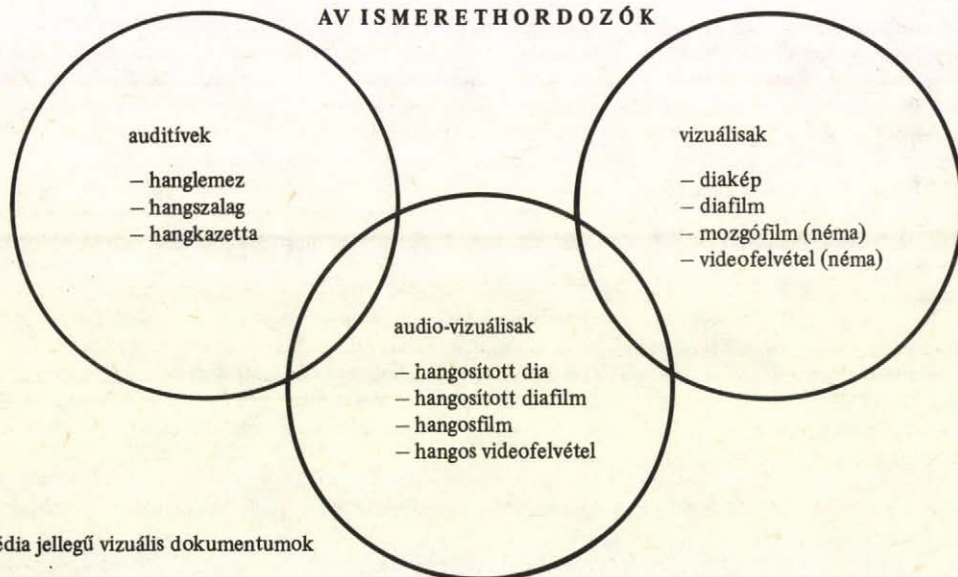
I.

Az utóbbi időben egyre többet olvasunk, írunk, hallunk a hagyományos könyvtári kereteket szétfeszítő új követelményekről, a könyvtári szolgáltatások kiszélesítéséről, a könyvtárak eszköztárrá (médiatárrá) változtatásáról.

Ahogy évszázadokon keresztül az volt a könyvtárak feladata, hogy ismeretek rögzítésére és átadására használt anyagot gyűjtsenek, tároljanak, rendszerezzenek és közkinccsé tegyenek, úgy ez a mai könyvtár feladata is. Míg korábban a papír szolgált egyedül az ismeretek rögzítésére, ma már a legszélesebb skálán mozog azoknak az anyagoknak a sora, amelyek információk rögzítésére alkalmasak. Ahhoz, hogy a könyvtár fontos közvetítő intézmény maradjon, szükség van a szolgáltatások terjesztésére, tekintetbe véve az információhordozók újabb fajtáit. Tehát figyelembe kell venni a hagyományos könyv jellegű dokumentumok mellett a nem könyv jellegű dokumentumokat is. A nem hagyományos, nem könyv formátumú dokumentumok egy része felöleli azokat a kiadványokat, produktumokat, melyek transzmisszióval – technikai eszközök segítségével – „olvashatók”, azaz a médiákat.

MÉDIÁK

AV ISMERETHORDOZÓK

Nem média jellegű vizuális dokumentumok

- reprodukciók
- plakát
- nyomatok
- rézkarc, fametszet stb.
- fotó
- olajfestmény stb.

A médiák közül a közművelődési könyvtári gyakorlatban a hangzó dokumentumokat, a diafilmeket, diaképeket, mozgófilmeket, mikrofilmeket (film, csík lap) használják az olvasók és a könyvtárosok.

Ezek kombinációit nevezzük röviden AV (audio-vizuális) dokumentumoknak, hangos-képes ismerethordozóknak. Pl. hangosított diafilm vagy diasorozat, mozgófilm, videofelvételek. Az állóképek ismert fajtái a *diaképek* és a *diafilmek*. A diaképek jellemzői: a kép tartalma nagy méretűre vetíthető, arányaiban, tónusaiban lényegesen gazdagabb minden egyéb állóképnél (képeslap, fotó stb.), a táblaképek dimenzióját adja és maradandó benyomást kelt. Fajtái az egyedi kép vagy a képsorozat (diasor).

Kötött sorrendben elhelyezett képsor a *diafilm*. A képek mérete 18x24 mm vertikális diafilm (Edison-méret), 24x36 mm

képterületű (leica) rendezhető formátum. Reprodukciók készítésében, nyomatok előállításában 60x60 mm diákat is használnak.

Újabb kialakított forma *hangosított diafilm* és *diasorozat*, melynél a képekhez gondosan megtervezett hanganyag kapcsolódik. A képek kompozíciójának vizuális értékét növeli az akusztikus hatás. A diafilmek fekete–fehér vagy színes kivitelben készülnek, s a legolcsóbb vizuális anyagot jelentik.

A könyv megjelenése óta a *mozgóképek* a legsokoldalúbb, a legtöbb információt nyújtó eszköz. Egyesíti a kép, a szó és a mozgás hatását.

A filmek fajtái technikai jellemzőik alapján:

1. *méret szerint* 35 mm-es, 16 mm-es, 8 mm normál és 8 mm S – szuper;
2. *szín szerint* fekete–fehér és színes;
3. *hang szerint* néma és hangos. Legmodernebb változata az elektrotechnikára épülő videofelvétel, mely magában egyesíti a dia és mozgófilm összes előnyeit, tulajdonságait, formanyelvét. Költségei olcsóbbak, mint a filmé; a rögzített anyag azonnal felhasználható. Hordozója lehet fekete–fehér és színes képet közvetítő orsós és kazettás mágnesszalag.

Az AV dokumentumok, a hangfelvételek kivételével, elsősorban látványként hatnak. A könyvtári gyűjtemények részeként egyre nagyobb szerepet töltenek be az olvasók tájékoztatásában, információszerzésében.

Hasonló vagy azonos formájú ismerethordozókat más intézmények is gyűjtenek: filmtárak, televízió, oktatási kabinetek stb. – az alapvető eltérés a felhasználás különbségében és módjában mutatkozik.

Az audio-vizuális dokumentumokat jellemezhetjük az információhordozó jellege, formája és tartalma szerint, de bármilyen szempont alapján is vizsgáljuk, tárjuk fel azokat, mindenképpen a hagyományos dokumentumoknál megszokott feltárási módból indulunk ki.

Az AV dokumentumok információt hordoznak, és ezért ezt kell szem előtt tartani, nem pedig a formai eltéréseket. Világszerte egyre nagyobb méreteket ölt az a törekvés, hogy a könyvtári szolgáltatások tartsanak lépést az audio-vizuális kultúra fejlődésével. Az AV kiadványok által nyújtható szolgáltatás lényege: együttes információt nyújtani a szemnek és a fülnek, s ezzel hatékony és tartós ismereteket adni. A hangsúly a szemléltetésen van, mely a vizuális jel- és szimbólumrendszeren alapszik, s e rendszer könnyen áttekinthető és gyorsan felfogható közlésekből áll. A mai ember gondolkodásmódja alkalmas e jelrendszer felfogására, megértésére, éppen ezért az audio-vizuális rendszerekre kiemelkedő szerep vár az ismeretek bővítésében. A könyvtárnak több lehetősége adódik, hogy ezeket a törekvéseket segítse és e médiákat állományába beépítse. Úgy, mint a hanglemezek esetében gyakorlatilag megvalósult, a könyvtár szerves részeként – külön helyiségben, külön katalógus-rendszerrel, saját kézikönyvtári anyaggal rendelkezve – és így a könyvtár az AV gyűjteményt prezens állományként kezeli, ill. újabban kölcsönzi.

A filmek, diák, videofelvételek, nyomatok, plakátok, poszterek tárolása, elhelyezése, bemutatása a könyvekétől eltérő módszereket kíván. A hangzótarakhoz hasonlóan szükséges a könyvtárban a külön helyiség biztosítása, ahol a csoportos megtekintést, használatot biztosítani tudjuk (elsötétítés, gépek központi kezelőasztala, függeszthető reprodukciók, képtároló keretek stb.), valamint tároló bútorok, szekrények, polcok. A másik lehetőség, hogy ezek az ismerethordozók az egyes szakoknál kerüljenek elhelyezésre. Ez ellen csak egy érv szól, hogy ebben az esetben a könyvtár több pontját is el kell látni a médiák bemutatására alkalmas technikai eszközökkel, speciális tároló bútorokkal. Ugyanakkor az olvasószolgálati és tájékoztató könyvtárosoknak AV szakembereknek kellene lenniük.

A problémát áthidalja, ha a könyvtár szakrészlegét, kiemelt állományrészeket ellátjuk technikai eszközökkel, berendezésekkel, ill. e hordozók egy részét is ott tároljuk. A katalógus-rendszer integrálása az AV dokumentumok leírásával mind az olvasóknak, mind a könyvtárosoknak nagy könnyebbséget jelent.

II.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózata – visszatekintve az elmúlt több mint két évtizedre – már régebben is rendelkezett vizuális dokumentumokkal. Ezek könyvtári szolgáltatását, kölcsönzését 1958-ban kezdte meg a hálózat. 1959-ben már 23 helyen, tehát minden kerületben volt diafilmkölcsönzés.

A kezdő állomány 10 547 tekercsből állt. 1959-ben az összes filmek 36 %-át képviselték a mese- és játékfilmek; az ismeretterjesztők 64 %-ot.

Amíg azonban a filmállomány 36 %-a volt mese- és játékfilm adaptációk diaváltozata, addig a kölcsönzések 77 %-a volt e kategóriába tartozó. Az ismeretterjesztő filmek állományának 64 %-ával szemben pedig 23 % volt a filmek forgalma. A mese- és játékfilmek forgási sebessége 4,8 % volt, az ismeretterjesztő műveké viszont 0,7 %; ez azt jelenti, hogy egy év folyamán a mese- és játékfilmek egy-egy darabja átlagosan csaknem ötször, az ismeretterjesztő filmek nem egészen egyszer fordultak meg a használóknál.

A könyvtár hálózatában meglévő diafilmállomány példányszáma 1966-ban volt a legmagasabb, 49 634 darab, 1979-re 48 044 tekercsre csökkent. A forgalom 1961-ben volt a legmagasabb: 53 136 tekercs; 1969-ben 4 238 tekercsre esett vissza.

A közművelődési könyvtárak diafilmgyűjteményét külön 2 Ft beiratkozási díjért lehetett használni. Filmként a kölcsönzés mese- és ifjúsági kiadványánál 1 Ft, ismeretterjesztő műnél 50 fillér volt. Ez emelkedett napjainkra 1, ill. 1,50 Ft-ra.** Minden rongálás, szakadás, perforáció sérülés 10 fillér kártérítést jelentett. Az elveszett film árát a kölcsönző köteles volt megtéríteni. Az így befolyt összegeket is a tár gyarapítására lehetett fordítani.

A filmek beszerzése négy forrásból történt:

- a) központi minisztériumi alapgyűjtemény
- b) a fenntartó tanácsok ajándéka
- c) könyvtári vásárlás
- d) esetleges csere***

Az olvasói érdeklődés a dokumentumtípus iránt igen nagy volt. A gyűjteményeket az utasítások értelmében a gyermekkönyvtárakban helyezték el. Ez jelentette a tulajdonképpeni buktatót a kiadványtípus könyvtári pályafutásában. A gyermekkönyvtárakból a szülők, illetve maguk a gyerekek az ifjúsági műveket (filmeket) kölcsönözték olyan mértékben, hogy a rongálódást, pótlást a bevételi források fedezni nem tudták – s a könyvtárak tárgyi és személyi feltételei nem érték meg a filmek forgalmazására. Az 1960-as évek második felétől folyamatosan meglévő ismeretterjesztő keretezett diaposzitiv sorozatokat már a hálózat könyvtárai nem szerezték be.

Az 1970-es évek elején a könyvtárak diafilm állományukat leadták, duplumositották – a raktárban a helytelen tárolás következtében a teljes állomány használhatatlanná vált.

Az 1975-ben megnyílt új 12-es könyvtár már megszabadult ezektől a tekercektől (melyek tartalmilag is sok kívánnivalót hangoztak maguk után), s teljesen új elképzelések alapján fogott hozzá a gyűjtemény megszerzéséhez.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatában először itt próbálkoztak az új médiák beépítésével a hagyományos dokumentumok közé. Ebben a könyvtárban 1975-től, az új épület átadásától kezdve a személyi és tárgyi feltételek megfelelőek lettek. A 12. sz. kerületi könyvtár a hálózat első részleges felsőfokú közművelődési könyvtára volt. Feladatkörének kialakításánál figyelembe vettük az 1972-es „Szakmai irányelvek a tanácsai közművelődési könyvtárak távlati fejlesztésében” c. dokumentumot, amelyben szerepel, hogy a könyvtár „a helyi szükségleteknek megfelelően gyűjti a nem hagyományos dokumentumfajtákat, zenei és audio-részleget működtet, ennek megfelelően hangtároló és nyomtatott dokumentumokat gyűjt, a gyűjteményébe – elterjedésükkel párhuzamosan – felveszi a vizuális dokumentumokat is”.

Vizuális gyűjteményünket „terven felül” hoztuk létre. (Az új könyvtár gyűjtőkörének megfogalmazásakor még nem számoltunk a vizuális állomány megjelenésével.) Alapja az volt, hogy a könyvtár régebbi, szerényebb lehetőségei között is megpróbálkoztunk – egy olvasóór keretében – vizuális dokumentumok felhasználásával. Ekkor még csak a legszerényebb technikai eszközök álltak rendelkezésünkre (lemezjátszó és diaposzitivok vetítésére alkalmas készülék), valamint 50–60 hangmez és ugyanannyi diaposzitiv. A felhasználásukkal tartott rendezvények sikere keltette fel érdeklődésünket ezen eszközök iránt, és adott ösztönzést arra, hogy foglalkozunk a „nem könyv jellegű” dokumentumok könyvtári alkalmazásával.

Az állomány és katalógusai

A vizuális gyűjtemény (eszköztár) elhelyezése során arra törekedtünk, hogy a felnőtt, a gyermek és a zenei részleg is könnyen hozzáférhessen a számára szükséges képi információhordozókhoz. A bemutatáshoz szükséges eszközöket természetesen a felhasználás helyén tároljuk (olvasóterem, zenei részleg, gyermekkönyvtár, konzultációs terem). A konzultációs teremben helyeztük el az állományt is, részben az e célra átalakított könyvtári bútorokban. Vizuális gyűjteményünkben jelenleg négyféle dokumentumot gyűjtünk, *diafilmet, diaposzitivet, mozgófilmet* és képzőművészeti reprodukciókat (*poszter, fotó*).

A gyűjtemény 1982. december 31-én 1 393 diafilmből, 583 diasorozatból (ebből hangosított dia 220 féle, kb. 70 óra műsoridővel, ebből 10 óra hangosfilm), 396 poszterből állt. 1975-től 1982-ig a tár gyarapítására fordított összeg 10 és 73 ezer forint között váltakozott. Az évek során elértük, hogy dokumentumaink nagy része több példányban megtalálható gyűjteményünkben.

- Így minden diafilm – normál tekercs
- normál tekercs hangfelvétellel
 - leica tekercs szöveggönyvvel
 - leica tekercs hangfelvétellel (orsós vagy kazettás)
 - leica keretezett – szöveggönyves vagy hangfelvételes

változatban kölcsönözhető és a kereskedelmi forgalomban levő összes vetítógéppel, a hangzó mellékletek bármely magnetofonnal lejátszhatók.

Mozgófilmjeink 8, S 8, 16 mm méretben találhatók könyvtárunkban. A mozgófilmek egy része (egy-egy téma) több formá-

** 135/1968. MK 12 MM sz. utasítás a diafilmek közművelődési célra történő kölcsönzéséről.

*** Módszertani útmutató a diafilmek kezeléséhez. Bp. OSZK; 1959, 25 l. Műv. Min. 98/1957./MK sz. utasítása a diafilmtárak létesítéséről = A könyvtári szolgálat jogi szabályozása

tumban is megtalálható az állományban. A 8 mm-es filmeket hangkasszettal kísérőszöveggel és zenével tudjuk forgalmazni.

Poszttereink kaszírozottan kerülnek a használókhoz.

Az állomány összetétele:

	filmek		posztterek	
ismeretterjesztő	1 223	56,5 %	396	100 %
mese	939	43,5 %		
	2 162	100 %		

Gyűjteményünk gyarapításának lehetőségeit a kereskedelem kínálata szabja meg. A Magyar Diafilmgyártó Vállalat, az Országos Tanszergyártó és Értékesítő Vállalat, Kossuth Könyvkiadó, Uttörő és Ezeremester Bolt (KISZ- és úttörő-kiadványok) kiadványait a szakboltokból szerezzük be. Az ismeretterjesztő kiadványokon kívül beszerezünk az általános és középiskolai oktatást segítő diák, diafilmek nagy részét is.

A hangos-képes dokumentumok könyvtári használatához szükséges technikai eszközök közül a következőkkel rendelkezünk:

2 GAF diavetítő (automata); 1 Aspectomat (automata) diavetítő; 2 BRILLAMATIC – Roto diavetítő; 2 Aspectar diavetítő; 1 RUSZSZ dual 8 mm; 1 ELMO 100-as 8 mm mozgóvetítő; 1 MEO CLUB hangosvetítő; 1 BRILLAMATIC tekercsvetítő; 1 GAMMA terem-diavetítő; 1 VEGA epizkop (nyomatvetítő); 1 mikroleolvasó készülék; 10 db dianéz; 1 nappali vetítőernyő; 1 magnetofonok, lemezjátszók.

Ezek az eszközök nélkülözhetetlenek a csoportos foglalkozások színvonalas megtartásához. Többpéldányuk lehetővé teszi a párhuzamos és egyéni foglalkozás, használat biztosítását, valamint kielégítik a hálózat eszközökkel nem rendelkező egységeinek gépkölcsönzési igényeit is.

Berendezéseinket a gyors és biztonságos működtetés érdekében audio-vizuális keverőasztalokban tároljuk, az olvasóteremben speciálisan ilyen célra átalakított olvasói munkaasztalokat helyeztünk el.

Eszközeink állományát négyféle külön katalógusban tárjuk fel. A *diafilmek és diasorozatok* katalógusában cím, közreműködők, impresszum adatok szerint; a leírás adatait a filmszalag első, második és utolsó kockájáról; diaposzitiv esetében a dokumentumhoz tartozó szöveggel együtt és hangzó mellékletből vesszük. (A leírások alapja ISBD/NBM, valamint ezek magyarzata az állóképekről és mozgófelvételekről.)

A *diaposzitiv katalógusában* csak az ismeretterjesztő sorozatok képanyagát tárjuk fel az ETO sorrendjében. Az egyes képek részletes leírása alatt közöljük, melyik sorozat hányadik diaposzitiv lemeze az adott kép.

A *mozgófilmek katalógusa* – cím, közreműködők, impresszum, technikai formátum az irányadók. A leírás adatai a kópiáról való, ill. filmográfiák segítségével történik.

A *posztterek leírása* nem okoz különösebb gondot, mert a kiadó a reprodukciók hátoldalán közli a mű adatait és megjelenési időpontját.

Mivel a gyűjtemény térben elkülönül a könyvektől, folyóiratoktól, hangzóanyagoktól, ezért tervezzük anyagának fokozatos beépítését könyvtárunk alapkatalógusába.

A Könyvtártudományi Módszertani Központ az Országos Közművelődési Alap támogatásával 1981-ben az ország 25 városi és megyei könyvtárának 142-féle diasorozatból álló egységcsomagot juttatott, a dokumentumok bemutatásához szükséges technikai eszközökkel, felszerelésekkel együtt. Ezekből az „eszközcsomagokból” a FSZEK hálózatának 4 könyvtára részesült. Így a már meglévő hálózati állományrészekkel együtt 1982-re 9-re emelkedett azoknak a könyvtáraknak a száma, ahol vizuális dokumentumokhoz juthatnak a könyvtárhasználók.

1982-től könyvtárunk látja el a hálózat AV gyűjteményeinek és szolgáltatásainak módszertani segítségének, összefogásának feladatait. Ennek a munkának egyik jelentős eredménye a hálózat vizuális dokumentumainak központi címjegyzéke.

A Pataky István Művelődési Központban található Fővárosi Felnőttnevelési Stúdióval közösen gyarapodási jegyzéket adunk ki.

Az országos kiadvány-számbevétel keretében az OOK gondozásában 1980 óta megjelenő Új Média c. állománygyarapítási tanácsadó szerkesztőségi munkálataiban is részt veszünk.

1983-tól a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a Könyvértékesítő Vállalat új, közös állománygyarapítási tanácsadót és rendelőjegyzéket jelentet meg: „Új Diafilmek” címen.

A nyomtatott katalóguscédulákhoz szükséges leírásokat könyvtárunk szolgáltatja a Magyar Diafilmgyártó Vállalat kötelezőpéldányszolgáltatására támaszkodva.

Módszertani tevékenységünkkel kapcsolódunk az intézet oktatási terveihez, elképzeléseivel, valamint a Könyvtártudományi és Módszertani Központ és Országos Oktatástechnikai Központ rendezvényeihez, akcióihoz, ajánlásaihoz.

1982-ben a FSZEK hálózat nagyobb könyvtáraiban kisebb vizuális állományrészek jöttek létre, 100 és 1 000 közötti dokumentummenyiséggel. Ugyanakkor igyekeztünk a hálózatot azonos típusú vetítőkkel, lejátszókészülékekkel ellátni. A Kertész utcai 22. sz. olvasóterem a hálózat első video-berendezéssel rendelkező egysége.

A felhasználás lehetőségei

A jól feltárt vizuális dokumentumok elegendő információt és ismeretet adnak ahhoz, hogy érdemes legyen beépíteniük a diafilmet, diaszorozatot, mozgófilmet a könyvtári tájékoztatás rendszerébe. A vizuális dokumentumok képanyagának nagy része könyvekben is megtalálható.

Előnyük, hogy több látható információt tartalmaznak, s megkönnyítik a szemléltetést. Nem egy esetben a filmek, sorozatok szöveggöngyve utal is a képek forrásaira, ill. módszertani tanácsokat közöl a felhasználók részére.

Egy-egy személy életrajzát, eseményt, jelenséget plasztikusan, közérthetően mutatnak be, ezért kezdő olvasóknak is ajánlhatjuk. Ugyanakkor alkalmasak az olvasottak elmélyítésére, megszilárdítására.

Az a célunk, hogy az olvasó használjon könyvet, hangfelvételt, diát, filmet, posztert helyben, az olvasóteremben, valamint egy maga tartotta iskolai, üzemi rendezvényen.

Könyvtárunkban a csoportos foglalkozások következő típusait alakítottuk ki: könyvtárbemutató és könyvtárhasználati foglalkozások. Ezekhez a FSZEK központi könyvtárát és saját könyvtárunkat bemutató diaszorozatot készítettünk. Ennek tapasztalatai alapján 1983-ban a központ kapcsolatszervezési és propaganda osztálya a hálózat részére több példányban készített egy sorozatot.

Klubok és klubszerű kiscsoportos foglalkozások, sorozatok, valamint iskolai tanórák, szakköri és úttörő foglalkozások szervezésével, részbeni lebonyolításával foglalkozunk. Ezekben a foglalkozásokon a hangos-képes információk felhasználását a résztvevők életkora, felkészültsége határozza meg. Egy adott téma bevezetésére, lényegi részek kiemelésére, élménynyújtásra, összefoglalásra egyaránt alkalmazzuk eszköztárunk dokumentumait. Ezek a foglalkozásokba építve a szóban forgó téma jobb megértését, befogadását segítik elő. A vizuális dokumentumok használatánál vigyázni kell a megfelelő arányokra, mert ellenkező esetben nem erősítik, hanem gyengítik egymás hatását.

A csoportos foglalkozásokhoz készült forgatókönyveket gyűjtjük, amelyek felsorolják az adott téma könyvtárunkban feltehető irodalmát (könyv, periodika), képi dokumentumokat (film, dia, poszter), hangzóanyagát (lemez, kazetta, szalag). Az így összegyűjtött anyag egy részét beépítjük reference katalógusunkba.

Az egyéni kölcsönzésnél a használni kívánt dokumentumok témáján kívül az olvasót megkérdezzük, milyen formában kívánja az anyagot bemutatni (kiselőadás, vetélkedő, szórakoztató összeállítás stb.), ennek ismeretében teszünk javaslatot a kiválasztandó anyagra; tájékoztatjuk az anyag időbeni terjedelméről. Kölcsönzésnél a rendelkezésre álló technikai berendezésekről is információkat kérünk; ennek ismeretében döntünk, milyen technikai kivitelben kapja meg a kért témát.

Összegzés, tapasztalatok, javaslatok

1. Az AV dokumentumokat a könyvtári munkába szükséges és érdemes beépíteni.
2. Célszerű a könyvtárakban kisebb állományrészeket létrehozni, és a hálózat egységeit a szükséges gépekkel, technikai eszközökkel ellátni.
3. Az új könyvtárak tervezésénél, berendezésénél gondolni kell arra, hogy a nem könyv formájú dokumentumok tárolása, bemutatása milyen építészeti, térkialakítási feladatokat jelent.
4. Ki kell dolgozni a dokumentumok könyvtári használatának leghatékonyabb módszereit, formáit: olvasószolgálat, tájékoztató munka, csoportos rendezvények stb. Meg kell szervezni könyvtárközi kölcsönzésüket, ill. a már meglévő szolgáltatásokat a hálózat könyvtárainak ismerniük kell ahhoz, hogy olvasóiknak ajánlani tudják a gyűjtemények anyagát.

Biró Ferenc

A brief outline is given of the types of A/V documents and the use of them in branch libraries of the municipal library system.

The collection of visual documents of the No. 12 Library as well as the processing of the material and the possibilities of its use are described in detail.

В своей статье автор дает краткий обзор о типах аудиовизуальных документов и о прежнем употреблении визуальных документов в нашей библиотечной сети. В дальнейшем он показывает визуальное собрание библиотеки № 12, обработку материала и возможности использования им.

A FSZEK ZENEI ISMERETTERJESZTŐ MUNKÁJA A BARTÓK ÉS KODÁLY CENTENÁRIUM ÉVEIBEN

Az elmúlt években lezajlott Bartók, ill. Kodály-centenárium bőséges lehetőséget kínált a FSZEK számára is nagy zeneszerzőink méltó megünneplésére. Az egész könyvtári hálózat arra törekedett, hogy minél szélesebb körben megismertesse és megszerettesse e két zenei világnagyságunk életművét.

A Központ legfőképpen a kiállítások nívós megrendezéséhez nyújtott jelentős segítséget. A kapcsolatszervezési és propaganda osztály munkatársai mindkét alkalommal összeállítottak egy-egy dokumentum-gyűjteményt, mely izléseken elrendezett, gazdag fotóanyagával eleve biztosította a kiállítások sikerét. Az olvasók minden könyvtárban nyomon követhették Bartók és Kodály képekben ábrázolt életútját, munkásságuk legfőbb mozzanatait.

Másik fontos segédeszköz: Benkőné Bartha Ilona Bartókról szóló módszertani útmutatója. Erre az összeállításra azért volt szükség, mert a különféle zeneszociológiai felmérésekből kiderült az a sajnálatos tény, hogy Bartók életműve még mindig nem eléggé közismert kultúrtörténeti jelentőségéhez képest. Ezen a hiányosságon próbált segíteni a szerkesztő. Bartók műveit és a róluik szóló ismeretanyagot nehézségi sorrend szerint csoportosította. Tekintettel volt arra, hogy az olvasók háromféle módon viszonyulnak Bartók zenéjéhez. Vannak járatlanok, közepesen jártasak és tájékozottak. Eszerint alkalmazta a művek rendszerezésénél a fokozatosság elvét. Mindegyik zenei alkotást közérthető, könnyen követhető elemzéssel közelítette meg. Ezen kívül összegyűjtötte a Bartóktól származó és a Bartókról szóló jellemző idézeteket, melyekből föltárult a zeneszerző emberi nagysága; vezéreszméjéért, a népek testvérré válásáért folytatott heroikus küzdelme. Az összeállításban előtérbe kerültek a népdal igazi funkciói. Egyrészt az, hogy őseink kollektív művészetét magas színvonalon reprezentálják, másrészt a népi kultúrák kölcsönhatását, a különböző népek testvéri együttélését bizonyítják. A Kodály-év alkalmából hasonló útmutató nem készült, a legtöbb könyvtáros azonban elkészítette a róla szóló művek bibliográfiáját az igényeknek megfelelően.

A hálózati és módszertani osztály irányításával megjelent Marcsányiné Szalai Ottilia Bartók életét, műveit megismertető rejtvénypályázata, mely játékos, ötletes feladatokkal keltette fel a gyermekek érdeklődését. A hozzá hasonló ötletes zenei fejtörő összeállításáról, közreadásáról a Könyvtérképesítő Vállalat gondoskodott a Kodály-centenáriumra. Mindkét fejtörő hathatós segítséget nyújtott a gyermekek műveltségi versenyre való felkészítésében.

Arra is felhívták a könyvtárosok figyelmét, hogy a rendezvények szervezésében vegyék fel a kapcsolatot az Úttörő Szövetséggel, művelődési házakkal, rádióval és egyéb társintézményekkel, tömegszervezetekkel.

A hálózat könyvtárainak ismeretterjesztő tevékenysége igen változatos programok keretében zajlott le.

1. Ismeretterjesztő előadások

Ezekben a zenei élet számos kiválósága tartott előadást (pl. Székely Miklós karnagy, Balázs Árpád zeneszerző, Károlyi Pál zeneszerző, Forrai Magda, a Zeneművészeti Főiskola tanára és még számos jelentős muzsikusként). Valamennyi előadó lebilincselő stílusban, a hallgatóság speciális érdeklődését kielégítve zenei illusztrációkon keresztül hozta közel Bartók, ill. Kodály életművének saját szépségét, jelentőségét. Volt olyan előadó, aki általános összefoglalást nyújtott, s olyan is akadt, aki egy-egy kulcsművel foglalkozott. Pl. Forrai Magda a 25-ös könyvtárban csak a Kékszakállú herceg váráról tartott nagyszerű előadást, a Kodály-évben pedig a Hány szvitet mutatta be a 27-es könyvtár gyermekrészlegében olyan módon, hogy a közösen kialakított foglalkozásba a gyermekeket is bevonta. (A kiemelt ritmuselemeket visszatapsoltatta, az ismert dallamokat elénekelte, sőt még táncoltak is a verbunkos zenére.)

Balázs Árpád az „Óceántól az Érig visszajutni” című Bartókról szóló előadását azzal tette változatossá, hogy a témáról folytatott beszélgetésbe a gyermekeket bevonta. Számos kérdés hangzott el, melyekre a zeneszerző válaszolt. Ez az előadás a 44-es és a 9-es gyermekkönyvtárban hangzott el. Az előbbi mintájára Balázs Árpád Kodályról is tartott megemlékezést a 12-es könyvtár gyermekrészlegében.

Hasonló kötetlen formát alkalmazott Székely Miklós, Dicső Csabáné a Bartók Emlékházban lezajlott Bartók–Kodály rendezvényeken. Az Emlékház programjai több szempontból is említésre méltóak. Maga a hely hírneve is nagy tömegeket vonzott. A 7/3-as gyermekkönyvtár munkatársai közel 600 gyerek számára szerveztek csoportos múzeumlátogatást. Az egyik alkalommal, a Cantata profana volt az előadás témája. Székely Miklós zenei, Fodor András költői szempontból elemezte a híres művet. A gyermekek képzeletét annyira megfogta Bartók mese- és balladavilága, hogy a rajzszakkör tagjai szébbnél szébb képekben örökítették meg nemcsak az említett művet, hanem a Fából faragott királyfit, a Kékszakállú herceg várát, sőt a Csodálatos mandarint is. Másik értéke is volt ennek a rendezvénynek. Csak a műsor első felét töltötte ki a felnőttek előadása, a második részben önálló hangversenyt adtak a zeneiskolás könyvtári tagok Bartók és Kodály műveiből.

Azokban a könyvtárakban, amelyekben külső előadó meghívására nem került sor, a könyvtárosok tartottak megemlékezéseket csoportos foglalkozások keretében.

2. Csoportos foglalkozások

Bármennyire látványosak, hatékonyak, élményekben gazdagok voltak a fent említett előadások köré csoportosított rendezvények, vagy hangversenyek, az ismeretterjesztő munka érdemi része, súlypontja a csoportos foglalkozások keretében folyt.

A zenei részlegekben nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek számára is biztosították a műhelymunkát. A rendelkezésre álló gazdag lemezgyűjtemény segítségével készültek fel például egyes szocialista brigádok a színvonalas Bartók műveltségi versenyre a 12-es könyvtárban. A 3-as könyvtár zenei részlegének munkatársai pedig megszerezték a Rádió Bartók-évre kiadott programfüzetét. Az olvasók ebből kiválasztották a Dupla vagy semmi című versenysorozatot, meghallgatták, megtárgyalták a forduló anyagát.

Az olvasók közül ketten részt vettek a versenyben. Felkészítésükben a könyvtárosok messzemenő segítséget nyújtottak. Mindkét versenyző szép eredménnyel szerepelt, egyikük meg is nyerte a műveltségi versenyt. A könyvtárosok mindkettőjükkel készítették a riportot, melyet hangszalagra rögzítettek. Ilyen módon sok személyes élményt, versenytapasztalatot őriztek meg az elkövetkezendő műveltségi versenyekre.

Ha a számadatokat is figyelembe vesszük, kitűnik, hogy a legnagyobb gyermektömegek a csoportos foglalkozásokon vettek részt.

Kodály zenepedagógiai elveihez híven már az óvodásoknak is szerveztek programot a 27-es könyvtár munkatársai. Játékos formában foglalkoztak Kodály gyermekeknek írt műveivel. A kicsik nemcsak a játékot, hanem a lemezhallgatást is élvezték.

Az iskolásokkal folytatott csoportos foglalkozások számtalan változatban zajlottak. Minden könyvtáros alkalmazkodott az iskolák igényeihez.

A napköziszek számára tartott foglalkozásokon a játékos elem dominált. Pl. a 12-es könyvtárban levetítették a Fából faragott királyfit, a 3-as, 3/1-esben pedig bábfigurákkal játszották el a történetet. A zenéből kiemeltek karakterisztikus részleteket, melyeket a kicsinyek hamar megjegyeztek. Felismerték a fabáb táncát, az „ébredés” zenéjét, a patak megelevenedésének motívumát.

A Kodály foglalkozásokon a Hány Jánost dolgozták fel hasonló módszerekkel. A közkedvelt Kitrákotty című humoros mesét is sok helyen eljátszották, elénekeltek. Az ilyen játékos foglalkozásnak a gyerekek mindenütt örültek, s könnyen emlékeztetükbe vették a zenét. A játékon kívül mindenhol hallgattak lemezt s szívesen vettek részt könnyű, zenés fejtörőben. A gyermekkönyvtárak speciális profilja: a könyvtárban való tájékozódás gyakoroltatása, a lexikonok, kézikönyvek használásának tanítgatása nem hiányzott a legkisebektől sem.

Az osztályfőnökök, magyartanárok, az úttörővezetők mindenütt kértek olyan témacsoportosítást, főleg a magasabb osztályokban, melyben föltárultak az adott mű történelmi, irodalmi, társadalmi vonatkozásai is. Az igényeknek megfelelően sok könyvtárban kiaknálták a zene-irodalom-képzőművészet, népdal-népművészet, földrajz-történelem közti összefüggést. Sok részlegben együtt tárgyalták Bartókot, József Attilát, Balázs Bélát, a Cantata profana balladáját a megfelelő történelmi, társadalmi háttérrel.

A Páva variációk, Fölszállott a páva című Kodály-művek az Ady költészetével való összevetésre adtak alkalmat. Kifejezetten erről a témáról tartott csoportos foglalkozást a 7/3-as fiókkönyvtár. Ugyancsak itt méltatta a könyvtáros Kodály zenepedagógiai koncepcióját, melyet világszerte követnek.

A 25/3-as könyvtár ünnepi foglalkozásának témája Kodály Erdélyben folytatott népdalgyűjtő körútja volt. A Hegyi éjszák és a Székely keserves meghallgatása mellett bemutatásra került a Székelyföld gazdag népművészete és népköltészete is.

Az énektanárok a tananyagot kiegészítő könyvtári órák szorgalmazásán kívül vetélkedők szervezését és lebonyolítását kérték a könyvtárosoktól. A gyerekek örömteli érdeklődéssel vettek részt a felkészüléseken és a vetélkedőkön. Játszva szereztek komoly tájékozottságot. Új ismereteiket a kerületi versenyeken gyümölcsöztethették, melyeket a Magyar Úttörők Szövetsége hirdetett meg a centenáriumi alkalmából. E nagyszabású versenyek nyitányának tekinthetők az egyes részlegekben folyó vetélkedők. Ezeken átfogó képet kaptak a zeneszerzők életútjáról, gyakorolhatták a zenei részletek gyors felismerését, kellő ismeretet és versenyrutint szerezhettek a gyerekek. A kérdésekben helyet kaptak a legfontosabb történelmi, társadalmi, földrajzi, irodalmi, képzőművészeti vonatkozások is. Ilyen jellegű előkészítő vetélkedők zajlottak le többek között a 3., 3/1., 3/2., 2-es, 12-es könyvtárakban.

A más típusú vetélkedők közül kiemeljük a 6-os könyvtár rendezvényét, melynek érdekessége az volt, hogy több forduló előzte meg a döntőt. Ezen két iskola legjobbjai mérték össze tudásukat. Az utolsó forduló komoly próbatétel elé állította a versenyzőket. Kottaolvasási feladattól kezdve Kodály életrajzának, életművének pontos ismeretig a kevésbé ismert művek felismerése is szerepelt a versenyprogramban. Igényes népdalok szép előadásával is szerezhettek pontot a gyerekek. A zsűrizés feladatát a XI. kerületi zeneiskola tanárai vállalták.

A versenyzők igen jól szerepeltek. Nemcsak komoly ismeretanyagról, hanem kitűnő kottaolvasó és éneklő készségükről is tanúságot tettek. Károlyi Pál zeneszerző, a zsűri elnöke meleg szavakkal méltatta a verseny színvonalát és a gyermekek lelkesedését. A 6-os könyvtár az előző évben a Bartók műveltségi versenyt is megszervezte az itt leírt szempontok alapján. A 37-es könyvtár gyermekrészlegében hasonló módszerrel rendezték meg a vetélkedőt.

A vetélkedők nagy eredménye többek között az volt, hogy igen sok gyermekben felébredt a komoly zene iránti érdeklődés, szeretet.

3. Hangversenyek

Az ünnepi megemlékezések kellemes színfoltjai voltak a hangversenyek. Nemcsak hivatásos művészek tolmácsolásában hangzottak fel Bartók, ill. Kodály művei. A zenét tanuló gyerekek tekintélyes tömegét is bevonták a könyvtárosok a hangversenyeken való közreműködésbe.

A reprezentatív koncertek közül megemlíjtjük a 3-as könyvtárak a BMK-val közösen szervezett hangversenyét, melyen a Debreceni Leánykar Bartók kórusműveit szólaltatta meg. Előadásuk nagy élményt nyújtott a hallgatóságának.

Hivatásos művészek közreműködésével szervezte meg a FSZEK Zenei Gyűjteménye is nagyszerű Kodály emlékhangversenyét. Kiss Anna énekművész Becht Erika zongoraművész kíséretében Kodály leghíresebb népdalfeldolgozásai közül adott elő néhány remekművet. A művészileg magas színvonalú, szuggesztív előadás méltó volt Kodály emlékéhez. A koncert ünnepi fényét Farkas Ferenc zeneszerző jelenléte is emelte. A véletlen folytán éppen aznap ünnepelte 77. születésnapját. Az előadóművészek értesülve erről az eseményről, az ő egyik művével is megörvendeztették a lelkes, hálás közönséget. Nemcsak a zeneszerzőt köszöntötték művének tolmácsolásával; egyúttal felvillantották Kodály művész-nevelő arcát is. Farkas Ferenc ugyanis a Kodály tanítványok első nagy nemzedékéhez tartozik. Munkásságában folytatódik Kodály művészete.

Nagy hatású zenés-irodalmi előadások hangzottak el a 3/3-as könyvtár szervezésében mindkét centenárium alkalmából. A Bartók-évben adott műsor címe: „Csak tiszta forrásból”. Létay Klára előadóművész Illyés Gyula Bartók c. költeményét és a Cantata profanát szentelte a zeneszerző emlékének. Megszólaltatta Bartók önvallomásainak jellemző részleteit is. A zenei műsorban elhangzott Bartók szinte minden könnyebb, közismertebb műve. (Pl. Román táncok, Három csikmegeyi népdal, Este a székegyeknekél, azután részletek a Mikrokozmosz, illetve a Gyermekeknek c. sorozatból gitár–fuvola átiratban.) Több népdalfeldolgozás is szerepelt a zeneművészek műsorában.

A Kodály-emlékműsor címe: Visszatekintés. Ezen Létay Klára jól összeválogatott szemelvényeket olvasott fel Kodály írsaiból. A Bartók-emlékműsoron már említett hangszerösszeállításban felcsendültek a Bicinia Hungarica darabjai, az Epigrammák, valamint népdalok az énekes szólista közreműködésével. Közel 400 tanuló vett részt ezeken a szórakozást, gazdag ismeretet és művészi élményt egyaránt nyújtó rendezvényeken.

A gyermekek nemcsak a könyvtárosok rendezésében szervezett koncerteken vettek részt, hanem látogatták a Galériában rendszeresített „Hangverseny délidőben” c. sorozat előadásait is. Ilyen hangversenyen vett részt többek között a 6-os könyvtár gyermekrészlegét látogató énekszakkör.

Sikeresek voltak a gyermekek által előadott hangversenyek is. A 6-os könyvtárban 50 fős közönség előtt a kerületi állami zeneiskola 22 növendéke szerepelt.

E szerencsés társulást megvalósították a 7/3-as könyvtárban is, ahol a hangszeres tanulók több ízben is pódiumhoz jutottak, hol a könyvtárban, hol a Bartók Emlékházban. Műsorukon túlnyomó részben Bartók-, Kodály-művek szerepeltek.

Az 1-es gyermekkönyvtárban a Bartók-évben a VI. kerületi Bartók-verseny döntőjének nyertes énekkara rendezte meg ünnepi műsorát. A vendéglátók szerepét a Labda utcai iskola tanulói vállalták, vendégként a Lovag utcai és a Népköztársaság úti iskolák növendékei vettek részt a kórushangversenyen, mely játékos kívánságműsorral végződött. Ez abból állt, hogy a gyerekek cédlaplakra írták kedvenc népdalaikat s a kisorsolt dalokat közösen énekeltek.

A gyermekkoncertek szereplőinek aktivitását a könyvtárosok általában könnyvel jutalmazták. A 7/3-as könyvtárosa ráadásul elvitte a gyerekcsoportot a BTM-be a Kodály-emlékkiállítás megnyitására. Itt hallhatták Keresztury Dezső gyönyörű megnyitóját, a veszprémi Zenei Általános Iskola nemzetközi hírnévnek örvendő kórusát és láthatták Kodály Zoltánnét, valamint ifj. Bartók Bélát is. Olyanfajta esemény volt ez a látogatás a gyermekek életében, melyre öregkorukban is szívesen emlékeznek majd.

4. Képzőművészeti pályázat

A 25/4-es könyvtár, valamint a 7/3-as egyaránt meghirdette a képzőművészeti pályázatot is a centenáriumok alkalmából. Az előbbiben Kodály: Hegyi éjszakák című művét ábrázolták a festészet formanyelvén. A 7/3-as könyvtárban is készültek festmények, rajzok, sőt egyéb képzőművészeti alkotások (kerámia, szobor, tűzzománc képek). Bartók színpadi műveinek, a Cantata profanának, Kodály Páva-variációinak a témáját, mondanivalóját fejezték ki a gyermekek a képzőművészet eszközeivel. Mind minőség, mind mennyiség tekintetében nagyon eredményes volt ez a pályázat. Mindkét alkalommal rendezett kiállításban szebbnél szebb alkotásokban gyönyörködhetek a nézők.

Habár nem áll módunkban valamennyi könyvtárunk minden egyes rendezvényéről számot adnunk, az itt felsorolt programok bizonyítják a FSZEK gondos, áldozatos, eredményes munkáját. A könyvtárosok segítségével felnőttek, gyermekek széles tömegei kerültek Bartók és Kodály emberi, művészi nagyságának vonzáskörébe. Hitet, reményt keltett az a tapasztalat, hogy az emberek, főleg a gyermekek ízlése, művészetszeretete, szépért, jóért való lelkesedése ápolható, nevelhető, fejleszthető. Éppen ezért senki sem tekint a centenáriumokra való felkészülést „idénymunkának”, hanem egy céltudatos, izlésnevelő folyamat nyitányának. Továbbra is kötelezi a könyvtárosokat Bartók, Kodály közös célkitűzése: az igazi művészi zene „tisztá forrásához” mindenkit elvezetni! Jelszónk továbbra is ez marad: „Legyen a zene mindenkié!”

The celebrations in relation with the centenaries of Bartók and Kodály, the two great Hungarian composers, were distinguished cultural events also in library work. The related written and illustrated materials for propaganda work and the various programmes are described.

Papers were presented, collective museum programmes, fine-art competitions were organized, the users interested were prepared for music quizzes and competitions, concerts had taken place — often with the co-operation of pupils studying music.

Ознаменованіе столетней годовщины со дня рождения двух великих композиторов Бартока и Кодая и в деятельности библиотек явилось выдающимся культурным событием. Статья дает обзор о письменных и картинных вспомогательных материалах и о разнообразных программах.

Произнеслись доклады, посещения в музеи и художественный конкурс были организованы библиотекарями, подготовившими своих интересующихся читателей, были и концерты, в немалой мере участием детей занимающихся музыкой.

ÚJABB MUNKÁSMOZGALMI VONATKOZÁSÚ GRAFIKAI PLAKÁTOK A BUDAPEST GYŰJTEMÉNYBEN 1948-IG

Könyvtárunk 1979–80. évkönyvében közöltük annak a 139 db 1949 előtti munkásmozgalommal kapcsolatos képes falragasznak a címléírását, amelyek abban az időben a Budapest gyűjtemény tulajdonában voltak. A közlemény megírása óta eltelt években 45 újabb hasonló tárgyú plakát jutott birtokunkba, ezek közül több igen értékes darab.

Elsősorban az 1945 előtti 17 plakátról mondhatjuk el ezt. Köztük található a Népszava hét képes reklámja, a Szociáldemokrata Párt 1930. decemberi hirdetőanyagai, melyeket a budapesti községi választások alkalmával jelentetett meg. (Ezek közül az egyik Bíró Mihály alkotása, amit a művész az emigrációból küldött haza.) Az 1920–1930-as években megtartott szakszervezeti rendezvényeket propagáló nyomtatványok egészítik ki a sort.

Az 1945–1948 között megjelent plakátok közül különösen Ék Sándor, Filo, Konecsni György munkái nagy nyereségei gyűjteményünknek. De a többi darab is érzékletesen tükrözi az úgynevezett koalíciós idők feszült, eseménydús légkörét. (A plakátok nagyrésze az 1945-ös és az 1947-es választások alkalmával jelent meg.)

Kötelességünknek éreztük, hogy e – mind a magyar munkásmozgalom, mind az alkalmazott grafika története szempontjából jelentős – dokumentumok adatait közlétegyük.

1945 előtti évek

1. Népszava. Olvassátok, terjesszék. Bp. é. n. Világosság ny. 63x98 cm.
R 659.05	57900
2. Gutenberg Társaság matinéja. Bp. 1924. ny. n. 32x47 cm.
R 791.63	42137
3. Népszava. Olvasd. Terjeszd. Bp. 1926. Világosság ny. 63x98 cm.
R 659.05	57901
4. Országos sajtóagitáció 1929. Népszava, Szocializmus, Nőmunkás. Minden szociáldemokrata agitáljon a párt-sajtóért! Bp. 1929. Világosság [ny]. 63x98 cm.
R 659.05	57902
5. Az újpesti Munkásotthon, valamint az összes újpesti szakszervezetek, munkás- és kultúregyesületek az Újpesti Munkás-képző Egylet Dalkara és az UMTE közreműködésével 1929. augusztus 11-én (vasárnap) strandfürdőzéssel egybekötött egész napos HAJÓKIRÁNDULÁST rendeznek a tahiótfalusi kies fekvésű Pokolszigetre ... A vigalmi bizottság. Bp. 1929. Világosság [ny]. 63x96 cm.
R 331.88	57680
6. Bíró [Mihály]: Szociáldemokratára szavazzatok! Bp. 1930. Világosság [ny]. 63x96 cm.
R 329.14	57678
7. Harcra a reakció ellen! Szavazzatok szociáldemokratára! Bp. 1930. Világosság ny. 63x96 cm.
R. 329.14	57679
8. Markos Gy.: Anyák! Gyermekeink jövőjéért szavazzunk szociáldemokratára! Bp. 1930. Világosság ny.
R 329.14	57889
9. SOS. Szavazz szociáldemokratára! Bp. 1930. Világosság [ny]. 94x32 cm.
R 329.14	58152
10. Választók vigyázzatok! Aláírást, szelvényt csak a Szociáldemokrata Párt igazolványával ellátott megbízottaknak adjatok! Bp. 1930. Világosság [ny]. 63x95 cm.
R 329.14	57888
11. Választók vigyázzatok! Aláírást, szelvényt csak a Szociáldemokrata Párt igazolványával ellátott megbízottaknak adjatok! Bp. 1930. Világosság [ny]. 95x31 cm.
R 329.14	58146

12. A mai sorsdöntő időkben mindenki olvassa a Népszavát. Ára 16 fillér. Kapható mindenütt. Bp. 1931. Világosság [ny].
63x95 cm.
R 659:05 57903
13. A Szociáldemokrata Párté a jövő! ELŐRE! Bp. 1931. Világosság [ny]. 95x32 cm.
R 329.15 58145
14. 8 fillér a Népszava, vegye meg! Egy óra 2 pengő. Bp. 1932. Világosság [ny]. 63x98 cm.
R 659:05 57904
15. Olcsóbb a Népszava. Fizesse elő! Egy óra 2 pengő. Egyes szám 8 fillér. Vasárnap 16 fillér. Bp. 1932. Világosság [ny].
63x98 cm.
R 659:05 57905
16. KL: Meghívó. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Jótékonyági Köre 1935. évi június hó 29-én szombaton a pestszenterzsébeti Pflum vendéglő remek kerthelyiségében... János ünnepélyt rendez. Bp. 1935. Elchert és Társa ny.
48x68 cm.
R 791.63 47590
17. Minden dolgozó ember gazdasági és szociális biztonságáért harcol a Népszava. Bp. [1942]. Világosság ny. 63x98 cm.
R 659:05 57899

1945–1948

18. Bálint: Dolgozó nő, harcolj velünk. Szociáldemokrata Párt. Bp. [1945–1948]. Athenaeum [ny]. 57x84 cm.
R 329.14 57530
19. Bálint: A Szociáldemokrata Párt érted harcol, harcolj érte. Bp. [1945–1948]. Athenaeum [ny]. 62x84 cm.
R 329.14 57528
20. Előre Gerő Ernővel a vasútért és a vasutasokért. Szavazz a Magyar Kommunista Pártra! Bp. [1945–1947]. Athenaeum
[ny]. 60x85 cm.
R 3KP 57532
21. Jólétért, rendért, függetlenségért! Magyar Kommunista Párt. Bp. [1945–1948]. Szikra ny. 60x80 cm.
R 3KP 54030
22. Káldor [László]: Egységbe ifjak, hogy felépíthessük az új Magyarországot! Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség. Bp.
[1945–48]. Athenaeum [ny]. 59x84 cm.
R 369.4 57539
23. Parasztokat az Országgyűlésbe!... Szavazzatok a Magyar Kommunista Pártra! Bp. [1945–1947]. Szikra ny. 41x58 cm.
R 3KP 51711

1945

24. Bálint-Bánki [László]: Dolgozó nő! Szavazz szociáldemokratára. Bp. [1945]. Athenaeum [ny]. 59x84 cm.
R 329.14 57529
25. Ék Sándor: Gyökerestül tépi ki a reakciót a Magyar Kommunista Párt. Bp. [1945]. Athenaeum [ny]. 68x103 cm.
R 3KP 58054
26. Filo [Mihályfi Ernőné Fischer Ilona]: Minden kéz vegyen részt az ország újjáépítésében. Magyar Kommunista Párt. Bp.
[1945]. Athenaeum [ny]. 59x84 cm.
R 3KP 57533
27. Konecsni [György]: Sorsodat magad intézd. Magyar Kommunista Párt. [1945]. ny. n. 58x82 cm.
R 3KP 57531
28. Seiti: Jövőnkért küzdünk hol fegyverrel, hol munkával! Szavazzatok a dolgozók egységlistájára! Magyar Partizánok Baj-
társi Szövetsége. Bp. 1945. Athenaeum [ny]. 58x84 cm. 1982.
R 323 57480

29. A Szociáldemokrata Párt kispesti szervezete 1945. június hó 3-án vasárnap de. 10 órakor nagygyűlést tart Kispesten a Kossuth téren ... Bp. 1945. Kispeszt város házinyomdája. 80x60 cm.
R 329.14 54018

1947

30. Bán Antal. Szociáldemokrata Párt. Bp. (1947). Forrás ny. 42x58 cm.
R 329.14 51635
31. Bánki [László]: Mi postások szociáldemokratára szavazzunk! Bp. (1947). Seidner [ny]. 45x59 cm.
R 329.14 47916
32. Böhm Vilmos. Szociáldemokrata Párt. Bp. (1947). Forrás ny. 41x58 cm.
R 329.14 51632
33. Jólétért, rendért, függetlenségért, békéért, biztonságért küzdenek a Magyar Kommunista Párt nőképviselőjelöltjei... Bp. [19]47. Athenaeum [ny]. 60x80 cm.
R 3KP 54037
34. Jólétet, rendet, függetlenséget! Bőséget, békét, biztonságot! Magyar Kommunista Párt. Bp. (1947). Szikra ny. 32x62 cm.
R 3KP 54523
35. Justus Pál. Szociáldemokrata Párt. Bp. 1947. Forrás ny. 41x58 cm.
R 329.14 51633
36. Kolozsváry: Faliújság ... Tanonc és Ifjómunkásotthon Építő Mozgalom. Bp. 1947. Athenaeum [ny]. 85x61 cm.
R 369.4 59028
37. Konecsni [György]: A Magyar Kommunista Párt 3 éves terve a gazdag és erős Magyarországért. Bp. (1947). Athenaeum [ny]. 56x80 cm.
R 3KP 54013
38. Marosán György. Szociáldemokrata Párt. Bp. (1947). Forrás ny. 45x56 cm.
R 329.14 47918
39. Révay: Szabadságért, demokráciáért. Tarts velünk! Partizánbarátok Szövetsége. Bp. [1947]. Klösz [ny]. 45x59 cm.
R 323 47913
40. Szakasits Árpád. Szociáldemokrata Párt. Bp. (1947). Forrás ny. 41x58 cm.
R 329.14 47917
41. Székely–Harsányi: Új tanonctörvényt! [Szakszervezeti Ifjómunkás és Tanoncmozgalom] SZIT. Bp. (1947). Athenaeum [ny]. 60x84 cm.
R 369.4 57479

1948

42. Hollós: Textilmunkás! Életszínvonalad emelkedik az önköltség-csökkentéssel. Bp. [19]48. Athenaeum [ny]. 59x84 cm.
R 381.56 57523
43. Repcze [János]: Jöjjetek... [Magyar Építőmunkások Országos Szövetsége] MÉMOSZ székházépítő népünnepély 1948. július 25-én a Hűvösvölgyi Nagyréten. Bp. 1948. Athenaeum [ny]. 59x84 cm.
R 791.63 57481
44. A Székesfővárosi Házinyomda személyzete a segélyzőegyesülete és kultúrszervei javára 1948. február 13-án, péntek este 8 órakor a segítő alap dísztermében műsoros táncestélyt rendez ... Bp. 1948. Székesfőváros Házinyomdája. 35x50 cm.
R 793.31 42178
45. Szilágyi [Sándor]: A munkásosztály élharcosainak találkozóhelye a Munkásegység Klub. Budapest, VI. kerület, Bajza utca 19. Bp. [1948]. Magyar Sándor ny. 59x84 cm.
R 3KP 57536

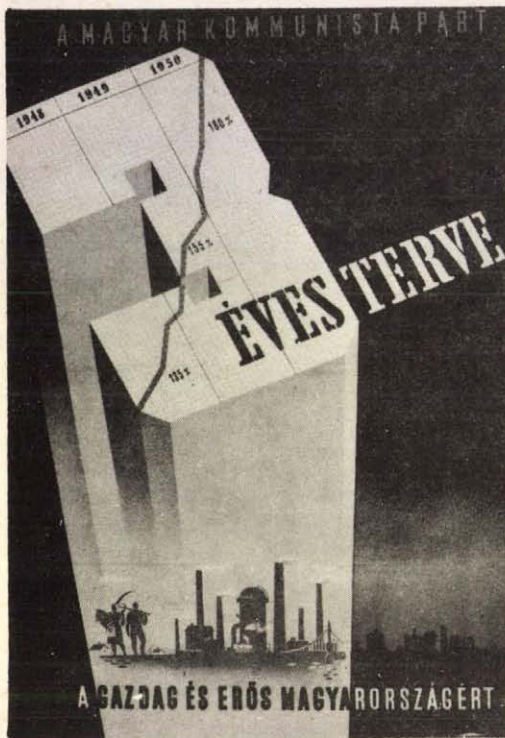
Testületek mutatója

Gutenberg Társaság 2	Székesfővárosi Házinyomda személyzete 44
Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség 22	[Magyar Építőmunkások Országos Szövetsége]
Magyar Kommunista Párt 20, 21, 25, 26, 27, 33, 34, 37	MÉMOSZ 43
Magyar Partizánok Bajtársi Szövetsége 28	[Szakszervezeti Ifjómunkás és Tanoncmozgalom]
Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Jótékony- sági Köre 16	SZIT 41
Munkásegység Klub 45	Szociáldemokrata Párt 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 18, 19, 24, 29, 30, 31, 32, 35, 38, 40
Népszava 1, 3, 4, 12, 14, 15, 17	Tanonc és Ifjómunkásotthon Építő Mozgalom 36
Partizánbarátok Szövetsége 39	

Grafikusok mutatója

Bálint 18, 19, 24	Kolozsváry 36
Bánki László 24, 31	Konecsni György 27, 37
Bíró Mihály 6	Markos Gy. 8
Ék Sándor 25	Repcze János 43
Filo [Mihályfi Ernőné Fischer Ilona] 26	Révay 39
Harsányi 41	Seiti 28
Hollós 42	Székely 41
KL 16	Szilágyi Sándor 45
Káldor László 22	

Indali György

GYÖKERESTŐL TÉPI KI A REAKCIÓT
A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT

SZOCIÁLDEMOKRATÁRA
SZAVAZTOK!

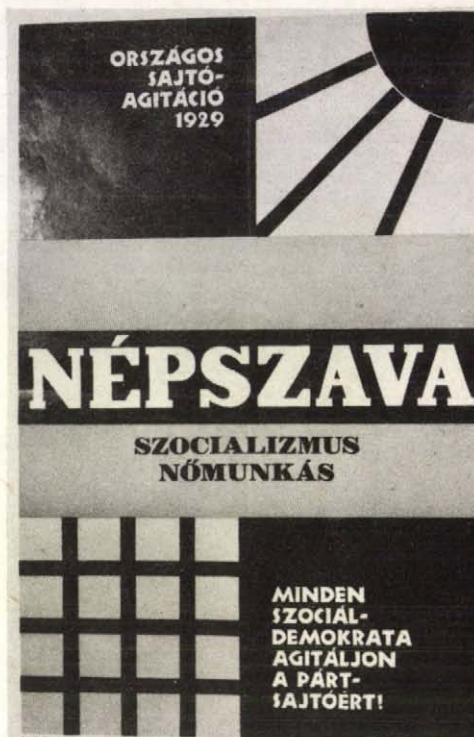
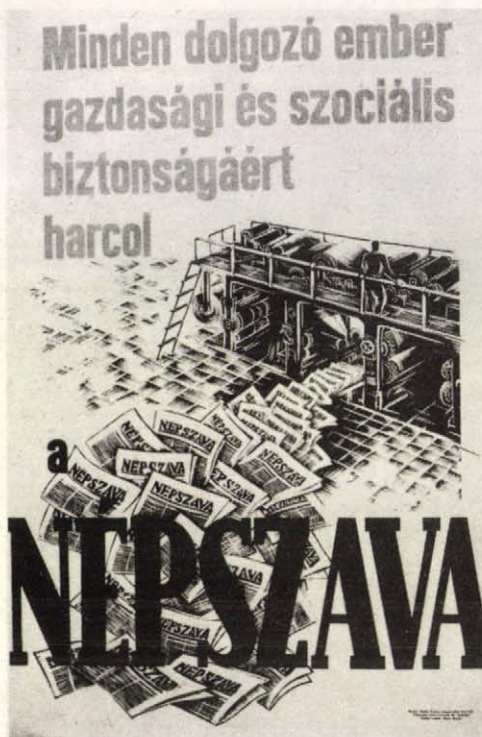

ANYÁKI!
GYERMEKEINK
JÖVŐJÉERT

Szavazzunk
szociáldemokratára!

Szavazzatok
szociáldemokratára

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR 1981–1982-BEN

(Cikkbibliográfia)

1. VIRÁG F. Éva: Javulnak a fővárosi lehetőségek. Nyolcvannyolc könyvtár. = Magyar Hírlap, 1981. január 11. 8. l.
(Beszélgetés Kiss Jenő főigazgatóval)
2. LOSONCI Miklós: Légies színek, pontos rajz. = Pest megyei Hírlap, 1981. február 21. 4. l.
(Többek között: Szabó Béla kiállításáról a 12-es galériában)
3. SZ[UNYOGH] SZ[abolcs]: Könyvtári csiga. = Népszava, 1981. február 25. 8. l.
4. GEDE Márton: Időt kell áldozni rá. Az IKARUS brigádjai a közművelődésről. = Népszabadság, 1981. február 27. 7. l.
(A riportban követendő példaként említik a FSZEK bibliobuszait)
5. TRIPOLSZKY László: Igazodva a lehetőségekhez. Beszélgetés Kiss Jenővel, a Fővárosi Szabó Ervin főigazgatójával. [III.]
= Népszabadság, 1981. március 1. 16. l.
6. KÖNYVTÁR gyerekeknek. = Magyar Hírlap, 1981. június 24. 8. l.
(A Munkásotthon utcai új gyermekkönyvtárról)
7. KÖNYVTÁR gyerekeknek. = Népszava, 1981. június 24. 8. l.
(A Munkásotthon utcai új gyermekkönyvtárról)
8. A SZABÓ Ervin Könyvtár a gyerekekért. = Népszabadság, 1981. június 24. 8. l.
9. A FŐVÁROSI Szabó Ervin Könyvtár 3. számú fiókja (XI. kerület, Szakasits Árpád út 55.) holnap áramszünet miatt zárva lesz. = Népszabadság, 1981. június 25. 8. l.
10. BIBLIOBUSZOK. = Népszava, 1981. július 10. [12.] l.
11. BIBLIO-buszok a fővárosban. = Magyar Hírlap, 1981. július 10. 8. l.
12. MOZGÓKÖNYVTÁRAK a peremkerületekben. = Népszabadság, 1981. július 10. 7. l.
13. FAHIDY József: Új kezdeményezések. Közművelődés a lakótelepen. = Magyar Hírlap, 1981. július 24. 5. l.
(Interjú Venczel Istvánnal, a Fővárosi Tanács művelődésügyi főosztályának helyettes vezetőjével)
14. KRAJCZÁR Gyula: Ki volt ifjabb Krúdy Gyula? = Magyar Nemzet, 1981. július 24. 8. l.
15. BUDAPESTEN tartja közgyűlését az INTAMEL. = Magyar Nemzet, 1981. augusztus 18. 4. l.
16. A KÖNYVTÁROS Egyesületek Nemzetközi Szövetségének kongresszusa. = Magyar Hírlap, 1981. augusztus 18. 1. l.
17. KÖNYVTÁROSOK nemzetközi tanácskozása Budapesten. = Népszabadság, 1981. augusztus 18. 6. l.
18. MÁTRAHÁZI Zsuzsa: A bibliobusz nyomában. = Magyar Nemzet, 1981. augusztus 28. 5. l.
19. BEFEJEZŐDÖTT a nemzetközi könyvtáros közgyűlés Budapesten. = Magyar Nemzet, 1981. augusztus 29. 3. l.
20. VÉGET ÉRT az INTAMEL közgyűlése. = Magyar Hírlap, 1981. augusztus 29. 6. l.
(Kiss Jenőnek, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatójának nyilatkozatával)

21. LUKÁCSY Sándor: Bővülő irodalom, növekvő könyvtárak. Egy nemzetközi eszmecsere tapasztalatai. = Magyar Hírlap, 1981. szeptember 4. 6. l.
(Beszélgetés Pieter S. van Swingchennel, az INTAMEL elnökével, Piet Schotts főtítkárral, valamint Kiss Jenővel, a FSZEK főigazgatójával)
22. VETÉLKEDŐ diákoknak, tárlatvezetés brigádoknak. = Népszabadság, 1981. szeptember 8. 4. l.
(Az Országos Hadtörténeti Múzeum, a FSZEK, a Kossuth és a Zrinyi Kiadó közös múzeumi vetélkedője)
23. NYITÁS előtt a Szabó Ervin könyvtár zenei gyűjteménye. = Népszabadság, 1981. szeptember 20. 7. l.
24. SZILÁGYI János: Szocialista művelődéspolitikánk úttörői. 2. Szabó Ervin. [Ill.] = Népszabadság, 1981. november 7. 16. l.
25. [ÉRTESÍTÉS a mozgókönyvtár zárvatartásáról] = Magyar Hírlap, 1981. december 17. 8. l., = Magyar Nemzet, 1981. december 17. 8. l., = Népszava, 1981. december 17. 8. l.
26. KAZETTAKÖLCSÖNZÉS. = Magyar Hírlap, 1981. december 29. 9. l.
(Az 1. számú könyvtár szolgáltatása)
27. KAZETTAKÖLCSÖNZÉS az 1. számú könyvtárban. = Népszava, 1981. december 29. 6. l.
28. RÁDIÓFELVÉTELEK idős és beteg embereknek az 1. számú könyvtárban. = Népszabadság, 1981. december 29. 7. l.
29. KISS Jenő: A szombati olvasók ürügyén. = Élet és Irodalom, 1982. január 29. 2. l.
30. BODAY Pál: Olvasni – szombaton is. = Magyar Hírlap, 1982. február 3. 3. l.
(Kiss Jenő cikkéről)
31. A BUDAPEST gyűjtemény kiállításáról. [Ill.] = Esti Hírlap, 1982. február 3. 8. l.
32. INTERJÚ Pesti Ernővel, a FSZEK Központi Könyvtára olvasószolgálatának vezetőjével. (Riporter Bánki Ilona)
= Magyar Rádió, Reggeli Krónika, 1982. február 3.
33. TRIPOLSZKY László: Művelődési napló. Porszemek a nagyváros sivatagában. = Népszabadság, 1982. február 3. 7. l.
34. TUDÓSÍTÁS a Budapest gyűjtemény kiállításáról. (Riporter Szénási Sándor) = Magyar Rádió, Déli Krónika, 1982. febr. 3.
35. A BUDAPEST gyűjtemény ritkaságai. = Magyar Nemzet, 1982. február 4. 4. l.
(Az I. kerület anyagából)
36. KIÁLLÍTÁS a Budapest gyűjtemény ritkaságaiból. = Népszabadság, 1982. február 4. 7. l.
(Az I. kerület történetét bemutató tárlatról)
37. NYITVA tartó könyvtárak. = Népszabadság, 1982. február 4. 9. l.
38. ÚJ közkönyvtárak nyílnak. A Belvárostól Angyalföldig, Óbudától Zuglóiig. = Esti Hírlap, 1982. február 4. 8. l.
39. ÚJ könyvtárak nyílnak meg a fővárosban. = Népszabadság, 1982. február 5. 6. l.
(Egyebek között a Kertész utcai szakolvasóteremről, a Zenei Gyűjteményről és a Dagály utcai könyvtárról)
40. NYITVA tartó könyvtárak. = Magyar Nemzet, 1982. február 13. 6. l.
41. SZABÓ Margit: Egyszer volt Budán tüzeső. Értékes ősnymotatvány. Elkészült a hasonmás kiadás. = Esti Hírlap, 1982. február 16. 3. l.
42. JÁRAY Mária: Itt a könyvtárbusz! [Ill.] = Népszabadság, 1982. február 21. 5. l.

43. M[átyás] I[stván]: Újra nyílik zenei gyűjtemény a belvárosban. = Népszava, 1982. február 21. 6. 1.
44. ÚJRA megnyílik a Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteménye a belvárosi Fehérhajú utcában. = Magyar Nemzet, 1982. február 23. 6. 1.
45. NYITVA tartó könyvtárak. = Népszabadság, 1982. február 25. 9. 1.
46. [A ZENEI gyűjteményről] = Magyar Hírlap, 1982. február 27. 4. 1., = Magyar Nemzet, 1982. február 27. 11. 1., Népszabadság, 1982. február 27. 21. 1.
47. (virág) [Virág F. Éva]: Kultúra a hét végén. = Magyar Hírlap, 1982. február 28. 5. 1.
(Egyebek között: beszélgetés Sándor Ottónéval, a FSZEK porpaganda osztályának helyettes vezetőjével)
48. (mátraházi) [Mátraházi Zsuzsa]: Zenekedvelőknek. = Magyar Nemzet, 1982. március 5. 5. 1.
(A zenei gyűjteményről)
49. A MAGYAR Szociológiai Irodalom Bibliográfiájának harmadik kötete Önálló kiadványok 1900–1919 címen megjelent. = Magyar Nemzet, 1982. március 9. 6. 1.
50. TRIPOLSKZY László: Művelődési napló. Egymást kiegészítve. = Népszabadság, 1982. március 12. 7. 1.
(A zenei gyűjteményekről)
51. [A KERTÉSZ utcai szakolasóterem megnyitásáról] = Magyar Nemzet, 1982. március 17. 6. 1.
52. TÓTISZ András: Új könyvtári olvasóterem. Könyvtár a körüton. Lapozgató és képmagnó. = Esti Hírlap, 1982. március 17. 2. 1.
53. ÚJ olvasóterem. [Ill.] = Népszava, 1982. március 17. 6. 1.
54. HAJDÚ Éva: Budapest gyűjtemény a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. = Magyar Nemzet, 1982. március 18. 5. 1.
55. 226–656. Újabb könyvtárral gazdagodott a főváros. [Ill.] = Népszabadság, 1982. március 18. 8. 1.
56. NYITVA tartó könyvtárak. = Népszabadság, 1982. március 18. 9. 1.
57. ÚJ kézikönyvtár Budapesten. = Népszava, 1982. március 18. 6. 1.
58. ÚJ kézikönyvtár a fővárosban. = Magyar Hírlap, 1982. március 18. 6. 1.
59. ÚJ könyvtár a VII. kerületben. = Magyar Nemzet, 1982. március 18. 5. 1.
60. M[átyás] I[stván]: Könyvtári Szemle. Hasonmás kiadás. = Népszava, 1982. április 22. 6. 1.
61. ANGYALFÖLDÖN május végén nyit a Dagály utca 9. szám alatt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár új fiókkönyvtára. = Magyar Nemzet, 1982. április 25. 7. 1.
62. KÖNYVTÁR a Dagály utcában. = Népszava, 1982. április 25. 16. 1.
63. ÚJ könyvtár. = Magyar Hírlap, 1982. április 25. 7. 1.
64. ÚJ könyvtár. = Népszabadság, 1982. április 25. 9. 1.
65. F[riss] R[óbert]: Újra és újra ugyanazt a motívumot. Egész évben három forintért. Megnyílt a Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteménye. [Ill.] = Népszabadság, 1982. május 23. 4. 1.
66. [KÖZLEMÉNY a 7. számú könyvtár nyitásáról] = Magyar Nemzet, 1982. május 23. 4. 1.

67. ANGYALFÖLDÖN új könyvtár. = Esti Hírlap, 1982. május 26. 12. 1.
68. KULTURÁLIS létesítménnyel gazdagodik a főváros XIII. kerülete. = Népszabadság, 1982. május 27. 8. 1.
69. ÚJ fővárosi könyvtár. = Magyar Hírlap, 1982. május 27. 9. 1.
/A Dagály utcai könyvtárról/
70. (molnár): Kiállításon. A Viziváros története. Szabad-úszó levél. = Esti Hírlap, 1982. június 11. 2. 1.
/A Budapest gyűjtemény kiállításáról/
71. [A KÖZPONTI Könyvtár nyári zárvatartásáról] = Népszabadság, 1982. június 15. 8. 1., = Népszava, 1982. június 15. 6. 1.
72. [KÖZLEMÉNY a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárának újbóli megnyitásáról] = Magyar Nemzet, 1982. szeptember 8. 6. 1., = Népszabadság, 1982. szeptember 8. 8. 1., = Népszava, 1982. szeptember 8. 6. 1.
73. HÁZHOZ megy a könyv. = Népszabadság, 1982. október 6. 9. 1.
74. KÖNYV – házhoz szállítva. = Népszava, 1982. október 6. 9. 1.
75. KÖNYVSZÁLLÍTÁS időseknek, betegeknek. = Magyar Hírlap, 1982. október 6. 11. 1.
76. (h. l. i.): Bemutatkozik Somogy népművészete. = Magyar Nemzet, 1982. november 4. 5. 1.
/A Dagály utcai könyvtár kiállításáról/
77. SOMOGY bemutatkozik. = Népszava, 1982. november 4. 8. 1.
/A Dagály utcai könyvtár kiállításáról/
78. (mátyás) [MÁTYÁS István]: Somogy Budapesten. Népművészet, honosmeret a könyvtárban. = Népszava, 1982. november 5. 6. 1.
/A Dagály utcai könyvtár kiállításáról/
79. RENDHAGYÓ tanórák a könyvtárban. = Esti Hírlap, 1982. november 8. 8. 1.
/Pesterzsébeti és soroksári könyvtárakról/

Összeállította: Aknay Tibor

AJÁNDÉKOZÓ SZEMÉLYEK ÉS INTÉZMÉNYEK 1981–1982-BEN

Andrássy Mária, Balázs István, Bérczessi B. Gyula, Bertalan János – Berti Béla, Berza László, Böszörményi Zoltán, Fodor Ferenc, Földváry András, Füves Ödön, Gábor Éva, Gerő Gyula, Gombos Károly, Hiripi Lajosné, Hrenkó Pál, Indali György, Jenny Katalin, Kiss Jenő, Klinda Mária, Lampel Miklós, Losó József, Márffy István, Mona Ilona, Morvay Endre, Pap János, Rados Ferenc, Remete László, Rostás Jenőné, Szabó Józsefné, Szederkényi Olga, Székely György, Szomjas-Schiffert György, Szőnyi Erzsébet, Tarjányi Ferenc – Pesti László, Tomka Miklós, Wessetzky Wilmos, Zsigmond László

Békés megyei KISZ Bizottság	MTA Zenetudományi Intézet
Bessenyei György Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza	Magyar UNESCO Bizottság
Budapesti Művelődési Központ	Magyar Vegészeti Múzeum, Várpalota
Corvina Kiadó	Magyar Vöröskereszt
Eötvös Kollégium	Magyar Zeneművészek Szövetsége
ELTE Nyelvtudományi Tanszék	MAHART
Felnőttnevelési Intézet	Makói Múzeum
Felsőoktatási Pedagógiai Kutató Központ	MKKE Nyelvi Intézet
Fővárosi Pedagógiai Intézet	Mezőgazdasági és Élelmiszérségügyi Minisztérium
Franklin Nyomda	Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központ
Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár, Debrecen	Műemléki Felügyelőség
Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Debrecen	Művelődési Minisztérium Marxizmus–Leninizmus
Herman Ottó Múzeum, Miskolc	Oktatási Főosztály
Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum	Művelődéskutató Intézet
Ifjúsági Lapkiadó Vállalat	Népművelési Intézet
Indiai Nagykövetség	Oktatáskutató Intézet
József Attila Tudományegyetem, Szeged	Országgyűlési Könyvtár
Katona József Társaság, Kecskemét	Országos Pedagógiai Intézet
Kazinczy Ferenc Gimnázium, Győr	Országos Széchényi Könyvtár
Kertészeti Egyetem	Országos Széchényi Könyvtár Könyvtárudományi és
KISZ Budapesti Bizottsága	Módszertani Központ
KISZ XIII. kerületi Bizottsága	Pest Megyei Művelődési Központ, Szentendre
Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen	Petőfi Nyomda, Kecskemét
KÓTA (Kórusok Országos Tanácsa)	Rózsa Ferenc Gimnázium, Békéscsaba
Közlekedési Múzeum	Ságvári Endre Szakközépiskola
KSH Könyvtára	SOTE Marxizmus–Leninizmus Intézet
Lukács Archívum	Somogyi Könyvtár, Szeged
Liszt Ferenc Társaság	Szakszervezetek Borsod Megyei Tanácsa Központi Könyvtár
Magyar Építőművészek Szövetsége	Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete
Magyar Írók Szövetsége	Szombathelyi Tanárképző Főiskola
Magyar Külügyi Intézet	Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa
Magyar Labdarúgó Szövetség	TIT Borsod Megyei Szervezete
Magyar Lóverseny Vállalat	TIT Budapesti Szervezete
Magyar Országos Levéltár	TIT Szegedi Szervezete
Magyar Partizánszövetség	Tudományszervezési és Informatikai Intézet
MRT Tömegkommunikációs Kutatóközpont	Városépítési Tudományos és Tervezőintézet
Magyar Színházi Intézet	Városi–Járási Könyvtár, Jászberény
MSZMP Párttörténeti Intézet Könyvtára	Városi Könyvtár, Törökszentmiklós
MSZMP Társadalomtudományi Intézet	Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szombathely
Magyar Televízió	Verseyhy Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok
MTA Állam- és Jogtudományi Intézet	
MTA Könyvtára	Bujdosó Alpár, Wien
MTA Szociológiai Intézet	Cotti, Claude, La Varenne St. Hilaire
MTA Világ gazdasági Kutató Intézet	Deetman, Huib, Amsterdam
Tudományos Tájékoztató Szolgálat	Flach, Paul, München

Harmat, Paul, Mauer b. Amstetten
 Hódi Sándor, Ada
 Kayser, Audun, Norvégia
 Musiol, Karol, Lengyelország
 Nagy Ferenc – Szabó Ferenc, Róma
 Puskely Mária, Róma
 Semlyén István, București
 Szentmártoni Mihály, Róma
 Szirmai Endre, Stuttgart
 Szónyi Zsuzsa, Róma
 Weinstock Jenő, Miami Beach

Academia de Științe Sociale și Politice, București
 Academy of Political Science, New York
 Alma Books Company, New York
 Archives et Musées de la Ville de Bruxelles
 Bayerische Staatsbibliothek, München
 Biblioteca Centrala de Stat, București
 Biblioteca Nacional „José Martí”, La Habana
 Biblioteka Akademii Nauk SZSZSR, Leningrad
 Biblioteka Główna Uniwersytetu im. Adam Mickiewicza,
 Poznan
 Biblioteka Uzsgorodsz'kogo Goszudarsztvennogo
 Uniwersitetu, Uzsgorod
 Bodleian Library, Oxford
 Books of the World, New York
 Buchvertriebs GmbH, Wien
 Bücher-Zentrum, Wien
 Central European Federalist, New York
 Centre Européen pour le Loisir et l'Éducation, Prague
 Columbia University Libraries, New York
 Comité International pour l'Information et la Docu-
 mentation en Sciences Sociales, Paris
 Deutsche Bucherei, Leipzig
 Faculté des Lettres de l'Université
 „Cirill et Méthode”, Skopje
 Freies Deutsches Hochstift Frankfurter Goethe-Museum,
 Frankfurt am Main

Galérie Lambert, Paris
 Goszudarsztvennaja Biblioteka Lenina, Moszkva
 Hokkaido University of Education, Hokkaido
 Hungarológiai Intézet, Novi Sad
 INION, Moszkva
 Johann Kepler Universität, Linz
 Justus Liebig Universität, Giessen
 Libella Librairie, Paris
 Librairie 123, Paris
 Librairie de l'Université Georg et Cie, Genève
 Library of Congress, Washington
 Městská Knihovna, Praha
 Ministero della Pubblica Istruzione Biblioteca di
 Documentazione Pedagogica, Firenze
 Narodna Biblioteka, „Ivan Vazov”, Plovdiv
 National Library, Nigeria
 New York Public Library, New York
 New York State Library, Albany, N. Y.
 Niedersächsischen Landesbibliothek, Hannover
 Schweizerische Osteuropa-Bibliothek, Bern
 Smithsonian Institute, Washington
 Stadt- u. Landesbibliothek, Wien
 Stadtbibliothek, Wuppertal
 State Central Library, Pyongyang
 Statna Vedecká Knižnica, Košice
 Státní Vedecká Knihovna, Brno
 Ungarisches Kirchensoziologisches Institut, Wien
 Universitätsbibliothek, Bremen
 Universitätsbibliothek, Tübingen
 University of California, Berkeley
 University of Chicago
 Univerzitná Knižnica, Bratislava
 Urban Council, Hong Kong
 Vseszojuznaja Goszudarsztvennaja Biblioteka, Moszkva
 World Federation of Hungarian Jews, New York
 York University, York

Összeállította: Jenny Katalin

**DOLGOZÓINK INTÉZMÉNYÜNKÖN KÍVÜLI SZAKMAI, TUDOMÁNYOS
ÉS TÁRSADALMI MUNKÁSSÁGA**

AMSCHL Johanna

Előadások „Felszabadulásunk 38. évfordulója” címen a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában és a Hazafias Népfront VII. kerületi Szervezete Béke és Barátság Bizottságában.

A Hazafias Népfront VII. kerületi Szervezete Béke és Barátság tagja.

DR. BARTA Andrásné

A MKE gyermekkönyvtáros szekciójának vezetőségi tagja.

BENJÁMIN Judit

Idősek és betegek könyvtári ellátása. Bp., 1981, OSZK KMK 117 p. 20 cm.

A könyv házhoz megy. Belváros, 1982. nov. 10. p.

Előadás a KMK tanfolyamain (1981–1982) a hátrányos helyzetű olvasók könyvtári ellátásáról

1981-ben az V. kerületi főkönyvtárban és a Rátkai Márton Munkás Művész Klubban iparművészeti kiállítása volt.

BIRÓ Irén

Az iskolaotthonos nevelők és a gyermekkönyvtáros munkakapcsolatai – előadás az OPI felkérésére.

A Hazafias Népfront I. kerületi békebizottságának titkára.

BOLGÁR Ágnes

Idősek és betegek könyvtári ellátása. Bp., 1981, OSZK KMK 117 p. 20 cm.

Előadás a KMK tanfolyamain (1981–1982) a hátrányos helyzetű olvasók ellátásáról.

CSÉP Attiláné

A XIII. kerületi Tanács kulturális bizottságának tagja.

CSOMOR Tibor

A Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága honismereti munkabizottságának tagja.

Korreferátum a FSZEK Budapest Gyűjteménye munkájáról a III. Budapesti Honismereti Konferencián 1982. okt. 16-án, szövege megjelent a konferencia 1985-ben kiadott teljes jegyzőkönyvében.

A „Budapest” c. folyóiratban „A fővárosi válogatott irodalmából” címmel rendszeres bibliográfia közlése.

ERDŐDY Ferencné

A Hazafias Népfront XX. kerületi Bizottsága Kulturális Bizottság tagja.

FENYVES Mária

Folyamatosan cikkei jelentek meg művészeti, közművelődési témákról, eseményekről a Közlekedési Hírlap és a Megafon c. lapokban.

Zichy Mihály Arany János illusztrációinak bemutatása – előadás a Budapesti Művészetbarátok Egyesületében.

FORGÁCS Tiborné

1981-től a Közalkalmazottak Szakszervezete Munkaszervezési és Továbbképzési Albizottság tagja.

1982-től a III. ker. Tanács Közművelődési Bizottságának tagja.

DR. FRIEDRICH Lajosné

A XI. kerületi Úttörőelnökség tagja.

GÁL Tamás

Az I. ker. Tanács Művelődési Háza Társadalmi Vezetősége tagja.

GÁLNÉ BALLAGI Ágnes

Pillantás az NSZK szaksajtójának tükrébe. = Könyvtáros, 1982. 94–98. l.

Irányelvek Anglia és Wales könyvtárainak referenz szolgáltatáshoz (Szemle). Könyvtári Figyelő, 1982. 2. sz. 173–175. l.

On-line információ a közművelődési könyvtárakban: áttekintés az újabb brit kutatásokról. Könyvtári Figyelő, 1982/3. 311–315. l.

A nagyvárosi könyvtárak a nyolcvanas években.

Könyvtári Figyelő, 1982/5. 543–545. l.

A Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága művelődéspolitikai munkabizottságának tagja.

GÉRNYSI Ferencné

A Hazafias Népfront XX. kerületi Bizottsága Kulturális Bizottságának tagja.

HARGITAI Nándorné

A Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó kiadói tanácsának tagja.

A Magyar Úttörők Szövetsége Budapesti Elnökségének társadalmi munkatársa.
Az Eseménynaptár szerkesztőbizottságának tagja.

HORVÁTH Györgyné

Az MSZMP Budapesti Bizottságának társadalmi munkatársa.
A Budapesti Művelődési Központ igazgatósági tanácsának tagja.
Könyvtári tanács titkár.

KEREKES Pálné

Az aktív könyvtárhasználatra nevelés problémái a budapesti közművelődési könyvtárakban.
A Magyar Könyvtárosok Egyesületének évkönyve, 1981.(82.) NPI (Budapest), 95–97. l.
A 13–15 évesek aktív könyvtárhasználatának problémái.
Kaposvár, MKE XIV. Vándorgyűlésén (előadás)
A MKE elnökségének tagja.
A MKE gyermekkönyvtáros szekció elnöke.

KISS Jenő

Special-library tasks of metropolitan city libraries 109–114. p.
Metropolitan Libraries on Their Way into the Eighties.
Festschrift Jürgen Eyssen zum 60. Geburtstag. Hrsg. von Beaujean, M. München, K. G. Saur Verlag KG, 1982. 188 p.
Számvetés... 1980 – Tervek 1981. = Könyvtáros, 1981. 6–7. l.
Az INTAMEL közgyűlése. = Könyvtáros, 1982. 33–35. l.
Az Országos Könyvtárügyi Tanács tagja.

MÁTRAI Mátvás

Több társadalomtudományi előadás (SZOT Iskola, MLEE, Egészségügyi intézetek, üzemek)
Az MSZMP Budapesti Bizottságának társadalmi munkatársa.
Az MLEE XIII. ker. tagozatának filozófia tanára.
A Szovjet irodalom baráti körének elnökségi tagja.

MEISZNER Tamásné

A könyv házhoz megy. Belváros, 1982 nov. 10. p.
Különleges szolgáltatások a Vadász utcai könyvtárban. Belváros, 1981. 1. sz. 5. p.
Közgyűjteményeink védelmében. Élet és Irodalom, 1981. aug. 22. 2. p.
Könyvtárbemutató a Rátkai Márton Munkás Művész Klubban egyórás beszélgetés keretében (riporter: Sütő Péter)
1981-ben
A Csepel Művek Munkásotthona Olvasó Munkás Klubjának irodalmi pályázatán zsűritagként vett részt.
Az V. ker. Tanács VB. Művelődés és Ifjúsáspolitikai Bizottság tagja.

MEZEI László Miklós

A főváros helytörténeti könyvtára. = Honismeret, 1982. 1. sz. 20–21. old.
Megújulás? A régi és az új MNB IKR. = Könyvtári Figyelő, 1982. 2. sz. 133–142. old.
Olvasótábor az értelmiségivé nevelésért. = Magyar Nemzet, 1982. augusztus 3. 3. old.
Szeptemberi ízek. Mesterházi Lajos elbeszélései. = Magyar Nemzet, 1982. augusztus 17. 4. old.
Vereség. Bereck József novellái. = Magyar Nemzet, 1982. szeptember 7. 4. old.
A part. P. Lengyel József regénye. = Magyar Nemzet, 1982. október 3. 8. old.
Két szlovák kisregény. = Magyar Nemzet, 1982. október 24. 8. old.
Mogyoróbokrok. Vincent Sikula kisregénye. = Magyar Nemzet, 1982. december 28. 4. old.
A szlovákiai magyar irodalom első jelentkezése a budapesti könyvnapon, 1934. = Olvasó Nép, 1982. Ősz. 109–113. old.
Gál Sándor: Mesét mondok, valóságot. = Honismeret, 1982. 5. sz. 56. old.
Mozaik az egységről és a dialektikáról. = Új Forrás, 1982. 6. sz. 30–34. old.
Megszólalnak a résztvevők. = Ifjúsági Szemle, 1982. 4. sz. 70–73. old.

MIKÓ Zoltán

A Hazafias Népfront olvasókörök munkabizottságának tagja.
A TIT Budapesti Szervezete módszertani bizottságának tagja.
Előadásokat tartott szakmunkástanulóknak.

MUZSLAINÉ KATONA Júlia

Magyar Múzeumok kiadványainak Bibliográfiája 1980. Budapest, 1982. MRMK. 230. l.
A Múzeum és Könyvtári Értesítő repertórium (1907–1918). Budapest, 1982. Művelődési Kutató Intézet. 155. l.

OTTOVAYNÉ ECSEDI Klára

Az I. ker. Tanács VB. Közművelődési Bizottság tagja.

PÁSZTOR Etelka

A Közalkalmazottak Szakszervezete Budapesti Bizottsága nőbizottságának tagja.

PESTI Ernő

Az Est-lapok repertórium I–II. kötet. 1981., 1984., Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum.

REGULI Ernő

Freud = Eseménynaptár, 1981/2. 15–19. l.

DR. ROSTÁS Jenőné

A „Neue zeytung aus Hungeren von Ofen und Pesst” című 1578-ban megjelent röplap hasonmás kiadásához ismertetés a mű keletkezésének körülményeiről.

A III. Budapesti Honismereti Konferencián írásban benyújtott hozzászólás a Budapest Gyűjtemény állománygyarapításának eredményeiről és problémáiról. (Megjelent a konferencia 1985-ben kiadott jegyzőkönyvében.)

SÁNDOR Ottóné

A MKE ellenőrző bizottságának tagja.

A Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága közművelődési bizottságának tagja.

A KMK mellett működő országos könyvtári propagandabizottság tagja.

Az Eseménynaptár szerkesztőbizottságának tagja.

SÉRA Jánosné

A Magyar Uttörők Szövetsége XX. kerületi elnöksége Kulturális Bizottság tagja.

SZABÓ Jánosné, RICHLICH Ilona

A Budapesti Művelődési Központ igazgatói tanácsának tagja.

SZALAI Ágnes

A Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége (IAML) 1981-es budapesti konferenciáján két előadást tartott.

– „A magyarországi zenei könyvtárak múltja és jelene, a kooperáció szükségessége és lehetséges eredményei a jövőben”

– „A zenei könyvtáros továbbképzés Magyarországon”

Selection and Acquisition in Public Music Libraries = Fontes Artis Musicae 1982. No. 1.

A KMK által szervezett „Hangfelvételek ISBD-n alapuló bibliográfiai leírása” c. tanfolyamán a katalógus szerkesztés tárgyát tanította 1981-ben.

Az IAML Magyar Nemzeti Bizottságának alelnöke, a MKE Zenei Szekciójának elnökségi tagja.

SZECSÓDI Jánosné

A XIII. ker. Tanács kulturális bizottságának tagja.

SZEDERKÉNYI Olga

Az MSZMP Társadalomtudományi Intézetének állománygyarapítási tanácsadója.

A Fővárosi Népi Ellenőrzési Bizottság kulturális szakbizottságának tagja.

A Hazafias Népfront XVII. kerületi Bizottsága elnökségének tagja.

SZÉKELY Ervinné

Heltai Jenő. Eseménynaptár, 1982/3. 22–25. l.

TOMPEK Lászlóné

„Az anyag és a tudat.” „Vallás, erkölcs, kultúra, művészet” c. előadások az MSZMP VII. ker. PB MLEE Esti Egyetemen.

Az I. ker. Tanács Művelődési Háza Társadalmi Vezetősége tagja.

Az I. ker. Uttörőelnökség kulturális Szakbizottságának tagja.

VITÉZNE BÁRÁNY Éva

Fiatalok irodalmi, zenei és képzőművészeti ízlése. Hatásvizsgálat 14–19 évesek körében.

Könyvtáros. 32. évf. 2. szám, 1982. február. 100–104. l.

A Szovjetunió irodalma és A XX. század világirodalma c. előadások a Dolgozók Gimnáziumában. (XI. ker. Józset A. Gimnázium.)

A KÖZPONTI KÖNYVTÁR ÉS A HÁLÓZAT

Központi Könyvtár
Gazdasági főosztály
Mozgókönyvtár
Zenei gyűjtemény

VIII., Szabó Ervin tér 1.
VIII., Baross u. 18.
X., Gép u. 2-6.
V., Fehérhajú u. 5.

22. sz. főkönyvtár
olvasóterem
2. sz. könyvtár

VII. kerület

Kertész u. 20.
Kertész u. 15.
Rottenbiller u. 10.

I. kerület

11. sz. főkönyvtár
gyermekrészleg
1. sz. fiók
2. sz. fiók
3. sz. gyermekfiók

Krisztina krt. 87-89.
Krisztina krt. 91.
Országház u. 13.
Fő utca 11.
Szilágyi Dezső tér 5.

VIII. kerület

9. sz. könyvtár
9. sz. gyermekkönyvtár
44. sz. könyvtár
44. sz. gyermekkönyvtár

Gutenberg tér 3.
Somogyi Béla u. 23/c.
Kulich Gyula tér 12.
Kulich Gyula tér 13.

II. kerület

37. sz. főkönyvtár
1. sz. fiók
2. sz. fiók
3. sz. fiók

Török u. 7-9.
Dimitrov út 80.
Szabadság út 35-37.
Marczibányi tér 5/c.

IX. kerület

48. sz. főkönyvtár
1. sz. fiók
2. sz. fiók
3. sz. fiók
4. sz. fiók
39. sz. könyvtár

Börzsöny u. 9-11.
Gubacsi út 89.
Füleki út 8.
Mester u. 53-55.
Hámán Kató út 27.
Boráros tér 2.

III. kerület

8. sz. könyvtár
8. sz. gyermekkönyvtár
1. sz. gyermekfiók
21. sz. könyvtár
1. sz. fiók
2. sz. fiók

Fő tér 2.
Fő tér 5.
San Marco u. 81.
Bajáki Elemér u. 5-7.
Dömös u. 20.
Dömös u. 5.

X. kerület

12. sz. főkönyvtár
1. sz. fiók
2. sz. fiók

Pataky István tér 7-14.
Gergely u. 68.
Keresztúri út 7-9.

IV. kerület

28. sz. főkönyvtár
gyermekrészleg
2. sz. fiók
3. sz. fiók

Bajcsy Zs. u. 8.
Munkásotthon u. 33-39.
Reviczky u. 38.
Tinódi u. 1.

XI. kerület

3. sz. főkönyvtár
1. sz. gyermekfiók
2. sz. gyermekfiók
6. sz. könyvtár
2. sz. fiók

Szakasits Árpád út 55.
Menyecske u. 2.
Albertfalva u. 9-11.
Karinthy u. 11.
Alabástrom u.

V. kerület

1. sz. főkönyvtár
gyermekrészleg
1. sz. fiók
2. sz. gyermekfiók

Vadász u. 42.
Aulich u. 4/6.
Királyi Pál u. 11.
Királyi Pál u. 18.

XII. kerület

38. sz. főkönyvtár
gyermekrészleg
1. sz. fiók
2. sz. fiók
3. sz. fiók

Böszörményi út 13-15.
Böszörményi út 34/a.
Hollós u. 5.
Törökbálint u. 2.
Városmajor u. 42.

VI. kerület

10. sz. könyvtár
1. sz. gyermekfiók

Népköztársaság útja 52.
Liszt Ferenc tér 6.

XIII. kerület

4. sz. könyvtár
7. sz. könyvtár

Lehel u. 31.
Dagály u. 9.

1. sz. fiók Rajk László u. 40.
2. sz. fiók Rajk László u. 83.
3. sz. fiók Lehel u. 7/c.
19. sz. könyvtár József A. tér 4.
2. sz. gyermekkönyvtár Sallai Imre u. 52.
10. sz. gyermekkönyvtár Tomori köz 7.

XIV. kerület

5. sz. könyvtár Ilka út 36.
18. sz. könyvtár Bosnyák u. 1/a.
1. sz. fiók Uzsoki u. 57.
43. sz. könyvtár Lumumba u. 1–3.
43. sz. gyermekkönyvtár Kerepesi út 76/c.

XV. kerület

34. sz. főkönyvtár Mosolygó A. u. 36.
gyermekrészleg Doktor S. u. 45.
1. sz. fiók M. Gorkij tér 2.
2. sz. fiók Hartján köz 2–4.
3. sz. fiók Kontyfa u. 12.
4. sz. fiók Arany J. u. 29.
4. sz. gyermekfiók Bocskai út 73.
5. sz. fiók Kozák téri Ifjúsági Ház

XVI. kerület

32. sz. főkönyvtár Veres Péter út 53.
1. sz. fiók Rákosi út 129.

XVII. kerület

36. sz. könyvtár Lemberg u. 38.
1. sz. fiók Wesselényi u. 1.
2. sz. fiók Zrínyi út 13.
3. sz. fiók Sugár u. 66.
4. sz. fiók Pesti u. 113.

XVIII. kerület

24. sz. könyvtár Baross u. 8.
1. sz. fiók Vörösfény u. 163.

XIX. kerület

25. sz. főkönyvtár Vörös Hadsereg u. 93–95.
1. sz. fiók Petőfi tér 15.
2. sz. fiók Zalaegerszeg u. 106.
3. sz. fiók Kossuth L. u. 8.
4. sz. fiók Berzsenyi u. 8.

XX. kerület

27. sz. könyvtár Jócai Mór u. 106.
gyermekrészleg Ósz Szabó János u. 5.
2. sz. fiók Török Flóris u. 245.
3. sz. fiók Pacsirta u. 157/b.
4. sz. fiók Marx K. u. 128.

XXI. kerület

30. sz. könyvtár Kalamár József u. 230.
1. sz. fiók Rakéta u. 24.
2. sz. fiók Rákosi E. u. 138.
3. sz. fiók Széchenyi u. 91.
4. sz. fiók Rákóczi F. u. 106.
46. sz. könyvtár Vénusz u. 2.

XXII. kerület

13. sz. főkönyvtár Tóth József u. 36.
1. sz. fiók Nagytétényi út 264.
2. sz. fiók Budafok Kísérleti lakótelep
3. sz. fiók Dózsa György út 98.
4. sz. fiók Nagytétényi út 35.

TARTALOM

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár jelentése (1981–1982)	5
I. Hálózatfejlesztés	5
II. A könyvtár állománya	5
III. Feltárás	7
IV. Olvasószolgálat	7
V. Bibliográfiák és egyéb kiadványok	9
VI. Személyzeti, oktatási tevékenység	11
VII. Igazgatás, kapcsolatok	20
VIII. Pénzügyi gazdálkodás	21
IX. Táblázatok	24
Kiss Jenő: Az INTAMEL és budapesti közgyűlése	40
Klinda Mária: Régi nyomtatványok feltárása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban	47
H. Takács Éva: Egy könyvtár kialakítása és működésének néhány tapasztalata	60
Téchy Tünde: Rétegmunka a középiskolások körében a 22-es könyvtárban	68
Bíró Ferenc: Vizuális gyűjtemények a FSZEK hálózatában	77
Fasang Márta: A FSZEK zenei ismeretterjesztő munkája a Bartók és Kodály centenárium éveiben	82
Indali György: Újabb munkásmozgalmi vonatkozású grafikai plakátok a Budapest gyűjteményben 1948-ig	86
Aknay Tibor: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1981–1982-ben (Cikkbibliográfia)	94
Jenny Katalin: Ajándékozó személyek és intézmények 1981–1982-ben	98
Dolgozóink könyvtáron kívüli társadalmi tevékenysége	100
A központi könyvtár és a hálózat 1982-ben	103
Melléklet	I–XII.

СОДЕРЖАНИЕ

Отчет о работе Городской Библиотеки им. Эрвина Сабо за 1981—1982 годы	5
I. Развитие районной библиотечной сети	5
II. Фонд библиотеки	5
III. Библиотечная обработка	7
IV. Обслуживание читателей	7
V. Библиографии и другие издания	9
VI. Кадровая и учебная деятельность	11
VII. Управление, сотрудничество	20
VIII. Финансовое хозяйство	21
IX. Таблицы	24
Ене КИШ: ИНТАМЕЛ и его общее собрание в Будапеште	40
Мария КЛИНДА: Обработка старых изданий в Городской Библиотеке им. Эрвина Сабо	47
Эва Х. ТАКАЧ: Создание новой библиотеки и некоторые опыты ее деятельности	60
Тюндэ ТЭЧИ: Пластовая работа среди учеников средней школы в районной библиотеке № 22	68
Ференц БИРО: Визуальные собрания в районной сети Городской Библиотеки им. Эрвина Сабо	77
Марта ФАШАНГ: Музыкальная научно-популярная деятельность Городской Библиотеки им. Эрвина Сабо в годы столетнего юбилея со дня рождения Бартока и Кодая	82
Дердь ИНДАЛИ: Новые плакаты рабочего движения в собрании Будапешт до 1948-ого года	86
Тибор АКНАИ: Городская Библиотека им. Эрвина Сабо в 1981—1982-ом годах (Библиография статей)	94
Каталин ЕННИ: Лист дарителей в 1981—1982-ом годах	98
Внебиблиотечная общественная деятельность наших сотрудников	100
Центральная и районные библиотеки в 1982-ом году	103
Приложение	I—XII.

SOMMAIRE

Le Rapport de la Bibliothèque municipale "Szabó Ervin" (1981-1982)	5
I. Le développement de notre chaîne de bibliothèques	5
II. Le fonds total de la bibliothèque	5
III. Exploration	7
IV. Service de lecture publique	7
V. Bibliographie et autres publications	9
VI. Travail de personnel et d'enseignement	11
VII. Direction, administration, relations	20
VIII. Finances	21
IX. Tableaux	24
Kiss, Jenő: La session de l'Intamel à Budapest	40
Klinda, Mária: L'exploration des anciennes impressions dans la bibliothèque municipale "Szabó Ervin"	47
Takács, Éva, H.: La formation d'une bibliothèque avec quelques expériences de son fonctionnement	60
Téchy, Tünde: Travail de couche parmi les lycéens dans la bibliothèque No. 22.	68
Bíró, Ferenc: Collections visuelles dans le réseau de la Bibliothèque municipale "Szabó Ervin"	77
Fasang, Márta: La propagation de la connaissance musicale a la Bibliothèque municipale "Szabó Ervin" pendant les années centenaires de Bartók et Kodály	82
Indali, György: Affiches graphiques récemment acquises de la Collection Budapest, relatives au mouvement ouvrier de l'époque qui durait jusqu'à 1948	86
Aknay, Tibor: La Bibliothèque municipale "Szabó Ervin" en 1981 et 1982. (Bibliographie des articles parus dans la presse hongroise)	94
Jenny, Katalin: Les donateurs singuliers et instituts en 1981 et 1982	98
L'activité sociale de nos travailleurs outre la bibliothèque	100
La bibliothèque centrale et le réseau en 1982	103
Supplément	I-XII.

CONTENTS

Report of the Ervin Szabó Metropolitan Library for 1981/1982	5
I Branch libraries	5
II Holdings	5
III Cataloguing and indexing	7
IV Reader's service	7
V Bibliographies and other publications	9
VI Staffing and training	11
VII Management and relations	20
VIII Financial management	21
IX Tables	24
Jenő Kiss: INTAMEL and its Budapest general meeting	40
Mária Klinda: Exploitation of early printed materials in the Ervin Szabó Metropolitan Library	47
Éva H. Takács: Shaping up a library and some observations of its operation	60
Tünde Téchy: Secondary pupils in the No. 22 Library	68
Ferenc Bíró: Visual collections in the Metropolitan network	77
Márta Fasang: Propagating musical knowledge in the Ervin Szabó Metropolitan Library in the years of Bartók and Kodály centenaries	82
György Indali: Newly found labour movement-related graphical posters until 1948 in the Budapest Collection	86
Tibor Aknay: The Ervin Szabó Metropolitan Library in 1981/82: a bibliography of articles	94
Katalin Jenny: Donators in 1981/1982	98
Political activities of our staff shown outside the Library	100
The Central Library and the branch libraries in 1982	103
Appendix	I-XII.

INHALT

Bericht der Hauptstädtischen Szabó Ervin Bibliothek (1981–1982)	5
I. Entwicklung des Bibliotheknetzes	5
II. Bestand der Bibliothek	5
III. Die Erschliessung	7
IV. Leserdienst	7
V. Bibliographien und andere Publikationen	9
VI. Personal und Bildungstätigkeit	11
VII. Leitung, Beziehungen	20
VIII. Finanzwirtschaft	21
IX. Tabellen	24
Kiss, Jenő: INTAMEL und seine Generalversammlung in Budapest	40
Klinda, Mária: Die Erschliessung der alten Druckschriften in der Stadtbibliothek „Ervin Szabó“	47
Takács Éva, H.: Die Ausgestaltung einer Bibliothek und die Erfahrungen ihres Wirkens	60
Téchy, Tünde: Schichtarbeit unter den Mittelschülern in der Bibliothek „22“	68
Bíró, Ferenc: Visuelle Sammlungen in dem Bibliotheknetz der Stadtbibliothek „Ervin Szabó“	77
Fasang, Márta: Musikalische populärwissenschaftliche Arbeit während des Zentenariums von Bartók und Kodály	82
Indali, György: Neuere graphische Plakaten der Arbeiterbewegung bis 1948 im Bestand der Budapest-Sammlung	86
Aknay, Tibor: Die Stadtbibliothek „Ervin Szabó“ im Jahren 1981–1982 (Bibliographie der Artikeln)	94
Jenny, Katalin: Schenkungen von Personen und Instituten im Jahren 1981–1982	98
Gesellschaftliche Tätigkeit unserer Mitarbeiter ausser der Bibliothek	100
Die Zentralbibliothek und das Bibliotheknetz im Jahre 1982	103
Beilage	I–XII.

1. Hanga Mária miniszterhelyettes megnyitja a VII. ker. Kertész utca 15. sz. alatti szakolasótermet.

2. A megnyitó ünnepségen Tímár Béla színművész szaval.

II.

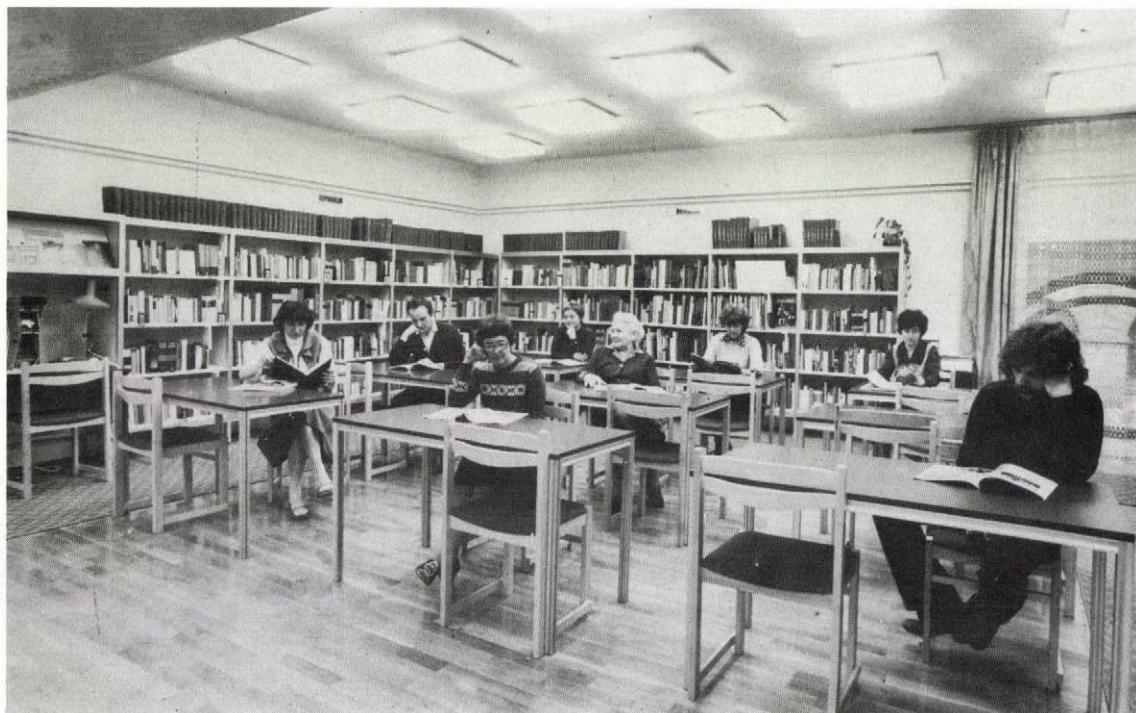
3. Nitsch Lászlóné könyvtárvezető jutalmakat ad át a kerületi pedagógusoknak.

4. A megnyitóünnepség közönsége.

5. Részlet a szakolvasóterem földszinti terméből.

6. A szakolvasóterem emeleti része.

IV.

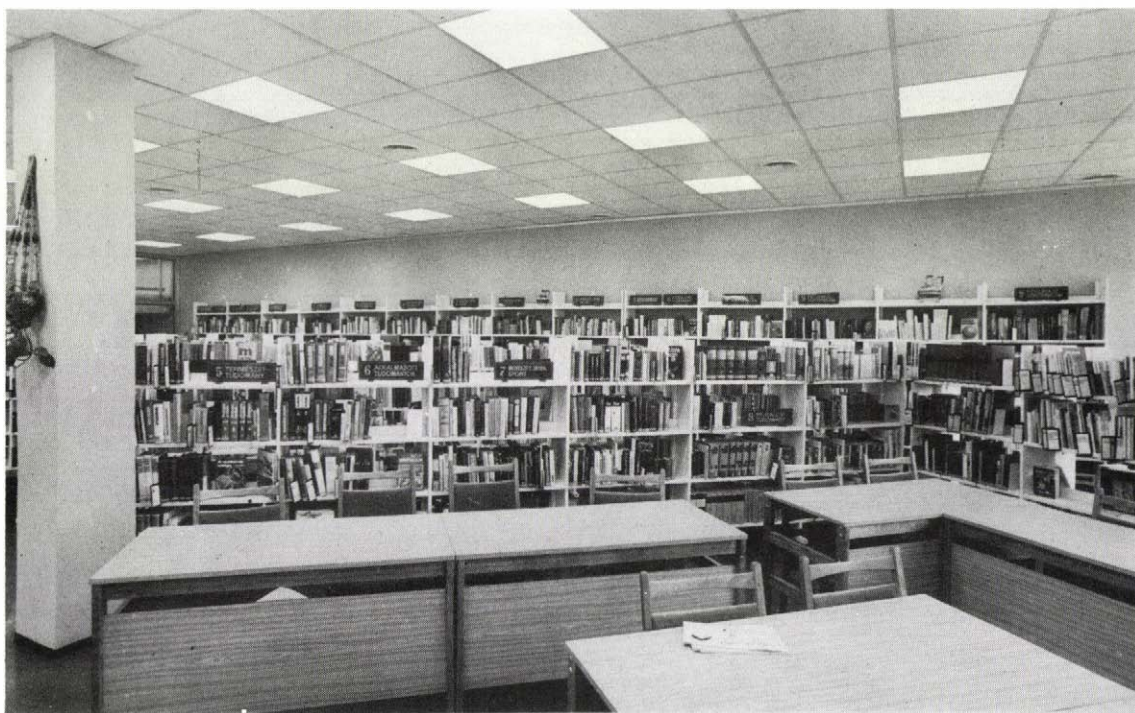
7. Kiss Jenő főigazgató a szakolvasóterem megnyitása alkalmából tájékoztatja a sajtó képviselőit.

8. A sajtótájékoztató résztvevőinek egy csoportja.

9. A XIII. kerületi főkönyvtár (Dagály u. 9.) kölcsönző-tere.

10. Részlet az olvasótérből.

11. A könyvtár gyermekrésze

12. Dr. Kanyar József levéltárigazgató Somogy megye honismereti munkáját ismerteti a „Somogy megye népművészete” kiállítás megnyitóján.

13. A mesztegyői Általános iskola honismereti szakkörének bemutatója.

14. A népművészeti kiállítás bemutatása.

VII.

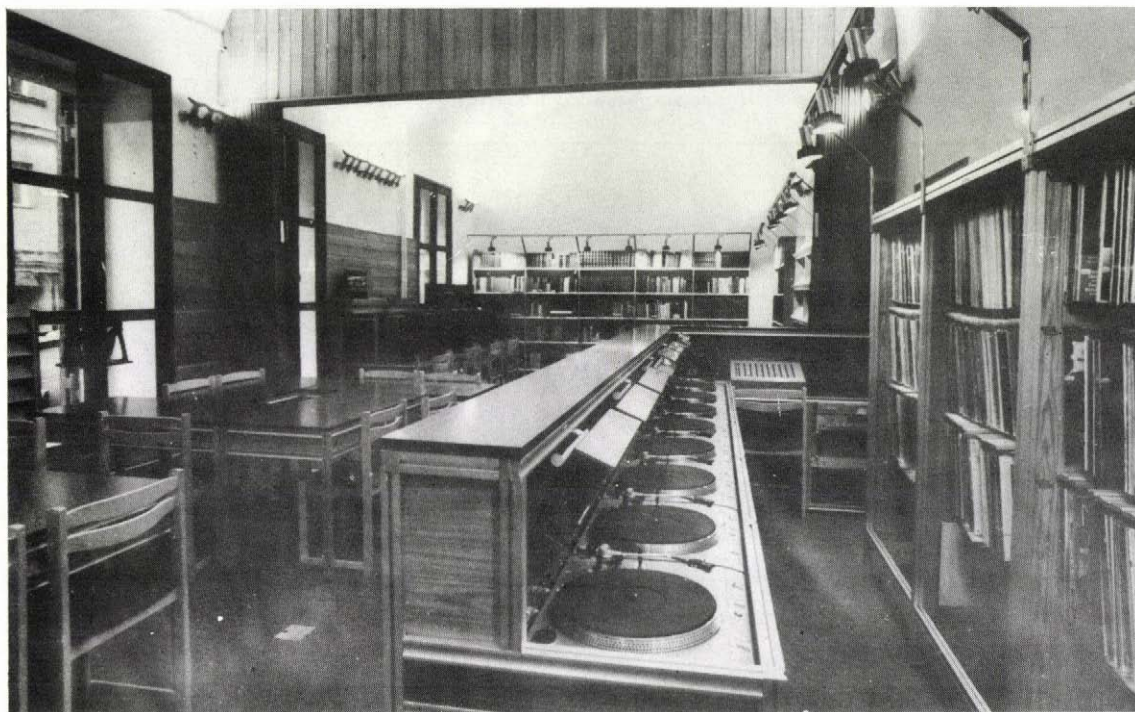

15–16. Részletek a kiállításból.

17–18. Kétévi zárvaratás után kibővített szolgáltatásokkal megnyílt a Zenei gyűjtemény, olvasóterem, fonotéka.

19. Chiste Rezső a XV. kerületi Tanács elnökhelyettese megnyitja a Kontyfa utca 10. sz. fiókkönyvtárát.

20. Az V. szovjet–magyar könyvtárügyi szeminárium résztvevői a XI. kerületi főkönyvtárban.

21. Művelődési pavilon a Budapesti Nemzetközi Vásáron

22. A művelődési pavilon belső tere felülnézetből.

23. Könyvtárunk információs bázisa.

24. Bemutatónkat sok érdeklődő kereste fel.

Ára: 46,- Ft